

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:44 för torsdagen den 17 maj i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 2 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM91 Direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten *COM(2018) 214*, *COM(2018) 218* till konstitutionsutskottet

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2017/18:261 till kulturutskottet

2017/18:263 till finansutskottet

Skrivelse

2017/18:130 till finansutskottet

Redogörelse

2017/18:RR5 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2017/18:SfU30 Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem

2017/18:SfU26 Utökade möjligheter till arbetsplatsinspektioner

2017/18:SfU29 Ny åldersdifferentiering inom underhållsstödet

2017/18:SfU22 Lag om försäkringsmedicinska utredningar

Utrikesutskottets betänkande
2017/18:UU22 Resultatskrivelse om utvecklingssamarbete och humani-
tärt bistånd genom multilaterala organisationer

*Ändrade regler om
retroaktivitet avseende
efterlevandestöd*

§ 5 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU27
Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd (prop.
2017/18:150)
föredrogs.

Anf. 1 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! I dag har riksdagen en proposition på sitt bord som handlar om förändringar av regelverket för efterlevandestödet.

Ett barn har rätt till barnpension eller efterlevandestöd om den ena föräldern eller båda föräldrarna har avlidit. För att ett barn ska få barnpension måste den avlidne föräldern ha tjänat in inkomstpension, medan efterlevandestödet, som vi diskuterar i dag, är det som lämnas som ett tillägg till eller i stället för barnpension för att garantera en rimlig lägsta levnadsstandard.

I samband med att det nya pensionssystemet sjösattes gjordes även efterlevandestödet om. Då slogs det fast att efterlevandestödet och underhållsstödet bör harmoniseras. Det är en rimlig utgångspunkt att ett barn till en avlidne förälder i princip får samma grundskydd som ett barn till särlevande föräldrar, som underhållsstödet finns till för. Det är en princip som vi socialdemokrater anser är fullt rimlig.

Huvudregeln är att efterlevandestödet mer eller mindre per automatik lämnas utan att det behövs någon särskild ansökan från den månad då dödsfallet har inträffat. Men det finns naturligtvis undantag. Ett sådant då det faktiskt krävs en ansökan är exempelvis då barn är bosatta i Sverige men inte deras avlidna föräldrar varit det vid dödstillfället, vilket exempelvis kan gälla ensamkommande asylsökande som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige och som uppfyller de kriterier som krävs för att vara aktuella för efterlevandestödet. Då kan det med dagens regelverk lämnas retroaktivt för maximalt två år. Det kan då jämföras med underhållsstödet som har en maximal retroaktivitet på en månad.

Denna skillnad har ändå varit tämligen odramatisk fram till för ett par år sedan, då vi såg en kraftig ökning av antalet beviljade efterlevandestöd och framför allt en kraftig ökning av de retroaktiva utbetalningarna. Det är naturligtvis en ökning som har aktualiserat en diskussion och rest ett antal frågor kring hur regelverket är formulerat. Det har bland annat blivit uppenbart att det trots allt inte är harmoniserat med underhållsstödet, vilket skapar olika incitament för ansökningar av olika ersättningar. Men det har också rest frågor om hur det samspelar och synkas med andra försörjningssystem som kan vara aktuella för samma personer. Detta sammantaget är bakgrunden till att regeringen initierade en översyn.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten fick 2016 ett uppdrag av regeringen och återkom också med förslag, dels om förändrad gräns till en månad för retroaktiva utbetalningar, dels om att det bör utredas vidare hur utbetalningar till barn som är placerade enligt socialtjänstlagen ska gå till. Efter detta har processen fortlöpt i sedvanlig ordning. Regeringen har gjort olika avvägningar. Som vi kan läsa i propositionen föreslås det mycket riktigt att retroaktiviteten minskas till sex månader.

Ett enigt utskott anser att detta är ett steg i rätt riktning och tillstyrker därför förslaget.

Samtidigt anser vi socialdemokrater och en mycket bred majoritet i utskottet att harmoniseringen av efterlevandestödet och underhållsstödet är en principiellt viktig utgångspunkt. Vi anser också att en månad, som är det som gäller för barn med underhållsstöd, är en fullt rimlig tidsfrist för vad som ska kunna betalas ut retroaktivt. Det handlar inte på något sätt om att ett enskilt barn skulle bli utan försörjning, vilket är viktigt att understryka i sammanhanget, utan det handlar helt enkelt om ordning och reda, om rimlighet och om att jämställa förutsättningarna för barn till särlevande föräldrar och barn till avlidna föräldrar. Därför bör regeringen återkomma och ytterligare förändra möjligheten till retroaktiva utbetalningar till en månad.

När det gäller frågan om huruvida efterlevandestöd ska kunna betalas ut till barn som bor i HVB-hem eller liknande kan vi återigen konstatera att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har tittat på detta och föreslår en vidare utredning. Samtidigt pekar de på att underhållsstöd inte kan betalas ut till barn som vårdas i familjehem, stödboenden eller HVB-hem enligt socialtjänstlagen, helt enkelt för att barnet då får sin försörjning tillgodosedd av kommunen i stället. Men motsvarande reglering finns alltså inte lika tydligt när det gäller efterlevandestödet.

Många av de barn och ungdomar som vi nu talar om har kommit till Sverige som ensamkommande asylsökande. För dem får kommunen ersättning för försörjningsstödskostnaderna från Migrationsverket och ansöker i regel inte om något retroaktivt efterlevandestöd för dem. Men den enskilde kan ansöka om detta, vilket kommunerna ofta saknar kunskap om. Det leder i sin tur till att det finns en risk för dubbla ersättningar, vilket naturligtvis inte är meningen. Därför bör regeringen även gå vidare med den föreslagna utredningen.

Fru talman! Kort sagt är detta ett steg i rätt riktning, men det kan bli ännu bättre om vi jobbar vidare med frågan.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! När efterlevandestödet konstruerades var utgångspunkten att barn till en avliden förälder i princip ska få samma grundskydd som barn till särlevande föräldrar, som alltså får underhållsstöd.

På senare år har prognosen för efterlevandestödet visat på en ökning, på grund av att fler nyanlända barn vars ena förälder eller båda föräldrar saknas men också på grund av en förändrad praxis sedan våren 2014, som innebär att ett intyg från andra länder inte längre är ett absolut krav för att kunna beviljas efterlevandestöd.

Med anledning av denna utveckling gav regeringen genom regleringsbrev för två år sedan de båda myndigheterna Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i uppdrag att kartlägga frågan.

Precis som vi hörde här beskrev myndigheterna i denna kartläggning att det i dag finns skillnader i regelverket mellan just underhållsstödet och efterlevandestödet. Myndigheterna föreslog att det ska utredas om efterlevandestödet, i de fall barnen inte har rätt till barnpension, inte ska betalas ut för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden. Detta kan jämföras med hur situationen är i dag, då det finns möjlighet att bevilja efterlevandestöd som längst 24 månader retroaktivt.

Med anledning av detta tillsatte regeringen en arbetsgrupp inom Socialdepartementet som fick i uppdrag att göra en översyn av detta regelverk. Gruppen lämnade sedan ett förslag som innebär att retroaktiviteten för efterlevandestödet i de fall där ansökan krävs inte får lämnas för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsdatum, det vill säga en månads retroaktivitet i stället för 24 månader som gäller i dag.

Nu har vi fått detta förslag på vårt bord från regeringen. Tyvärr valde regeringen inte att gå vidare med detta förslag utan föreslår i stället en lagstadgad retroaktivitet om sex månader.

Allianspartierna menar att regeringen här gör en felaktig avvägning. Vi anser att retroaktiviteten i stället bör kortas till en månad i enlighet med vad som har föreslagits av både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten samt i departementsskrivelsen 2017:11.

Fru talman! Det finns flera skäl till detta. Ett sådant skäl är att en längre retroaktivitet skulle kunna vara ett incitament för att lämna felaktiga uppgifter i syfte att få efterlevandestöd. Det har inte heller kontrollerats att de uppgifter som personer har lämnat verkligen har varit korrekta. Fusk ska aldrig löna sig. Det ska alltid löna sig att lämna korrekta uppgifter.

Utöver detta finns också en klar poäng i att harmonisera regelverket för efterlevandestödet med det som redan i dag gäller för underhållsstödet. Det finns naturligtvis även en kostnadsaspekt kring detta.

I sin gemensamma kartläggning föreslog Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten även att det bör utredas om efterlevandestöd inte ska betalas ut när en person bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem. Även här gör myndigheterna en jämförelse med de regler som redan i dag gäller för underhållsstödet, vilket alltså inte betalas ut om ett barn vårdas i familjehem, stödboende eller HVB-hem.

Allianspartierna tycker att det här är en klok inställning. I departementsskrivelsen berörs det bara kortfattat. Dock konstateras att det till Socialdepartementet redan har inkommit förfrågningar från kommuner om klagoranden där man särskilt lyfter fram problemet med att barn har beviljats det här stödet samtidigt som kommunen står för hela barnets omvårdnad, vilket alltså kan leda till att stat och kommun betalar ut medel för samma sak två gånger. Detta är inte bara ett slöseri med skattepengar; det är också principiellt felaktigt.

Allianspartierna menar att ovanstående problembeskrivning behöver få ett snabbt svar och att regeringen därför snarast måste gå vidare med denna analys och utreda om efterlevandestöd inte ska betalas ut när barnet bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem. Alliansen har därför formulerat

en gemensam motion om att retroaktiviteten bör förändras till max en månad före ansökningsmånaden och att just utreda vad som ska gälla när barnet bor på till exempel HVB-hem.

Det är glädjande att motionen har fått stöd av en majoritet i utskottet. Här finns också en annan motion från Sverigedemokraterna med delvis samma innebörd. Det är såklart också bra att de rödgröna partierna har valt att ansluta sig till Alliansens följdmotion, vilket innebär att vi nu får ett tillkännagivande på dessa viktiga punkter.

Det hade naturligtvis varit ännu bättre om de rödgröna partierna redan från början hade valt att lägga fram en produkt i den här riktningen. Då hade en förändring på de punkter som jag pekar på kunnat komma till stånd tidigare än vad som nu blir fallet. Nu skickas ju bollen tillbaka till regeringen som sedan ska återkomma med ny lagstiftning. Sett till det stora hela är det ändå välkommet att de rödgröna partierna har valt att ansluta sig till Alliansens politik.

Anf. 3 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag regler för efterlevandestödet. Det är mycket glädjande att ett enhälligt utskott bifaller motionen från Alliansen och från SD gällande ett tillkännandegivande om att retroaktiviteten för efterlevandestöd som kräver ansökan bör vara densamma som för underhållsstödet, nämligen en månad. Regeringens förslag om en retroaktivitet på sex månader i stället för, som tidigare, två år är dock enligt utskottets mening ett steg i rätt riktning.

För dem som är folkbokförda i Sverige i dag kan, som tidigare sagts, barnpension och efterlevandestöd utbetalas utan ansökan. Regeringens förslag och utskottets tillkännagivande berör därför inte dessa fall.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har i en rapport föreslagit en utredning med sikte på att efterlevandestöd inte ska betalas ut om barnet bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem. Barnet får i dessa fall i stället sin försörjning tillgodosedd av kommunen. Sverigedemokraterna har tillsammans med resten av utskottet ställt sig bakom uppfattningen i Alliansens motion att frågan behöver utredas och att det därför finns skäl att tillsätta en utredning med uppdrag att ta ställning till om efterlevandestöd ska få lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande.

Fru talman! Därutöver har vi sverigedemokrater i vårt särskilda yttrande i betänkandet kommit med generell kritik kring just efterlevandestödets utformning i de fall en ansökan krävs, alltså när det gäller barn vars föräldrar antas ha avlidit i andra länder. Vi har förslag på hur vi vill att hela regelverket ska ses över och skärpas.

Vi är naturligtvis positiva till grundtanken med efterlevandestöd när det fungerar på ett rättssäkert sätt och uppfyller sitt syfte att skapa ekonomisk trygghet för barn som bor i Sverige och mist sina föräldrar och därmed försörjningen från föräldrarna. Så som det hittills fungerat har dock varit alldeles för rättsosäkert, och jag anser att man har frångått det grundläggande syftet.

För att ge lite bakgrund har regeringen i regleringsbrevet för 2016 gett Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i uppdrag att tillsammans kartlägga hur nyanlända flickor och pojkar, vars ena eller båda föräldrar är avlidna eller saknas, söker och får underhållsstöd respektive efterlevandestöd. Skälet till kartläggningen, som också framgår i propositionen, är att

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Ändrade regler om
retroaktivitet avseende
efterlevandestöd*

ansökningarna för att få efterlevandestöd har ökat de senaste åren dels på grund av fler nyanlända barn vars ena eller båda föräldrar saknas, dels ändrad praxis sedan våren 2014 som innebär att intyg från andra länder inte längre är ett absolut krav för att beviljas efterlevandestöd.

För att tala klarspråk: Det är alltså så i dag att en asylsökande ensamkommande kan uppge att dennes föräldrar har avlidit i det tidigare hemlandet och därmed erhålla efterlevandestöd. Detta gällde tidigare två år retroaktivt och numera alltså sex månader. Vi hoppas nu att regeringen tillgodoser utskottets tillkännagivande om att retroaktiviteten ska vara en månad och därmed likalydande med underhållsstödet. Något intyg som visar att uppgifterna stämmer krävs dock inte i dag. Allt som behövs är en ansökan med uppgifter som man lämnar på heder och samvete. Finns det verkligen någon i denna kammare som på riktigt anser att detta är ett rättssäkert system?

Fru talman! Före 2014 begärde i alla fall myndigheten in en utredning om släktskap och dödsfallsintyg, men det är något som har tagits bort. Vi menar att regeringen bör tillsätta en utredning för att reformera efterlevandestödet så att det blir rättssäkert och hållbart.

Vi sverigedemokrater anser att efterlevandestödet i första hand bör kopplas till barn som är bosatta i Sverige och innehar medborgarskap i Sverige alternativt i ett annat EU/EES-land samt att den förälder som efterlevandestödet kopplas till ska haft svenskt medborgarskap alternativt EU/EES-medborgarskap eller vara folkbordförd i Sverige vid dödsfallet eller försvinnandet.

Om det framkommer att någon medvetet har uppgett felaktiga uppgifter, till exempel om en förälder som antagits vara avliden senare kommer till Sverige som anhörig, bör personen ifråga bli återbetalningsskyldig.

Fru talman! I första hand menar vi som sagt att stödet ska kopplas till medborgarskap enligt ovan. I andra hand menar vi att de krav på underlag som fanns tidigare före 2014 med släktskapsutredning och dödsfallsintyg åtminstone ska återinföras. Att som utskottet föreslår utreda om efterlevandestöd ska lämnas till dem som bor i familjehem, stödboende och HVB-hem är också ett steg i rätt riktning.

Fru talman! Givetvis menar vi inte att utsatta barn som förlorat sina föräldrar i andra länder ska lämnas i en ekonomisk utsatt situation. Enligt propositionen har efterlevandestöd till syfte att tillförsäkra ett barn en viss lägstanivå i händelse av en förälders död, det vill säga att garantera en lägsta rimlig levnadsstandard.

Samtidigt framgår i propositionen att barn som berörs av efterlevandestöd, där det krävs ansökan, ofta redan har omsorg och försörjning ordnad via socialtjänsten. Efterlevandestödet har därför inte varit nödvändigt för att tillgodose deras grundläggande försörjning. Därmed menar vi att det syfte som finns med efterlevandestöd går att uppnå med andra typer av stöd till personer som förlorat sina föräldrar i andra länder.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson och Robert Stenkvis (båda SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU25
Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare (prop.
2017/18:168)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 7 Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande

*Fler vägar till kunskap
– en högskola för
livslångt lärande*

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU25
Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande (prop.
2017/18:204)
föredrogs.

Anf. 4 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Det förslag från regeringen som vi ska diskutera i dag är en märklig anrättning, där man har ryckt ut valda delar av den så kallade tillträdesutredningen, kryddat det med några målbilder av andra utredningar som inte ens är remissbehandlade och garnerat alltihop med några i sammanhanget aparta frågeställningar som rör högskolestyrelser.

Kort sagt blir detta en märklig soppa. Att så gott som alla förslag landar i det som redan gäller gör inte saken bättre. Inte heller blir det bättre av att det enda nya förslaget om vad som ska gälla för grundläggande behörighet i praktiken sågas av regeringens egna expertmyndigheter UHR och UKÄ, det vill säga Universitets- och högskolerådet samt Universitetskanslersämbetet, med motiveringen att förslaget skapar en otydlighet om vad som gäller. Det blir smått parodiskt, eftersom det var just ökad tydlighet som regeringen sa var syftet med propositionen. Tala om en rödgrön röra!

För att ni bättre ska förstå min besvikelse över regeringens förslag: Låt mig kort presentera de skarpa förslag som finns, så att ni kan göra er egen bedömning. De skarpa förslagen är fem stycken.

För det första säger man att sökande på grundnivå ska ha nödvändiga kompetenser för att kunna tillgodogöra sig en högskoleutbildning. Vilka kompetenser som gäller har man inte klart för sig, men man ska utreda det.

Min fråga till regeringen är: Varför ska man göra det så krångligt? Det är ju samtidigt så att 98 procent av dem som söker en universitets- eller högskoleutbildning även framgent tros ha betyg från en gymnasieutbildning eller motsvarande. För övriga finns redan möjligheten att få sin reella kompetens bedömd, något som regeringen dessutom har gett UHR i uppdrag att se över formerna för.

När jag tidigare sa att regeringens egna expertmyndigheter var rädda för otydlighet i de nya förslagen är det på just detta område som de avstyrker med anledning av att det kan leda till ökad otydlighet.

För det andra säger regeringen att de krav som ställs på särskild behörighet för tillträde till viss utbildning ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Men också detta är någonting som redan gäller. Detta prövar UHR, så varför i fridens namn göra det så krångligt, regeringen?

Det tredje förslaget som presenteras handlar om att man ska göra ett urval om det är många sökande till en utbildning som konkurrerar om få platser. Man säger att minst en tredjedel av platserna ska fördelas efter betyg respektive resultat på högskoleprovet medan högst en tredjedel av platserna ska fördelas i enlighet med de urvalsgrunder som den enskilda högskolan har bestämt.

Men också detta gäller redan i dag. Jag säger en tredje gång: Varför göra det så krångligt, regeringen?

Ett fjärde förslag som man presenterar gäller att häva de så kallade riksdagsbindningarna. Detta handlar om de beslut som gäller frågor som tillträde, behörighet och urval till högskoleutbildning. Rent konkret innebär det att regeringen på detta vis försvårar för riksdagen att ta ställning i vissa frågor.

Då det gäller frågan om att häva riksdagsbindningarna ser vi inte någon motivering till varför regeringen vill plocka bort detta eller varför detta är viktigt. Tidigare, under alla år som högskolepolitik har diskuterats och debatterats, har det tvärtom funnits en förståelse för att också riksdagen har intresse för frågor som rör tillträde, behörighet och urval till högskoleutbildning. Varför har man tyckt så? Jo, därför att högskolornas verksamhet har så stor betydelse för landet och därför att de är skattefinansierade.

Detta är någonting som vi sympatiserar med. Jag vill påminna utskottet om hur mycket diskussion och debatt det blev och hur mycket det engagerade oss riksdagsledamöter när man till exempel tog upp frågan om nedskrivning av IB-elevernas betyg. Detta är ytterligare en fråga som kommer att passera på en annan nivå.

Slutligen finns ett femte förslag. Med detta vill man upphäva en lagparagraf som inte längre har någon betydelse, eftersom den hänvisar till en lag som försvann den 1 juli 2017.

Detta är de förslag vi debatterar i dag. Jag tycker att det är anmärkningsvärt. Det är anmärkningsvärt tunt i Moderaternas ögon. Låt oss säga att vi hade förväntat oss mer av regeringen i denna viktiga fråga, som rör hur tillträdet framdeles ska ske till en högskola för livslångt lärande. Knäckfrågan är väl hur vi på sikt ska kunna bedöma informella meriter och hur vi ska sätta dessa i förhållande till de formella meriter som finns. Det är där vi skulle önska att regeringen hade lagt mer fokus.

Avslutningsvis vill jag säga att vi moderater förväntar oss att lärosätenas arbete med att bedöma det vi kallar reell kompetens kommer att få ökad betydelse i framtiden. Vi hoppas därför att det uppdrag som regeringen har gett till UHR, som ska slutföras under 2018, kommer att ge den stöttning som lärosätena behöver för detta ändamål.

En annan fråga är hur vi gör just denna väg till högskolan – att man har rätt att få sin reella kompetens bedömd – mer känd bland presumtiva studenter. Vi tycker att regeringen borde ha fokuserat på detta i stället.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, vilket innebär att jag yrkar avslag på förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Prot. 2017/18:122
30 maj

I detta anförande instämde Ulrika Carlsson i Skövde och Fredrik Christensson (båda C) samt Annika Eclund (KD).

*Fler vägar till kunskap
– en högskola för
livslångt lärande*

Anf. 5 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till våra reservationer 4 och 6.

Det är alltid intressant med propositioner som rör aktuella områden inom högskolan – saker som antagning och högskolans styrning.

Jag tycker att man kan bryta ut saker från olika utredningar om man så vill; det är väl inget fel att göra det. Men tyvärr kan vi inte bifalla en del i denna proposition. Vi har i stället en del egna förslag, som vi tycker är bättre.

Det är väl rimligt att de gamla riksdagsbindningarna någon gång upphör och förs över till regeringens rättskompetens; det är väl ändå ingen som vet vilken regering som kommer att utöva denna rättskompetens efter valet.

Det finns saker som regeringen – vilken regering det nu är – ska besluta om genom sina regleringsbrev; så är det ju. Dock tycker vi att frågor gällande antagningssystemet inte ska falla under regeringens rättskompetens utan beslutas av riksdagen i demokratisk ordning. Dessa frågor är mycket viktiga, och de är helt avgörande för vilken kvalitet många utbildningar kommer att hålla i framtiden. Vi tycker att detta har sådan dignitet att det ska beslutas av riksdagen.

När det gäller förslaget att behörighet till högre studier ska ske genom kompetenser, som föregående talare var inne lite på, är väl tanken att fler med skilda bakgrunder ska kunna söka in till högskolan. Gott så, men vi vill att grunderna för att vara behörig till högskolan ska vara de vanliga. Man behöver en gymnasieutbildning för tillträde till högskolan. För många utbildningar behöver man särskild behörighet för att klara studierna, som regeringen påpekar.

Vår åsikt är att det inte går att erhålla dessa kunskaper på annat sätt än genom att gå gymnasieutbildningen. Man kan inte förvärva de kunskaper man behöver i matematik, fysik och biologi på annat sätt än genom att läsa in kunskaperna, och det gör man vanligtvis genom gymnasiestudier i Sverige eller utomlands. Tänkbart skulle vara ett prov som visar att man besitter samma kunskaper utan att ha fullgjort gymnasiestudierna, fast det är ju inte det som propositionen handlar om. Dessutom har vi problem med fusk nu på våra prov, till exempel högskoleprovet, så det ska vi också vara försiktiga med.

Antagningssystemet är en delikat fråga där skilda grupper påverkas av varje förändring av detta. Vi anser att systemet måste förändras till att vara teoretiskt harmoniskt i sin utformning. Vi måste förhålla oss till verkligheten vid utformningen av antagningsreglerna. Därför vill vi att den andel som tas in genom högskoleprovet minskas till främst lärarutbildningarna. Det kan också handla om fler utbildningar i framtiden.

Vi vill att högskolelagen ändras så att lärosätena kan ta in en femtedel via högskoleprovet, om de så vill. Då tänker vi främst på lärarutbildningarna. Som vi skriver i vår motion behövs det bara en liten ändring i en paragraf för att ändra det här. Statsrådet Hellmark Knutsson har ju själv påpekat problemet att för många tas in främst till lärarutbildningarna via högskoleprovet. Nå, låt oss då åtgärda problemet. Vi har ju ett problem. Varför inte åtgärda det?

Det som nämns lite svävande i propositionen om basårsutbildning – jag tycker att det var ett intressant avsnitt, även om det var mest brödtext utan skarpa förslag – är att man i framtiden vill ha flexiblere bestämmelser för intagningen till basårsutbildningen. Alltså jag blir lite orolig här och hoppas att det inte utmynnar i att man kommer med ett förslag om att slopa alla vettiga krav för intagning till den här utbildningen.

Det finns en oroande tendens att vi sänker kraven mer och mer över hela linjen, och det tror jag är fel väg att gå. Annars tycker vi att detta med basårsutbildning är en jättebra sak. Jag läste på lite om den inför den här debatten. Man har kommit fram till att den ökar andelen kvinnor på naturvetenskapliga utbildningar – jättebra. Den ger migranter en chans att komma in på vettiga högskoleutbildningar – jättebra. Detta med basårsutbildning ska vi värna, tycker jag. Det verkar vara en jättebra grej, och då ska vi vara väldigt försiktiga med flexiblere regler, tycker jag. Det är en farlig väg att gå.

Slutligen högskolans styrning, som i sanning är en delikat men inte desto mindre viktig fråga. Det står en del i propositionen om detta.

När det gäller styrelsernas storlek tycker vi i alla fall att universiteten bör ha samma storlek på styrelsen som de har i dag – om jag minns rätt är det 15 ledamöter. Det borde man klara om man vill kalla sig universitet. Sedan kan andra lärosäten ha en mindre styrelse; det är helt okej.

Jag har fördjupat mig lite i frågan om styrelsens sammansättning. Att ett lärosätes rektor inte kan vara styrelsens ordförande, som det påpekas i propositionen, ger sig självt. Vi förstår också att det skulle vara problematiskt om styrelsens ordförande kom från det egna lärosätet. Jag har varit inne på detta förut, men i den här frågan har jag ändrat mig. Jag kan ändra mig, trots min ålder. Det får trots allt finnas en gräns för hur många stolar samma ända kan sitta på. Och det måste framför allt, som det står i propositionen, vara vettiga beslutsgångar.

Däremot vill vi värna de akademiska värdena när det gäller styrningen av lärosätena. Jag är lite orolig för att Peje Emilsson-kopior kommer att sätta sig som styrelseordförande. Jag tror inte att det vore bra. Vi måste värna de akademiska värdena.

Det finns en oroande utveckling där new public management tagit över alltför mycket. Jag tror att det är dags att vända den utvecklingen. Då är det lämpligt att börja fundera över styrningen av lärosätena och hur den ska ske på bästa sätt. Förslag om detta kommer i framtiden, och det är en mycket angelägen fråga inför framtiden.

Anf. 6 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1. Jag instämmer också i mycket av den kritik som Betty Malmberg från Moderaterna framförde.

Centerpartiets synpunkt är att det ska vara ett enkelt och transparent system för antagning till den högre utbildningen, så att man tidigt i livet kan veta vad som förväntas av en för att kunna nå den drömutbildning som man siktar på. Men även om man senare i livet skulle ändra sig – byta bana eller bestämma sig för att utbilda eller vidareutbilda sig – ska man få rätt förutsättningar att gå till högre utbildning.

Tillträdessystemet måste vara enkelt. Det måste även vara enkelt för blivande studenter att veta vad man kan förvänta sig av de studier man väljer med väl informerade studieval när det gäller bland annat utbildningarnas kvalitet, arbetslivskoppling och även tidigare studenters åsikter. Det senare har regeringen valt att inte alls arbeta med under mandatperioden, och när det gäller tillträdessystemet ser jag en besvikelse över det förslag som läggs fram.

Tillträdesutredningen, som den debatt vi har i dag grundar sig på, väljer regeringen tyvärr att inte gå vidare med i flera viktiga avseenden, vilket är olyckligt. Det är ett tunt förslag som ligger på riksdagens bord och behandlas i dag, och det tar inte det helhetsgrepp som skulle behövas för att få ett mer rättssäkert och transparent tillträdessystem inom den högre utbildningen.

Den enda förändringen är egentligen införandet av behörighetsprov och att den grundläggande behörigheten ska uttryckas i kompetenser. Man gör förändringen utan att konkretisera. Redan i dag kan den som helt eller delvis saknar de formella förkunskaperna för en eller flera utbildningar ansöka om att få sin kompetens prövad. Regeringen förklarar inte skillnaden mellan de här vägarna och bemöter inte heller den kritik som kommer från myndigheter, bland annat Universitetskanslersämbetet, om att förslaget om nödvändiga kompetenser skapar en otydlighet i förhållande till övrig lagstiftning.

Fru talman! Centerpartiet tycker också att det är olyckligt att regeringen väljer att inte gå vidare med förslaget om att ändra urvalsreglerna. Man skriver i propositionen att det fortsättningsvis ska vara en tredjedel som antas utifrån högskoleprovet, en tredjedel utifrån betyg och en tredjedel som lärosätena själva får besluta om.

För Centerpartiets del tycker vi att det finns viktiga principer i den här delen. Vi tycker att det är viktigt att befästa att betyg bör vara den huvudsakliga vägen för dem som söker sig till högre utbildning och därför bör få större betydelse. Tillträdesutredningen föreslog också att man skulle ändra urvalsgrunderna så att i stället för att, som i dag, en tredjedel antas via högskoleprov ska det vara minst 15 procent. Vi tycker att det är rätt riktning för att befästa betygen men också för att skapa förutsättningar för lärosätena att använda de urvalsgrunder som de själva finner lämpliga för den utbildning som de erbjuder studenterna. Det skulle stärka lärosätenas autonomi att få den förutsättningen. Det skulle premiera avslutade studier på både gymnasium och komvux och samtidigt öka möjligheten för de alternativa urvalsgrunderna och för att få en bättre matchning mellan student och arbetsliv, som är så oerhört viktigt med tanke på dagens situation med den bristande matchningen mot arbetsmarknaden.

Det finns flera goda exempel i dag. Jag skulle önska att regeringen hade haft ett mer framgångsrikt synsätt på området och möjliggjort alternativa

antagningar. Till exempel har Lunds universitet antagning till juristutbildningen via en utvidgad juridisk översiktskurs för att premiera de studenter som är motiverade att läsa juristutbildningen.

Fru talman! I riksdagen måste vi alltid fråga oss om de förslag som läggs på riksdagens bord löser de problem vi ser, om de skapar nya problem eller om de är verkningslösa. Min bedömning är tyvärr att det är något av de två senare som förslaget om nytt tillträdessystem handlar om. Det är ett överhängande problem att vi inte löser de problem som faktiskt finns. Det är väldigt olyckligt med tanke på att det behövs ett mer tydligt tillträdessystem för den högre utbildningen, så att man tidigt i livet vet vilken väg man behöver läsa för att komma in på en viss utbildning men också för att man senare i livet ska kunna välja en ny bana, att utbilda sig eller vidareutbilda sig.

(Applåder)

Anf. 7 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Betty Malmberg och Fredrik Christensson sa i sina anföranden och sannolikt också i det som Annika Eclund kommer att säga i sitt anförande, även om jag inte vet exakt vad det kommer att bli, för Alliansen är ganska enig i denna fråga. En stor del av vår enighet handlar om att vi tycker att högskoleutbildning är väldigt viktigt.

Därför är vi förvånade över att regeringen inte har gjort mer på detta område. Det har varit mycket fokus på kvantitet och fler platser, inte minst inom lärarutbildningen, och mindre fokus på kvalitet och på den proposition som nu ligger på bordet.

Det är förbluffande att vi så sällan och med så lite intensitet diskuterar just högskolepolitik, som är så avgörande och viktig för vårt samhälle och för unga människor som vill plugga vidare. De lägger rätt mycket tid och kraft på att rusta sig för framtiden och arbetsmarknaden och på att bilda sig. Det är också viktigt för samhället att vi har välutbildade människor, för det avgör vilken förmåga vi har att på lång sikt konkurrera i den tuffa globala konkurrensen.

Jämfört med den vikt som högskoleutbildning och högskola har i samhället är det som sagt förbluffande hur lite den politiska debatten handlar om dessa frågor.

Dagens Nyheter har just nu en artikelserie om lärarutbildningen, som ju är en rätt avgörande del av svensk högskola. Där får vi inblickar i hur studenterna själva ser på utbildningen och hur urvalet sker, och det blir tydligt att det har varit mer fokus på kvantitet och fler platser än på vilka som ska tas in och vilka som har förutsättning att genomföra utbildningen.

Detta sätter fingret på frågan som propositionen handlar om: Hur avgör vi vilka som ska få gå en utbildning? De ska ju inte bara komma in på utbildningen utan också ha förmåga att genomföra den med hög kvalitet även om den ställer höga krav. Hur ser vi till att man lyckas i utbildningen och att det sker med hög kvalitet? Det är viktigt både för den enskilda studenten och för hur samhället senare blir.

Det är därför häpnadsväckande att propositionen säger så lite om vad regeringen vill på området. Som flera varit inne på var utredningen bakom propositionen mycket tydligare än det propositionen sedan landade i. Det

är ganska svårt att förutsäga vad regeringen egentligen vill, förutom att flytta mer makt från riksdagen till regeringen.

Dessa saker hänger givetvis ihop. Ska vi ha hög kvalitet måste vi också ha en tydlig tanke om vilka som ska ha tillträde till olika utbildningar och hur urvalet ska ske om många vill gå utbildningen. Här får vi ett ramverk, men det är ett ramverk som inte är tillräckligt tydligt.

Liberalerna har inte oväntat landat i att högskoleprovet bör spela mindre roll. Mycket tyder på att även studenterna tycker detsamma. Att regeringen inte bryr sig särskilt mycket om vad Liberalerna tycker är inte förvånande, så regeringen har landat i att det ska fortsätta som nu med en tredjedel betyg, en tredjedel högskoleprov och en tredjedel annat.

Det finns flera anledningar till att betygen bör väga tyngre. Det ena är att bra betyg från grundskolan och gymnasiet ger en ganska god prediktion om hur man ska lyckas på utbildningen.

Det andra är att det sänder en viktig signal till dem som går i grundskolan och gymnasiet att det inte är ett högskoleprov som de kan göra under eller efter gymnasiet som avgör om de kan komma in på högskolan. För att vara väl förberedd för högskolestudier måste de satsa i grundskolan och gymnasiet. Det är en viktig signal till resten av skolsystemet att högskolan bygger vidare på det man har med sig från grundskolan och gymnasiet och att det är viktigt att man satsar mycket där för att bli framgångsrik på högskolan. Därför måste vi också sända signalen att betygen viktigare än högskoleprovet som urvalsgrund.

Det måste finnas andra varianter också. Allt kan inte bygga på betyg. Man måste få nya chanser att komma tillbaka senare. Det bör finnas ett högskoleprov och en möjlighet att komma in med det, men betygen från gymnasiet måste väga tyngre. Som Fredrik Christensson sa: Om man ångrar sig mitt i livet, hur gör man då för att komma in på en utbildning? Då kan komvux, högskoleprov och annat spela en reell roll.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 som är en gemensam alliansreservation. Liberalerna har ytterligare funderingar om hur detta bör skärpas till, men jag vill huvudsakligen säga att det är synd att regeringen inte har lagt mer krut på högskolepolitiken. Den är ju avgörande för hur det ska gå för Sverige i framtiden och, framför allt, hur det ska gå för de enskilda individerna som går på högskolan.

(Applåder)

Anf. 8 ANNIKA ECLUND (KD):

Fru talman! Precis som min kollega Christer Nylander från Liberalerna instämmer jag med Fredrik Christensson och Betty Malmberg. Jag instämmer även med Christer Nylander. Jag kommer därför att hålla mig extremt kort.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Kristdemokraterna har tillsammans med de övriga allianspartierna valt att yrka avslag på propositionen *Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande*. Det är av anledningar vi redan hört nämnas. I huvudsak är det de mycket otydliga skrivningarna vi vänder oss mot. Det är också dessa som remissinstanserna har påtalat.

Prot. 2017/18:122

30 maj

*Fler vägar till kunskap
– en högskola för
livslångt lärande*

Det ena gäller att riksdagsbindningarna ska slopas när det gäller tillträde, behörighet och urval till högskoleutbildning. Det är mycket tydligt i propositionen vad konsekvenserna av detta blir.

Vår andra synpunkt rör den vaga formuleringen om att det ska krävas nödvändiga kompetenser för att kunna tillgodogöra sig en utbildning. Också här har tunga remissinstanser, till exempel UKÄ, framhållit att förslaget om nödvändiga kompetenser skapar otydlighet i förhållande till övrig lagstiftning.

Vi ser fram emot att höra högskoleministern bemöta Alliansens synpunkter.

Jag yrkar som sagt bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 9 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! När jag hörde de fyra allianspartierna tänkte jag på ramsan tripp, tripp, trull. Mest dystert var Betty Malmberg i sin beskrivning av regeringens politik.

För regeringen är utbildning högt prioriterat. Därför har regeringen under denna mandatperiod tillfört markant mer budgetmedel för flera viktiga reformer i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och yrkeshögskolan. Även inom den högre utbildningen och forskningen har regeringen genomfört viktiga reformer och investerat betydande budgetbelopp – så jag håller definitivt inte med Christer Nylander i hans beskrivning av regeringens högskolepolitik. Fler högskoleplatser och stärkt kvalitet är två sådana viktiga prioriteringar.

Högre utbildning av hög kvalitet är avgörande för att säkra framtidens jobb och långsiktigt stärka Sveriges konkurrenskraft. Genom den högre utbildningen ges både män och kvinnor ökad trygghet på arbetsmarknaden och ökad makt att forma sina egna liv. Inte minst höjer den högre utbildningen bildningsnivån i vårt samhälle och är på så sätt ett värn för vår demokrati.

Vi ser i dag en ökad globalisering, en arbetsmarknad med snabb teknisk utveckling och en stigande efterfrågan på högskoleutbildade. Vi står dessutom inför en rad samhällsutmaningar, såsom klimatutmaningen, hälsoutmaningen och digitaliseringen. Mot denna bakgrund behövs fortsatta investeringar i kunskap och kompetens för att bygga ett modernt kunskapsamhälle med högklassig utbildning och forskning.

Därför måste vi fortsätta att prioritera en utveckling av högskolan. Många andra länder gör detta, och i ett internationellt perspektiv får vi inte halka efter. Regeringen prioriterar därför insatser för att främja en god tillgång till högre utbildning av hög kvalitet under hela livet, i hela landet och med ett internationellt perspektiv.

Det är i detta ljus vi ska se den proposition som vi nu diskuterar, *Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande*. Reglerna för tillträde till den högre utbildningen ska vara så utformade att de möjliggör det livslånga lärandet. Därför ska vi undanröja onödiga hinder för tillträde till den högre utbildningen. Ambitionen måste vara att alla som vill studera på högskolan ska ges den möjligheten. Föreliggande proposition syftar till att förverkliga denna ambition.

Tillträdesvägarna till den högre utbildningen bör därför vara tydliga, begripliga och förutsägbara. Detta kan man inte säga om dagens system. Tillträdessystemet har lappats och lagats genom flera olika beslut, men med denna proposition får vi nu ett transparent system, till gagn för alla som vill söka in på en högskoleutbildning.

Regeringen förslår därför, som sagts tidigare, att tidigare riksdagsbindningar avseende tillträde, behörighet och urval till högskoleutbildning ska hävas. I stället ska riksdagen fatta beslut om ramar för bestämmelser om tillträde till högskoleutbildning. Regeringen föreslår därför följande:

- För grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå ska det krävas att den sökande har nödvändiga kompetenser för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.
- När det gäller särskild behörighet ska de krav som ställs vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.
- Då ett urval behövs ska urvalsgrunderna fortfarande vara betyg, resultat från högskoleprovet och av högskolan bestämda urvalsgrunder. Vi har hört tidigare om den fördelning som ska göras: minst en tredjedel av platserna utifrån betyg, minst en tredjedel av platserna utifrån högskoleprovet och högst en tredjedel som högskolan själv bestämmer.

Jag tycker att regeringens förslag är välkommet. Detta tycker jag faktiskt inte så lite. Det som är bra ska man behålla, men när man reformerar förfinar och förbättrar man det som inte är lika bra. Detta ger ett mer tydligt, begripligt och förutsägbart tillträdessystem. Och – detta är en viktig poäng – det stärker det livslånga lärandet genom att öppna fler vägar till högre utbildning. Detta ger fler människor möjlighet till en andra chans, och det tycker jag är en av huvudpoängerna i propositionen.

Fru talman! Det är viktigt att stärka det livslånga lärandet. Därför ska det finnas tillgång till högskoleutbildning i hela landet och under hela livet. Närhet till högskoleutbildning är en grundförutsättning för breddad rekrytering samt för att ge fler möjlighet till utbildning och kompetensutveckling.

Förr i tiden, när jag var ung, räckte det att utbilda sig på högskolan en gång i början av karriären, men så är det inte riktigt nu. Fler kommer att behöva byta bana eller komplettera med nya kunskaper. Därför ska det finnas goda möjligheter att återvända till högskolan eller påbörja en högskoleutbildning senare i livet för att skaffa ny kompetens, fördjupa sina kunskaper eller specialisera sig.

Digitaliseringen öppnar nya möjligheter att stärka det livslånga lärandet. Universitet och högskolor kan och bör spela en aktiv roll för att möta både privata och offentliga arbetsgivares behov av fort- och vidareutbildning men också möta enskilda som vill få ny kunskap. Då krävs flexibilitet i både utbildningsutbud och utbildningsformer, bland annat genom utbildning på deltid och distans.

Då behöver vi ett reformerat tillträdessystem som kan värdera kompetens som uppnåtts på lite olika sätt. Därför är propositionens förslag om att det för grundläggande behörighet ska krävas nödvändiga kompetenser för att kunna tillgodogöra sig en högskoleutbildning riktigt bra.

Det kommer fortsättningsvis att vara så att de allra flesta får dessa nödvändiga kompetenser via en gymnasieexamen eller motsvarande, men för dem som av olika anledningar inte kan uppvisa en slutförd gymnasieexamen öppnar detta nya möjligheter. Här skulle exempelvis ett behörighetsprov kunna vara ett bra och viktigt redskap för att stärka det livslånga lärandet.

I propositionen aviseras också en översyn av bestämmelserna om behörighetsgivande förutbildning vid våra lärosäten samt högskoleintroducerande utbildning i syfte att anpassa bestämmelserna till dagens behov. Detta är något som har efterfrågats av sektorn och som också kommer att stärka den breddade rekryteringen.

Vi behöver skapa bättre förutsättningar för starka och ansvarsfulla lärosäten. I föreliggande proposition sägs att universitet och högskolor är ”en hörnsten” i samhällsbygget. De ska utbilda för både dagens och morgondagens arbetsmarknad. Samtidigt ska de vara en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället, förmedla kunskap och bedriva forskning av hög kvalitet.

Detta förutsätter att lärosätena har en välfungerande styrning med ledningar som har rätt förutsättningar att fatta strategiska beslut. Därför välkomnar jag att regeringen i denna proposition gör bedömningen att ordföranden i styrelsen för ett universitet eller en högskola inte bör få vara anställd vid högskolan. Jag välkomnar också den pågående översynen av möjligheten till mindre högskolestyrelser. Det är ett viktigt beslut. Det är också viktigt att se till att vi har ett fortsatt starkt studentinflytande.

Fru talman! Vi behöver ett reformerat tillträdessystem som är tydligt, begripligt och förutsägbart och som kan ge kvinnor och män, oavsett bakgrund, jämlik tillgång till högskoleutbildning. Vi behöver tillträdesregler som öppnar dörrar, inte stänger dem. Vi behöver fler vägar till kunskap, och vi behöver stärka högskolans roll i det livslånga lärandet.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 10 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar alltid att lyssna till Thomas Strands anföranden. Många gånger är vi överens om de stora riktlinjerna i dem, men denna gång måste jag be om ett uns av självkritik i det som han säger.

Thomas Strand säger att detta är den ultimata, tydliga vägen för fler vägar in till högskolan, att vi äntligen har fått ett transparent system på plats och att regeringens förslag är välkommet.

Jag skulle först och främst vilja be Thomas Strand förklara på vilket sätt just denna proposition gör tillträdessystemet mycket mer tydligt, eftersom varje förslag redan är realiserat. På vilket sätt anser Thomas Strand att vi nu har fått en tydlig struktur för tillträde till högskolan?

Jag delar Thomas Strands uppfattning om att det livslånga lärandet självklart är en förutsättning. Det tog jag också upp i mitt anförande. För framtiden handlar det om hur vi ska kunna bedöma formella och informella meriter. I dag finns det studenter som pluggar på MIT på distans och som sedan går upp och gör sin provning på KTH. Detta är alltså verklighet redan i dag.

Det är lite av detta jag undrar över. Hur ska vi möta den utveckling som pågår i samhället? Och hur blir det för dem som väljer att ställa om mitt i livet? I dag finns en möjlighet till detta. Det handlar om att få sin reella kompetens bedömd. Snälla, Thomas Strand, svara på frågan: Varför vill regeringen krångla till det?
(Applåder)

Anf. 11 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan!

När man lägger fram en proposition är det viktigt att se att man inte alltid behöver slå sönder allt gammalt eller det som fungerar bra. Denna proposition bygger på det system vi har i dag, men jag menar att den förfinar och utvecklar systemet.

Dagens system har blivit väldigt svårförståeligt – det är svårt att se igenom och begripa det – på grund av riksdagsbindningarna. När vi träffade utredningen för något år sedan sa man att det inte är många som begriper systemet i alla dess delar. Därför tycker jag att det vore bra att häva dessa bindningar. Det är bra om det finns en tydlig rågång mellan vad regeringens uppgift innebär och vad riksdagens uppgift innebär. Oavsett vilken regering vi har är det viktigt att riksdagen fattar beslut om ramar. Sedan får regeringen förfinas systemet.

Det är därför oerhört viktigt att vi har ett system som tar till vara de bra saker som fungerar i dag men som vi kan göra bättre. Exempelvis tycker jag att det här med nödvändig kompetens öppnar för behörighetsprov, som nu ska beredas ytterligare. Det kan stärka den med reell kompetens som inte har gymnasieexamen att kunna göra ett behörighetsprov. Då måste vi låta beredningsprocessen ha sin gång. Det vore dock ett sätt att förtydliga det hela.

Slutligen tycker jag att propositionen ger en tydlig signal om att ge människor en andra chans. Det sägs tydligt att om man inte har den exakta gymnasieexamen eller motsvarande ska det vara möjligt att genom till exempel behörighetsprov få bevis för sin kompetens som är nödvändig för att kunna studera på högskolan. Detta stärker det livslånga lärandet.

Anf. 12 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Thomas Strand, för svaren! Jag måste dock säga att jag inte blir särskilt mycket klokare.

Vad i denna skrivning gör att vi framgent exakt kommer att veta vad som gäller? I dag finns redan en möjlighet att bedöma reell kompetens. Regeringen har varit förutseende och bitt Universitets- och högskolerådet att stärka denna möjlighet hos högskolorna. Det handlar i dag mer om att tydliggöra att möjligheten finns, i stället för att hitta på en massa annat hokuspokus som egentligen ingen har efterfrågat.

Thomas Strand säger också att skrivningarna förfinar och utvecklar systemet. Återigen: Jag kan inte förstå var. Det viktiga här hade varit att diskutera Tillträdesutredningens betänkande i dess helhet. När betänkandet presenterades gick vi moderater igång på stort. Vi tyckte att detta var spännande. Det hade kunnat handla om hur stor andel av högskoleproven som borde ingå i urvalssammanhang. Det kunde också ha handlat om huruvida man kan anpassa högskoleprovet så att engelskspråkiga hade kunnat göra provet på engelska i stället.

Detta gav upphov till nya tankar. Vi måste också ställa om för att ta emot den skara nya människor som vill komma in på högskolan. Men om detta finns ingenting. Det enda vi har fått är samma regler som redan gäller i dag.

När det gäller att häva riksdagsbindningarna är det likväl ett sätt att frånta riksdagen en möjlighet att tycka till om frågor som har ansetts vara så viktiga för riksdagsledamöter.

Anf. 13 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt början av Betty Malmbergs fråga. Hon sa ungefär så här: Ni hittar på annat hokuspokus. Men alla anföranden från allianspartiernas företrädare har gått ut på att vi inte gör någonting. Då kan vi ju inte ha hittat på något annat hokuspokus.

Vi reformerar systemet och behåller sådant som vi tycker är bra. Det är helt naturligt. Varför ska vi ändra på det? Men vi på regeringssidan tillför saker som vi tycker gör detta bättre. Jag har sagt det tidigare och återkommer till det: Jag tycker att det förslag vi nu har gör att vi stärker det livslånga lärandet. Vi ger nämligen en tydlig signal om att om man inte har de formella vägarna – en klar gymnasieexamen – ska det finnas en andra chans. Regeringen öppnar nu upp för att bereda frågor om behörighetsprov, som jag tror stärker detta på ett utmärkt sätt.

Principfrågan är vi dock oense om. Vad ska regeringen fatta beslut om? Vad ska riksdagen fatta beslut om? Oavsett vilken regering vi har tycker jag att det är en rimlig princip att riksdagen fattar beslut om ramarna. Sedan får regeringen i sitt förordningsarbete jobba vidare med detaljerna. Varför ska vi gå ifrån en sådan princip?

På grund av riksdagsbindningarna har vi i dag fått ett system som är väldigt svårförståeligt. Man lappar och lagar, och till slut begriper knappt någon hur det fungerar. Därför tycker jag att det är bra om vi fattar beslut om att häva riksdagsbindningarna. Vi ska fatta beslut om ramarna, sedan får regeringen gå vidare i förordningsarbetet med hur man vill utveckla systemet.

Anf. 14 ELISABET KNUTSSON (MP):

Fru talman! Att utvecklas och ta nya steg i sin yrkeskarriär är för många en dröm, en önskan och ett mål. För en tid sedan träffade jag en gammal bekant som har jobbat som elektriker inom industrin i många år. Han gick yrkesgymnasiet och har inte en fullständig högskolekompetens. Men han har under alla år genomgått kompetensutbildning på jobbet. I hans jobb ingår också att samarbeta med personer utomlands. Därför har han varit tvungen att lära sig engelska ordentligt. Nu har barnen blivit stora, och han känner att det skulle fungera att vidareutbilda sig till elingenjör. Detta har han tänkt länge, men han saknar de betyg som behövs för att komma in på högskolan.

Fler vägar till kunskap och en högskola för livslångt lärande är ett viktigt steg för att Kim på ett tidseffektivt sätt ska kunna bli elingenjör. Att få sin kunskap validerad och kunna tillgodoräkna sig den är det som avgör om det blir möjligt för Kim att studera. Alternativet för honom är att stanna kvar på golvet.

Många branscher skriker efter rätt kompetens. Med fler möjligheter att skola om sig mitt i livet skapar vi en mer flexibel arbetsmarknad som kan förse arbetsgivare med den kunskap de behöver. Nu öppnas en väg in i högskolan för de yrkesverksamma som saknar en fullständig gymnasieexamen men som i sitt arbete har tillgodogjort sig de kunskaper som krävs för högskolestudier.

För grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå ska krävas att den sökande har nödvändiga kompetenser för att kunna tillgodogöra sig en sådan utbildning. Eva Nordmark, ordförande i TCO, uttrycker detta på ett lite enklare sätt: "Det viktiga är att ha rätt kompetens för att studera på högskolan, inte hur man har uppnått den." Samtidigt bibehålls högskoleprovet som ett sätt för yrkesverksamma att söka in på högskolans mest attraktiva utbildningar.

Fru talman! Detta innebär en positiv förändring för landets högskolor och universitet. Högskolorna kommer att få större möjligheter att avgöra vilka urvalsmetoder och särskilda behörigheter som är ändamålsenliga för deras utbildningar. Stora utbildningar inom bristyrken, främst för blivande ingenjörer och lärare, har problem med att många inte fullföljer utbildningen. De som har antagits via högskoleprovet tenderar till större del att hoppa av sina studier.

Världen har förändrats snabbt, och det finns många olika vägar till kunskap i dag. "Open university" och "free learning" är ett par exempel på hur man kan skaffa sig utbildning från andra länder i sitt hem. Därför behövs det fler sätt att bedöma den reella kompetens som behövs för att lyckas med både utbildningen och jobbet.

Miljöpartiet tror på folkbildningen och det livslånga lärandet. Samhället och näringslivet tjänar som sagt på att arbetskraften inte är statisk utan kan utvecklas efter kompetensbehoven.

Många av oss har inte gått spikrakt genom livet. Det val som var helt rätt när det gjordes efter högstadiet kan omvärderas flera gånger genom livet. Nya utmaningar står för dörren. När jag var barn kallades en person som bytte jobb för hoppjerka. I dag är det en tillgång när cv:t ska skrivas. Kanske är det också så att kroppen eller själen säger ifrån, så att man behöver byta bana för att undvika sjukskrivning.

Ett livslångt lärande gynnar alla. Därför är det med glädje jag yrkar bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 15 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag ska inte bli långvarig här i talarstolen. Men jag blir konfunderad. Har man kontroll på vad reell kompetens egentligen innebär? Återigen hör vi från talarstolen från regeringssidan det här om hur allt plötsligt blir så transparent. Vi får höra om Kim, som vill bli elingenjör. Helt plötsligt får man nya vägar in på högskolan som man tidigare inte haft. Men vad är det i så fall som ger honom de här nya vägarna in till högskolan? Det skulle jag vilja fråga Elisabet Knutsson. Regeringen har gett Universitets- och högskolerådet i uppdrag att stärka lärosätenas roll i bedömningen av reell kompetens, så att det görs oftare och i högre grad. Vad är det då utöver detta som gör att vi helt plötsligt får det här tydliga systemet som möjliggör för alla att komma in? Det låter som att man tidigare inte har haft den förutsättningen, men det stämmer inte.

Anf. 16 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Om riksdagsbindningen försvinner kommer ju varje högskola och universitet genom förordningar från regeringen att få större möjligheter att utverka det som elever behöver för just sin utbildning. I och med att den möjligheten ökar kommer det också att bli mindre komplicerat. Det är som Thomas Strand säger: Det finns mycket som är bra och som redan finns. Men det här behöver lättas upp, så att varje institution får möjlighet att mer pricksäkert ta in sina studerande. Det gör det lättare för till exempel Kim att komma in med den kompetens som han har skaffat sig.

Anf. 17 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Elisabet Knutsson för svaret. Men faktum är ju att urvalet redan i dag går till så att minst en tredjedel tas in på betyg, minst en tredjedel på högskoleprov och högst en tredjedel baserat på lärosätenas urval. Det gäller redan i dag. Regeringen tillför inget nytt på det området.

Jag tycker att det hade varit viktigare om vi gemensamt hade kunnat kommunicera att vi tycker att de tillträdesregler som gäller i dag är bra och att man sedan kommer att återkomma i samband med att man tar ett helhetsgrepp på Tillträdesutredningen. Vi har många viktiga frågor att diskutera framgent, men vi måste ju veta vad som faktiskt gäller och i vad mån det här tillför något nytt. Det är där vår kritik ligger, för det tillför inte något nytt.

Anf. 18 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med Betty Malmberg om att det finns många viktiga frågor att diskutera framgent. Det är ju inte bara det här med reell kompetens som ska provas. Man måste också fråga sig: Vad är ett betyg värt? Hur säkerställer vi att det fungerar med betygen? Det pratas så väldigt mycket om att det är så viktigt att ha ett gymnasiebetyg för att komma in på högskolan, men det visar sig att många som får höga betyg från gymnasiet inte klarar högskolan ändå. Betygen är ett väldigt trubbigt verktyg för att möta utbildningen. Och hur ska vi göra med högskoleproven? De läcker, människor sitter och fuskar och så vidare. Visst, Betty Malmberg – vi har jättemånga viktiga frågor att diskutera framgent!

Anf. 19 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Fru talman! Ärade riksdagsledamöter! Som vi har hört här tidigare är högskolan för regeringen en helt bärande stomme i vårt gemensamma samhällsbygge. Det har varit vägledande för oss från dag ett i det tydliga vägval som vi har gjort att Sverige ska konkurrera med kunskap, innovationsförmåga och kompetens. Grunden för det är högkvalitativ utbildning och forskning. Det ska vi göra i stället för att riksdagen fattar beslut om lägre löner och massiva skattesänkningar, vilket är det alternativ som föreslås.

Jag kan i dag meddela att det verkligen är det vägvalet som ligger fast för oss. Det är därför vi fortsätter att investera i både utbildning och forskning, och det är därför vi vill fortsätta att utveckla högskolan i takt med att vårt samhälle förändras.

Det går nämligen inte att luta sig tillbaka. Sverige är en del av en alltmer global värld, med en arbetsmarknad som präglas av snabb teknisk utveckling och en stigande efterfrågan på högskoleutbildade, liksom på yrkesutbildade. I dag finns 100 000 lediga jobb som inte kan tillsättas på

grund av att man inte hittar rätt kompetens. Samtidigt står vi inför en rad samhällsutmaningar, precis som vi hörde från Thomas Strand: hälsoutmaningen, klimatutmaningen och digitaliseringen.

Det som verkligen skär rakt igenom hela vårt samhälle just nu är digitaliseringen och AI. Vi ser hur gamla yrken försvinner samtidigt som helt nya skapas. Vi ser också hur de yrken som finns förändras. Vi ser hur forskning och innovation samt näringsliv och samhällsservice förändras allt snabbare. Det här ställer krav. Vi måste rusta människor och samhällen inför detta, så att människor kan känna sig trygga men också så att det skapas möjligheter för vidare utbildning – möjligheter som vi måste tillvarata för att skapa framtidens högskola.

Utifrån Sveriges position som kunskapsnation har vi en bra startposition. Nu är vägen framåt att fortsätta investera och göra det möjligt för fler än i dag att studera vidare och bidra till vårt gemensamma samhällsbygge. Men för att det ska vara möjligt krävs även att vårt utbildningssystem fortsätter att hålla hög kvalitet och är i takt med tiden, och då behöver högskolan utvecklas.

På samma sätt som stora reformer genomfördes under 1900-talet för att fler skulle kunna utbilda sig behöver vi göra mer för 2020-talets behov. Jag har en tydlig målbild. Det gäller de tre teman som vi redan har hört om här i dag.

Det handlar om att säkra en god tillgång till utbildning av hög kvalitet för människor i hela landet, under hela livet och för hela världen. För att möjliggöra detta är den proposition som vi i dag debatterar en helt nödvändig byggsten. Genom propositionen föreslår vi ett nytt ramverk för vägen in i högskolan och lägger ett tydligt fokus på kompetens.

Vi ser att de som söker till högskolan ska ha den kompetens som behövs för att kunna ta till sig och läsa klart sin utbildning oavsett hur den kompetensen har förvärvats. Det ersätter gamla regelverk som har lappats och lagats under en alltför lång tid. Vårt nya förslag gör det tydligt vad som krävs för att läsa på högskolan, oavsett om du har gått på gymnasiet och vill läsa på högskolan eller om du senare i livet behöver eller vill läsa på högskolan.

Vi ser att kompetens ska värderas och tas till vara, och det inkluderar kompetens som har förvärvats genom arbetslivet. Propositionen lägger därför grunden för att kunna införa ett nytt nationellt prov för att värdera människors kompetens. Vi ser att erfarenheten och kunskaperna från ett långt arbetsliv är något värdefullt som ska kunna värderas.

Det här behövs. Kompetensbehoven i industrin och välfärden gör att vi måste se till att människor kan utbilda sig och vidareutbilda sig. Vi kan inte slösa bort människors kompetens. Vi behöver ta den till vara när vi har 100 000 lediga jobb och en värld som ändras allt snabbare av digitaliseringen.

Fler kommer att behöva byta bana eller bygga på med nya kunskaper under hela arbetslivet. Därför måste möjligheterna öka för människor att göra det. Vi säger att vi behöver kunna skapa möjligheter för människor att både växa och växla under hela livet.

Det innebär att universitet och högskolor också måste förändras i takt med dessa nya behov. När jag träffar utbildningsministrar från andra delar av världen är vi helt eniga om att framtidens campus kommer vara fyllda

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Fler vägar till kunskap
– en högskola för
livslångt lärande*

inte bara med unga människor utan med människor i alla åldrar. Då behöver vi också moderna regler för tillträdet till högskolan.

Förutom fokus på kompetens ställer vi också tydliga krav. Det nya ramverket gör det tydligt att de som kommer in på en utbildning också ska ha det som krävs för att kunna ta till sig och slutföra utbildningen. Det är bra både för samhället och för individerna.

Vi gör det tydligt att för vissa utbildningar som till exempel lärarutbildningen kan det behövas särskilda krav för att bli behörig. Med ramverket lägger vi grunden för att till exempel kunna införa ett särskilt antagningsprov för lärarstuderande.

Där vi har problem med genomströmningen utifrån att det är för låg konkurrens om platserna och där vi ser att högskoleprovet inte prognostiserar på ett bra sätt hur någon ska klara en lång utbildning ska man kunna minska högskoleprovets andel av urvalet för de utbildningarna. Det är just för att fler med betyg ska kunna komma in.

Sammantaget behöver Sverige den här propositionen för att föra högskolan framåt och möta de behov som finns. Jag har noterat att de borgerliga partierna här i kammaren kommer att yrka avslag på hela propositionen, och jag beklagar det. Arbetslivserfarenhet ska också kunna löna sig. Erfarenheter från ett långt arbetsliv ska spela stor roll. Allt annat är extremt omodernt och bakåtsträvande.

Mitt och regeringens mål är att skapa en högskola som möter 2020-talets behov med tillgång till utbildning för människor i hela landet och under hela livet. Vi har arbetat hårt under denna mandatperiod för att tillföra nya resurser till högskolan när det gäller både utbildningsplatser och forskning. Det handlar också om särskilda kvalitetspengar för kompletterande utbildning för dem med utländsk utbildning och för att stärka forskningen på samtliga av våra högskolor och universitet.

Detta blir nu ännu ett viktigt steg på vägen. Det kommer att lägga grunden för ytterligare fortsatt arbete. Det är vägen framåt. Inte låga lagstadgade låga löner och massiva skattesänkningar.

(Applåder)

Anf. 20 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Statsrådet inleder och avslutar sitt anförande med att Sverige ska konkurrera med kompetens och inte låga löner. Det är väldigt anmärkningsvärt med tanke på att regeringens politik snarare går ut på att vi ska konkurrera med kompetens med låga löner. Sverige är det land i hela OECD och västvärlden där utbildning lönar sig sämst. Men det var inte det jag skulle ställa min fråga om.

Det handlar om tydlighet och ett transparent tillträdessystem. Statsrådet säger i sitt anförande att det blir mer tydligt och transparent. Samtidigt säger hon att man ska öppna möjligheten för lärosäten att frångå de urvalsgrunder som finns med en tredjedel betyg, en tredjedel högskoleprov och en tredjedel upp till lärosätet. Man är öppen för att möjliggöra det i större utsträckning, och regeringen skriver likaså om det i sin proposition. På vilket sätt blir det ett mer öppet och transparent system om man öppnar möjligheten för att göra undantag från det system som regeringen lägger fram?

Jag har ägnat en stund åt att läsa om Socialdemokraternas politik då de satt i opposition 2014. De var ganska kritiska mot högskoleprovet. De pekade på att det har dålig prognosförmåga och framför allt gynnade män i högre sociala grupper, som de skrev. På vilket sätt möter regeringen det i den proposition som är framlagd?

Anf. 21 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:
Fru talman! Tack så mycket, Fredrik Christensson, för dina frågor!

Det är viktigt att de som kommer in på den högre utbildningen har färdigheterna för att kunna fullfölja sin utbildning. Att få avhopp är plågsamt för individen och också ett resursslöseri för samhället. Därför behöver vi ta till oss de kunskaper som olika studier har visat. De har visat bland annat precis det som du säger. Till vissa långa utbildningar har högskoleprovet en väldigt dålig prognosförmåga. Men högskoleprovet har förändrats över tid. Nu vet vi att det har bättre prognosförmåga än tidigare.

Här vill jag säga någonting om att följa det utredaren föreslår om att man ska ta in ännu fler via betygssurvalet. Nu finns det studier som visar att framför allt friskolekoncernerna sätter glädjebetyg. De elever som kommer från friskolorna har mycket svårare att klara högskoleutbildning än de som kommer från de kommunala skolorna där man sätter mer rättvisande betyg.

Här har jag en fråga om hur ni ser på det från Centerpartiet. Ni vill inte ta tag i frågan som rör friskolornas vinstuttag och inte heller frågan om just glädjebetygen utan ser att vi utan problem bara skulle kunna öka intaget. Vad ser du för risker med att människor kommer att välja ännu oftare att gå till friskolorna för att få de betyg som krävs för att komma in på sina drömutbildningar, gå före de elever som kämpar i de kommunala gymnasieskolorna, och sedan inte har de kompetenser som krävs för att fullfölja en högskoleutbildning?

Anf. 22 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Statsrådet vill uppenbarligen prata om allt annat än det som läggs fram i propositionen. Jag har full förståelse för det, för det är en väldigt tunn proposition som är lagd på riksdagens bord när det gäller tillträde till den högre utbildningen. Man pratar om friskolor, om låga löner och så vidare. Men det här handlar om en proposition om tillträdet till den högre utbildningen.

Vi har från Centerpartiets sida en tydlig syn att man borde gynnas av att ha gått gymnasieskolan och att högskolan är nästa steg. Därför vill vi ha en större andel som tas in via betygssgruppen. Vi ser att lärosätena behöver få en stärkt autonomi, och vi skulle därför vilja utöka den grupp där lärosätena utifrån utbildningen själva kan bestämma vilka urvalsgrunder som ska gälla för att studenter ska få komma in.

Statsrådet svarar inte på frågan kopplad till på vilket sätt det blir mer tydligt och transparent om man gör som ni skriver i propositionen om att kunna göra undantag från dagens bestämmelser om högskoleprovet och att lärosätena ska justera detta. Lärosätena ska alltså söka tillstånd för att kunna ha andra urvalsgrupper. På vilket sätt blir det ett mer transparent tillträdessystem för de högre utbildningarna?

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Fler vägar till kunskap
– en högskola för
livslångt lärande*

Anf. 23 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:
Fru talman! Tack för frågan, Fredrik Christensson! Transparensen i ramverket är just att det inte längre är lappat och lagat, utan det uttrycks tydligt vad vi ställer för krav.

Vi kommer också att uttrycka vilka krav som ställs på kompetens för att kunna klara en högskoleutbildning. Vi gör inte någon värdering av var man har tillgodogjort sig kompetenserna, men de ska visas upp.

Här ser vi stora problem. Du nämnde högskoleprovet, och jag nämnde betygsurvalet. Om vi inte kan lita på att betygen är rättvisande kommer människor att komma in på högskolan trots att de saknar de rätta kompetenserna. Detta sker samtidigt som ni vill avslå förslaget om att man ska kunna skriva ett nationellt behörighetsprov för att på det sättet visa att man har rätt kompetenser för att kunna slutföra en högskoleutbildning.

Jag ser detta som problematiskt, för det visar att man snarare vill gynna vissa former än just kompetens och krav. Det är det som är tydligheten och transparensen i det förslag som nu ligger på riksdagens bord. Vi öppnar också fler vägar in som bygger just på både kompetenser och krav.

Jag noterar att det ni har kunnat enas om är att vara emot det nya och moderna och att hålla fast vid det gamla. Jag beklagar det, för jag tror verkligen att vi hade behövt en bred samsyn på att högskolan behöver moderniseras för att klara kompetensförsörjning och livslångt lärande.
(Applåder)

Anf. 24 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Rätt kompetens – det är vi absolut överens om! Detta handlar om en investering som en individ gör och en investering som ett samhälle gör.

Vi är också överens, precis som jag har sagt tidigare, om att detta handlar om att vi kan skaffa oss kompetens på nya vägar. Också den delen måste kunna bedömas. Därför blir det så förvånande att regeringen nu ändå framhårdar i att detta är det nya transparenta systemet och att det är så här tillträdesregler ska se ut. De ser ju redan ut på detta vis!

När man hör regeringsföreträdare tala i talarstolen får man på något vis känslan av att det här handlar om något slags betyg på regeringens högskolepolitik. Det är inte det vi diskuterar nu. Vi diskuterar hur vi ska tydliggöra för presumtiva studenter, som Elisabets gode vän som ville bli elingenjör. Vad ska han göra? Och vad är det som kan få honom att ta steget in på högskolan när han vill ställa om mitt i livet?

Jag är ledsen att säga det, men jag kan inte se i vad mån dessa förslag och den proposition som vi nu diskuterar ökar denna möjlighet. Varför kan man i så fall inte fortsätta att kalla reell kompetens för reell kompetens? Det är väl vad det handlar om? Måste man utreda nya kompetenser när man ändå säger att framgent kommer 98 procent att söka på gymnasiebetyg eller motsvarande? Det är alltså för resterande 2 procent man ska ha en ny typ av kompetens. Varför kan det inte bara få fortsätta att heta reell kompetens?

Hur ser ministern på att Universitetskanslersämbetet avråder från att införa detta, att Överklagandenämnden också avråder från det och att UHR är starkt tveksamt?

Anf. 25 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Betty Malmberg, för denna fråga! Som jag uttryckte det går den nya vägen in via det nationella behörighetsgivande provet. Det är det som ska mäta dessa kompetenser.

Att också formulera dessa kompetenser kommer att hjälpa när man ska validera vad som krävs för till exempel särskild behörighet. Det nationella behörighetsgivande provet är just till för att få allmän behörighet. Det kommer att underlätta för dem som har en yrkesutbildning sedan gammalt. Nu verkar det tyvärr så att inte heller yrkesutbildningen i framtiden kommer att kunna ge högskolebehörighet sedan Moderaterna ändrade sig i frågan.

Vårt förslag kommer att innebära att människor inte stoppas bara för att de valde en yrkesutbildning under gymnasiet. De har en möjlighet att komma tillbaka till högskoleutbildningen. Det kan, precis som vi hör, vara för att individen själv vill utvecklas. Men det kan också vara för att jobbet förändras. Låt oss säga att man har utbildat sig till maskinförare i dag, och om tio år kanske maskinerna är helt självkörande. Det som då behövs är programmerare. Det ni säger är att dessa människor ska stanna kvar och vara maskinförare om de inte vill gå långa utbildningar via komvux.

Att vilja cementera klassamhället i en tid när arbetsmarknaden och världen förändras allt snabbare är verkligen helt häpnadsväckande. Men jag hoppas att ni kan ändra er när det gäller att också yrkesutbildningar ska ge grundläggande högskolebehörighet. Om ni inte klarar av det hoppas jag att ni ställer er bakom det nationella behörighetsprovet.

Anf. 26 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, ministern, för svaren! Att vi vill cementera ett klassamhälle – det skär i själen att höra ministern uttala detta när man vet vad vi faktiskt gör i dag.

Vi vet hur stor utslagningen är i steget mellan grundskola och gymnasieskola. Vi vet hur många som inte kan fullfölja sin gymnasieutbildning, och vi vet hur många av dem på yrkesprogrammen som inte gör det. Vi vill ge dem en chans. Varför ska vi stänga denna dörr för dem?

Det är också så att maskinföraren redan i dag har alla förutsättningar att ta steget till det han eller hon vill förverkliga. Jag har själv gått på komvux. Jag läste samhällsvetenskap och fick komplettera för att få särskild behörighet. Denna möjlighet fanns då, på förra årtusendet, och den finns även i dag. Ingen har stängt några dörrar. Jag värjer mig starkt mot den bild som ministern målar upp.

Jag måste ställa frågan en gång till. När det gäller behörighetskompetenserna avstyrker Universitetskanslersämbetet förslaget om att de ska införas. UHR är ytterst tveksamt. Detta är alltså regeringens två expertmyndigheter. Överklagandenämnden avråder också från införande eftersom det skapar otydlighet. Vad föranleder regeringen att ändå framhärda och lägga fram just detta som ett förslag i skarpt läge?

Jag undrar också hur ministern ser på det uppdrag som hon gav till UHR om att utreda reell kompetens. Ska vi slopa reell kompetens, eller vad menar ministern?

(Applåder)

Anf. 27 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:
Fru talman! Vägen att få fler att klara gymnasiet är inte att ge dem mindre kunskap, utan det är att se till att alla får den kunskap och det stöd de behöver.

Det handlar alltså om att vi behöver investera mer i skolan. Det är viktigare än stora, massiva skattesänkningar. Det är på det sättet vi kommer att få yrkesutbildade.

Jag önskar att ni inte hade ändrat er om det behörighetsgivande på yrkesutbildningen, Betty Malmberg. Det hade också gjort det mer attraktivt för fler elever att söka till yrkesprogrammen.

Nu handlar det som sagt om att ta till vara den kompetens som de förvärvar i sitt yrkesliv. Varför ska en maskinförare som har kompetens nog att klara högre utbildning gå på komvux? Det är just det som det nationella behörighetsgivande provet är till för. Då mäts den kompetensen, och man behöver inte gå på komvux. I dag kan det göras genom validering. Men vi vet att det fungerar olika bra och tar lång tid.

Ett sådant här prov kommer att öppna upp vägen in och sänka tröskeln för elektrikern som vill bli elingenjör eller maskinföraren som vill bli programmerare. Och det här är jätteviktigt för att vi ska möta det kompetensbehovet. Det är ingen slump att alla arbetsgivarorganisationer är för att ha behörighetsgivande utbildning på yrkesprogrammen. De ser nämligen vad arbetsmarknaden behöver framöver.

Jag beklagar att Alliansen och Moderaterna inte ser hur arbetsmarknaden har förändrats. Men jag ser fram emot att ni ändå framöver kan stödja det nationella behörighetsgivande provet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 8 Kompletterande bestämmelser om etisk granskning till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU26

Kompletterande bestämmelser om etisk granskning till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar (prop. 2017/18:193) föredrogs.

Anf. 28 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Att utveckla nya effektiva och säkra läkemedel är ett tungt ansvar och en ständig process för läkemedelsföretagen. Och det viktiga målet är att dessa läkemedel snabbt kan komma behövande patienter till del. Men att genomföra så kallade kliniska läkemedelsprövningar är en tidsödande och omständlig process. Det måste självklart vara det, men för att i möjligaste mån snabba upp processen har EU beslutat att det ska både bli enklare och gå fortare att få tillstånd för kliniska läkemedelsprövningar inom unionen.

Enligt den nya förordningen ska ansökningar om tillstånd för klinisk läkemedelsprövning framdeles kunna göras via en EU-gemensam webbportal. Man säger också att tillstånd ska kunna meddelas efter en kort

handläggningstid. Man tror framför allt att det kommer att underlätta om de kliniska läkemedelsprövningarna sker i flera EU-länder.

Allianspartierna – Moderaterna, Centern, Liberalerna och Kristdemokraterna – välkomnar den nya EU-förordningen och den vällovliga ambition som det innebär att kunna skynda på framtagandet av nya läkemedel.

Regeringen har redan gett vissa uppdrag för att trimma in en ny, effektivare svensk organisation. Och det är bra. Till exempel har Läkemedelsverket och de tidigare regionala etikprövningsnämnderna fått i uppdrag att utveckla sina samarbetsformer.

Det har dock alldeles nyligen gjorts en del förändringar på just etikprövningsområdet. Och de har knappt hunnit träda i kraft. Det är viktigt att organisationen fungerar. Det vet vi inte om den gör i dag. Regeringen säger själv i propositionen att man inte kan beräkna myndigheternas kommande arbetsbörda. Därför tycker allianspartierna att det är viktigt att Läkemedelsverket och den nya etikprövningsmyndigheten ska få i uppdrag att följa upp hur tillämpningen av det här fungerar.

En majoritet i utbildningsutskottet anser att det här är onödigt med tanke på att EU-kommissionen ändå kommer att se över förordningen. Och så är det. Det stämmer. Men i förordningen står det att det ska ske ”efter en viss tid, och därefter inom vissa tidsintervall”. Det tycker vi är en mycket oprecis och vag formulering. Man kan inte heller med säkerhet väga in hur hanteringen av tillstånd fungerar inom Sverige. Det är det som vi anser måste följas upp, så att den nya organisation som sätts i sjön är ändamålsenlig, när vi ser till helheten.

EU:s förordning får nämligen inte på något sätt påverka grundligheten i vare sig den vetenskapliga eller etiska granskningen. Men det är också viktigt att den svenska hanteringen inte innebär gold-plating och att det kan få till följd att den svenska läkemedelsindustrin blir förfördelad.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag har sagt yrkar jag å allianspartiernas – Moderaternas, Centerns, Liberalernas och Kristdemokraternas – vägnar bifall till reservation 1.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Carlsson i Skövde och Fredrik Christensson (båda C), Christer Nylander (L) och Annika Eclund (KD).

Anf. 29 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Ett enigt utskott ställer sig bakom regeringens förslag till lag med kompletterande bestämmelser om etisk granskning till EU:s förordning om kliniska prövningar av humanläkemedel. Ett enigt utskott ställer sig också bakom regeringens förslag till lag om ändring i lagen om etikprövning av forskning som avser människor och lag om ändring i ofientlighets- och sekretesslagen.

Vad innebär då detta? Den proposition som vi nu diskuterar är sprungen ur EU-förordningen om kliniska prövningar av humanläkemedel som antogs av Europaparlamentet och rådet i april 2014. EU-förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i alla medlemsstater. Medlemsstaterna är därför skyldiga att se till att det finns nationella bestämmelser som gör att en EU-förordning kan tillämpas i praktiken och få genomslag. Då kan kompletterande nationell lagstiftning behövas, som i detta fall.

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Kompletterande
bestämmelser om
etisk granskning till
EU-förordningen om
kliniska läkemedels-
prövningar*

EU-förordningen syftar till att förenkla förfarandet för beviljande av tillstånd för kliniska läkemedelsprövningar inom EU, speciellt i fråga om prövningar som ska göras i flera medlemsstater.

Det ska också noteras att EU-förordningen ger ett skydd för den enskilde. Enligt EU-förordningen får en klinisk läkemedelsprövning endast genomföras om försökspersonernas rättigheter, säkerhet, värdighet och välbefinnande skyddas och ges företräde framför alla andra intressen. Den kliniska prövningen ska vara utformad så att den ger tillförlitliga och robusta data.

Dessa kliniska prövningar ska genomgå vetenskaplig och etisk granskning samt godkännas i enlighet med EU-förordningen. Detta innebär kortfattat att den etikprövningsmyndighet som kommer att inrättas den 1 januari 2019 ska utföra den etiska granskningen av ansökningar om tillstånd till klinisk läkemedelsprövning. Den etiska granskningen ska utgå från samma bestämmelser som vid etikprövning av forskning och redovisas i ett yttrande. Yttrandet ska beslutas av den nya etikprövningsmyndigheten och lämnas till Läkemedelsverket. Och det ska innehålla en bedömning av om en ansökan om tillstånd att utföra klinisk läkemedelsprövning ska beviljas, beviljas på vissa villkor eller avslås.

Om allt detta är vi eniga i utskottet. Och det är bra. Men de fyra allianspartierna har en reservation som jag tycker är lite att slå in öppna dörrar. De skriver i sin reservation att regeringen bör ”ge den nya Etikprövningsmyndigheten och Läkemedelsverket ett tydligt uppdrag att följa upp tillämpningen av EU-förordningen samt säkerställa att den nya hanteringen av tillstånd för kliniska läkemedelsprövningar som helhet också är ändamålsenlig”.

Det ska då noteras att regeringen har gett Läkemedelsverket och de regionala etikprövningsnämnderna i uppdrag att gemensamt ta fram strukturer och samarbetsformer för att säkerställa att beslut om tillstånd till kliniska läkemedelsprövningar på människor ska kunna fattas i enlighet med de förfaranden som anges i EU-förordningen, vilket myndigheterna också har gjort.

För närvarande pågår det dessutom en försöksverksamhet inom nämnda myndigheter där ärenden handläggs enligt en ordning som efterliknar den som kommer att gälla enligt EU-förordningens bestämmelser.

Handläggningen kommer att underlättas genom att all etikprövning samlas inom den nya etikprövningsmyndigheten, eftersom den större organisationen kan arbeta mer flexibelt.

Till detta ska sägas, vilket också föregående talare hänvisade till, att EU-kommissionen kommer att se över EU-förordningen regelbundet. Kommissionen ska efter en viss tid, och därefter inom vissa tidsintervall, överlämna en rapport om tillämpningen av förordningen till Europaparlamentet och rådet.

Slutligen är det ganska självklart att regeringen följer myndigheternas arbete och tar fasta på eventuella signaler om att genomförandet inte skulle fungera som avsett. Statliga myndigheter har dessutom egna kvalitetssäkringssystem i syfte att granska sin verksamhet. Jag tycker därför att denna reservation är lite klåfingrig, men det kanske kan bli så under ett valår.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.
(Applåder)

Prot. 2017/18:122
30 maj

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 9 Läs, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser

*Läs, skriva, räkna –
en garanti för tidiga
stödinsatser*

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU10
Läs, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser (prop.
2017/18:195)
föredrogs.

Anf. 30 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till våra reservationer 1 och 2.

Den reviderade propositionen – det kom ju en proposition tidigare i samma ämne – är klart bättre – eller mindre dålig – än den första. Självklart finns det stora fördelar med att sätta in tidiga stödinsatser för elever, så att de slipper komma ohjälpligt efter innan stödinsatserna sätts in, där håller vi med regeringen.

Nu har vi precis beslutat om obligatorisk förskoleklass. Det har inte börjat tillämpas än och inte heller trätt i kraft. Då kanske vi ska vänta med att prata om stödinsatser innan vi ens har en obligatorisk förskoleklass på plats. Vi vet inte ens vad eleverna förväntas prestera i denna nya skolform.

Min tanke var att förskoleklassen ju ska vara, åtminstone delvis, en lekfull ingång till skolarbetet. Att börja prata om stödinsatser här och dra in specialpedagoger är för tidigt, anser vi. Men man bör se till att det blir lugn och studiero i förskoleklassen. Det är sannolikt det effektivaste vi kan göra för de här barnen.

Vår främsta invändning mot förslaget är att det redan i dag finns bestämmelser om särskilt stöd och att detta innebär en dubbelreglering, åtminstone i viss mån. Redan i dag står det i skollagen att åtgärder skyndsamt ska sättas in vid behov. Det finns redan i dag stipulerat om åtgärdsprogram och det finns redan i dag stipulerat om särskilt stöd.

Verktygen ska finnas på plats. Varför fungerar det då inte? Vi skulle kanske undersöka varför det inte fungerar innan vi kommer med nya reformer och förslag. Det som skiljer mot dagens lagstiftning är möjligtvis konsultation av speciallärare samt nationellt kartläggningsmaterial.

Vi har inget emot att ett nationellt kartläggningsmaterial tas fram, men det skulle inte behövas en proposition för det. När det gäller speciallärare finns risken att man dränerar dessa resurser från högre årskurser till lägre. I vissa fall kan det naturligtvis vara befogat, men det kan gå alldeles för långt.

Det finns i dag en brist på speciallärare och specialpedagoger, vilket också remissinstanserna påpekade. Det gör hela förslaget problematiskt, anser vi.

Trots regeringens försäkringar och justering av liggande förslag anser vi att det finns en stor risk för en detaljreglering och en ökad administrativ börda för skolans personal. Vi måste börja lita på skolans personal och lärare och lita på att de gör sitt jobb.

Anf. 31 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Sverige har tidigare haft ett av de mest jämlika och högpresterande skolsystemen i världen. Dit måste vi ta oss igen. Det ska självklart också vara vår framtid. Att alla elever lär sig läsa, skriva och räkna är en självklar del för att bygga det starka samhället.

Att kunna läsa, skriva och räkna är avgörande i ett modernt välfärds-samhälle. Utan grundläggande färdigheter kan elever inte nå skolans kunskapsmål och de går då en mycket tuffare resa till mötes i samhällslivet eller på dagens och framtidens arbetsmarknad.

Skolan ska ge alla elever förutsättningar att lyckas i skolan, och klara det innan små misslyckanden har vuxit sig större. Alla elever har inte samma förutsättningar. Vissa elever har knäckt läskoden redan innan de börjar skolan, medan det tar längre tid för andra. Några behöver stöd av en duktig elevassistent, andra av en speciallärare. Några elever behöver stöd, peppning och hjälpmedel för att lyckas med läsningen, att lära sig skriva och att fixa matematiken. Andra behöver utmanas med tjockare böcker och svårare mattetal. I skolan ska ingen elev lämnas efter, men inte heller hållas tillbaka.

Fru talman! När vi 2014 bildade regering var det efter åtta år av borgerlig skolpolitik. Kunskapsresultaten hade sjunkit som en sten. Drygt var fjärde pojke nådde inte upp till de grundläggande kraven för läsförståelse i PISA-undersökningen, och antalet anställda i skolan hade minskat med 10 000 personer.

Jan Björklund hade lovat en ny skollag som skulle garantera alla elever rätt stöd i rätt tid. Tyvärr blev så inte fallet. Elever som hade behövt stöd under lång tid skickades i stället uppåt i det svenska skolsystemet, utan att ha fått det stöd de behövde för att lyckas. Svensk skola har gett överlägset mest särskilt stöd i nionde klass, vilket ofta är för sent för elever som redan har halkat efter.

Fru talman! Extra anpassningar och särskilt stöd måste sättas in redan i tidiga årskurser för att förebygga problem som kan växa och under lång tid försvåra för den enskilde eleven. Det är en av de viktigaste nycklarna till skolframgång.

Forskning visar att tidiga insatser har en avgörande betydelse för en framgångsrik skolgång. I länder med höga kunskapsresultat och ett jämlikt skolsystem, som till exempel Finland och Kanada, sätts rätt stöd in så fort en lärare upptäcker att en elev behöver det. I Sverige har vi som sagt gjort tvärtom – satt in överlägset mest särskilt stöd i nionde klass.

Med det förslag vi nu debatterar här bryter vi med detta misslyckande. Nu ska vi ge rätt stöd i tid. Vi ska ge lärare och rektorer mandat och verktyg att sätta in särskilt stöd när det behövs. Vi ska stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolorna, så att alla elever kan få det stöd just den eleven behöver för att nå skolframgång.

Fru talman! Läsa-skriva-räkna-garantin innebär att om det finns indikationer på att en elev inte kommer att nå kunskapsmålen ska stödinsatser sättas in där de behövs. Dessa stödinsatser ska sedan följas upp i slutet av förskoleklassen och i lågstadiet och lämnas över till ansvarig lärare i nästa årskurs, något som många gånger inte görs i dag.

Genom läsa-skriva-räkna-garantin säkerställer vi att alla elever som behöver stöd redan från förskoleklass får individuellt utformade stödinsatser. Denna lagstiftning täpper till det hål som finns i nuvarande skollag. Och nu gör vi verklighet av det som Jan Björklund lovade att genomföra 2005 men som han inte lyckades med under åtta år i regering.

Läsa-skriva-räkna-garantin är viktig i sig. Den tydliggör skolans ansvar och arbetssätt, så att alla elever får samma tillgång till stöd och åtgärder. Den ger konkreta verktyg för lärare att i högre utsträckning och mer likvärdigt sätta in rätt stöd i tid. Den stärker likvärdigheten. Det ska inte vara beroende av vilken skola du går på om du får särskilt stöd. Det nationella kartläggningmaterialet är en viktig pusselbit för att garantera förskoleklassens likvärdighet över hela landet. Det är viktigt nu när vi i höst gör förskoleklassen obligatorisk för alla sexåringar.

Men läsa-skriva-räkna-garantin är också en viktig pusselbit i en större helhet, en helhet som handlar om att vända utvecklingen i svensk skola och att se till att stödet kommer tidigare och blir bättre så att kunskapsresultaten höjs ytterligare. Till denna helhet måste läggas regeringens viktiga satsningar på fler specialpedagoger och speciallärare och mer skolpersonal och på de 300 nya nybörjarplatser som speciallärar- och specialpedagogutbildningen byggts ut med. Det handlar också om de 500 miljoner per år som regeringen satsar för att höja den specialpedagogiska kompetensen generellt bland lärare, något som flera borgerliga partier sagt nej till, om den utvidgade och framgångsrika satsningen på läs- och matematiklyftet och om satsningen på elevhälsan om 200 miljoner kronor per år.

Läsa-skriva-räkna-garantin är som sagt viktig i sig, men den förutsätter att det finns rätt kompetens i skolan. Just därför är regeringens stora satsningar på fler speciallärare och specialpedagoger och på specialpedagogisk kompetens bland alla lärare viktiga. Vi måste klara av att göra flera saker samtidigt. De bästa skolsystemen i världen har både fler speciallärare och mer specialpedagogiska verktyg hos varje utbildad lärare. Dit ska Sverige också. Vi ska åter ha ett av de starkaste skolsystemen i världen.

Fru talman! Jag är glad över att vi nu tydliggör rätten till tidigt stöd och fullföljer de rekommendationer som Skolkommissionen gav oss politiker. Jag yrkar med glädje bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Jag välkomnar att en bred majoritet i utskottet nu har enats om förslag på hur vi följer upp detta och ser till att rätten till särskilt stöd förverkligas i verkligheten.

Borgerligheten har länge förhalat och skjutit ned detta förslag, med argument som att läsa-skriva-räkna-garantin egentligen inte innebär att alla elever faktiskt garanteras att lära sig läsa, skriva och räkna. Det är helt sant. Ett sådant löfte kan politiker knappast ge och hålla. Det vi däremot nu garanterar är att alla elever i behov av stöd upptäcks tidigt och får de insatser som lärare och personal med specialpedagogisk kompetens bedömer att de behöver för att nå så långt som möjligt i sitt lärande. Det tycker jag är viktigt att understryka i stället för att fastna i någon sorts tramsig semantisk diskussion.

Fru talman! Nu läggs ytterligare en viktig pusselbit på plats för att Sverige åter ska bygga ett av de mest jämlika och högpresterande skolsystemen. Mer behöver göras. Fler investeringar behöver komma till. Mer personal behöver utbildas. Men när vi nu garanterar att alla elever i behov av stöd upptäcks tidigt och får det stöd de behöver lägger vi grunden för fortsatt höjda kunskapsresultat och en jämlik kunskapsskola där ingen lämnas efter och ingen heller hålls tillbaka.

Att klara skolan, få ett jobb, flytta hemifrån, bilda familj och leva ett gott liv ska inte vara en dröm. Det ska vara på riktigt – ett bra liv för alla. Så bygger vi ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige.
(Applåder)

Anf. 32 ERIK BENGTZBOE (M):

Fru talman! Ja, behovet av tidigt stöd i svensk skola är knappast något konfliktområde i denna kammare och har nog aldrig någonsin varit det. Att se till att elever har rätt stöd i rätt tid är inte bara förnuftigt om man vill se goda skolresultat. Det är dessutom den enda rimliga allokeringen av resurser. Att skjuta problem framför sig och hoppas att någon annan ska lösa dem åt en är sällan samhällsekonomiskt lönsamt. Det är något som, helt ärligt, politiker oftare bör ta i beaktande när de utformar sin politik.

Trots att vi har diskuterat detta under många år i denna kammare och i övriga församlingar som jobbar med utbildningspolitik i Sverige lyckas vi inte. Stödet kommer i för stor utsträckning alldeles för sent. Det är alldeles för ofta fel stöd som sätts in. Man sätter in det stöd man har snarare än det stöd som behövs. Och uppföljningen brister när det gäller det stöd som sätts in.

Överlämningar mellan skolor och skolformer är en särskild bristpunkt. Där ser vi att stödet fungerar som allra sämst. Resultatet blir att elever halkar efter och att de redan som sju-, åtta-, nio- och tioåringar odlar en känsla av att de sviks av vuxenvärlden.

Alliansregeringen gjorde sina insatser med en ny skollag, en återupprättad speciallärautbildning och tydligare riktlinjer för att se till att stödet kommer tidigare. Resultaten är, helt ärligt, inte alltför goda. Skolinspektionen konstaterar i sin granskning att även om skolorna arbetar med att se till att de följer lagen går det alldeles för långsamt, och på många skolor saknas insatserna.

Herr talman! En läsa-skriva-räkna-garanti hade kunnat bli väldigt bra med tydliga kontrollstationer och en faktisk garanti om att man kan läsa innan man går vidare till årskurs 4. Det vore fullt möjligt att införa det, men det har i stället bytts ut mot diffusa löften om allmänna åtgärder. Det är en urvattning som jag inte tror gynnar förslaget. Texten andas tyvärr en känsla av att det är viktigare att göra någonting än att det faktiskt blir rätt åtgärder. Jag är fortsatt orolig över att detta blir en betungande pappersprodukt för svenska lärare. Jag är därför glad över att utskottet har samlats kring att detta är någonting som noggrant behöver utvärderas. Jag är också väldigt glad över att vi därmed får en ordentlig granskning av implementeringen av den tidigare skollagen.

Det finns nämligen ett grundläggande problem i denna kammare och i församlingar runt om i Sverige: att vi när det gäller skolpolitik har en kraftig övertro på vår egen betydelse och på politiska beslut och en ständig underskattning av det arbete som lärarna genomför i klassrummet. Att vi

fattar politiska beslut som exempelvis säger att skollagen garanterar att alla elever har rätt till stöd redan från första dagen betyder faktiskt inte att så blir fallet. Därför är utvärderingen oerhört viktig. Jag är glad över att utskottet har kunnat samlas kring den.

Ändå är detta förslag ett halvt steg på vägen. Regeringen gör det man kan och försöker hitta nya vägar framåt för att skärpa stödet för de elever som behöver det tidigt. Screeningen i förskoleklassen är oerhört viktig för att identifiera vilka elever som behöver stödåtgärder. I grund och botten behöver elever identifieras för att man ska kunna garantera att rätt elever får rätt stöd.

Självfallet tycker vi i Moderaterna att det vore ännu bättre om förskoleklassen var en del av grundskolan. Då skulle vi redan ha screening-materialet, och vi skulle dessutom underlätta överlämningarna.

Herr talman! Grunden för att man ska kunna sätta in rätt stödåtgärder är att man lyckas identifiera vilka behov som finns. Det kräver att alla lärare har den grundläggande kompetensen för att identifiera och se de problem som elever har. Därför behöver det i hela lärarutbildningen ges grundläggande NPF-kompetens. Kan man inte identifiera kan man inte heller ge rätt stöd, och man kan inte heller inse begränsningen i sin egen kompetens och därmed sätta in särskilda insatser och åtgärder när det behövs.

Herr talman! Det är bra att vi lägger fokus på tidiga insatser. Det bidrar denna proposition med. Men vi behöver ännu mer fokus på tidiga kunskaper i svensk skola. Det handlar om fokus på att se till att alla elever lär sig läsa, skriva och räkna. Det handlar om att vi ser till att vi får diagnostiska prov i de tidiga åldrarna. Det handlar om att vi ser till att vi får uppföljningar i fråga om kunskaper. Det handlar om att vi får utökad undervisningstid i lågstadiet. Och det handlar om att vi ser till att det stöd som behövs för att alla elever ska kunna skapa en stabil kunskapsgrund att stå på så att de klarar av resten av sin skolgång finns där för alla. Det erbjuder inte denna proposition, utan den har ett lite snävare perspektiv.

Det medför tyvärr att vi i dag har en politik som riskerar att cementera utanförskap och göra att Sverige återigen blir ett klassamhälle där föräldrars utanförskap faktiskt ärvs av barnen. Det är resultatet när retoriken från regeringen inte riktigt stämmer överens med dess politik. Vill vi se en skola som ger alla grundläggande kunskaper och en skola som ger alla möjlighet att stå på egna ben måste kunskapsuppdraget bli tydligare redan i lågstadiet.

Det löser inte denna proposition, utan det krävs uppenbarligen en ny regering för att lösa den typen av problem. Det, herr talman, ser jag fram emot att få återkomma med i höst.

(Applåder)

Anf. 33 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Detta är en proposition där jag vet att det finns ett brett stöd för innehållet, det vill säga tidiga insatser. Vi vet alla att det har stor betydelse att varje barn får chansen att börja sin kunskapsresa så tidigt som möjligt och att de får det stöd de behöver.

Jag vill tacka Gustav Fridolin, som inte bara har lagt fram propositionen utan också lyssnat in de synpunkter som kom under den resa ärendet har gjort fram till dagens datum. Jag skulle inte vilja säga att det från Alliansens sida – och jag hoppas att det från ministrarnas sida finns en förståelse för detta – har handlat om att försöka skjuta på förslaget på något onödigt sätt, utan snarare har det handlat om hur det kan förbättras för att stödet verkligen ska komma eleverna till del.

Låt mig använda Matilda Ernkrans bildspråk om pusselbitar. Det är väl så vi får se politiken över huvud taget – att vi behöver pussla ihop olika bitar på olika sätt. Jag skulle vilja återkomma till det pussel som faktiskt lades på bordet när alliansregeringen tillträdde 2006. Man kan väl säga att det pusslet bestod av 143 bitar, och det var på ett sätt ganska stora bitar. Det handlade om att kunna markera vilka delar man behövde jobba vidare med. Där fanns ledning och styrning med som en viktig del, och där fanns trygghet och studiero samt tidiga kunskaper och tidigt stöd.

Låt mig därför beklaga att den tidigare regeringen tog bort en pusselbit, nämligen specialläraryrket och vikten av det tidiga stödet. Detta har vi nu fått chansen att återinföra, och jag ser att nuvarande regering bygger vidare på det. Det var viktigt med den nya skollagen, och jag tror att vi som har suttit lite längre i utskottet faktiskt minns det möte på departementet som ministrarna kallade till. De sa då: Nu är det av stor betydelse att en ny skollag faktiskt får möjlighet att komma på plats, och så här ser vägen ut ända fram till att vi kan ha det i hamn.

Det var en strategiskt viktig markering, och det var ett viktigt arbete att ta fram det. Sedan pekade Matilda Ernkrans på att det fanns ett hål i skollagen som man menar att man täpper till med det här förslaget, och jag tror att det är viktigt att se hur vi lyfter fram och hela tiden förbättrar de styrdokument vi har på olika sätt.

Jag tycker att det är synd att man inte använder den pusselbit vi nu benämner obligatorisk förskoleklass och inte låter det bli en första del i grundskolan. Precis som Erik Bengtzboe lyfte fram i sitt anförande hade det varit en chans att sätta in stöd ännu tidigare.

Jag beklagar den syn Sverigedemokraterna verkar ha när det gäller att dra in specialpedagoger alldeles för tidigt. Det är klart att det är oerhört viktigt att specialkompetens kommer till när det gäller att stötta barn, till exempel när det gäller olika former av inlärningssvårigheter eller någon form av funktionsnedsättning. Det lyfter man också fram i detta. Erik Bengtzboe tog i sitt anförande även upp vikten av lärarnas – alla lärares – kompetens när det gäller alla barns chans till goda kunskaper.

När det handlar om vad olika regeringar har gjort och inte måste jag ytterligare en gång få kommentera Matilda Ernkrans inlägg. Hon talade om att kunskaperna har sjunkit som en sten och att antalet anställda minskat mycket. När man tittar på lärartätheten ser man att det inte är särskilt stora skillnader. I stället handlar det till väldigt stor del om demografi. Sedan kan man fundera på var de anställda finns – är det hos fristående huvudmän eller kommunala huvudmän? En viss form av hederlighet i debatten skulle jag alltså efterfråga. Det är klart att vi alla är bekymrade om kunskapsresultaten inte går åt rätt håll, och nu handlar det om att på olika sätt stärka de här delarna. Därför är jag glad att vi står bakom förslaget.

Det jag vill lyfta fram och som ministern också har lyssnat på handlar om att inte öka dokumentationen för lärare och att på olika sätt säkerställa att det faktiskt är de elever som är i verkligt behov av stöd som får det. Ska man ytterligare mäta alla elevers kunskaper på olika sätt och öka den dokumentationen är det klart att risken finns att man tappar bort de elever som har det allra största behovet av stöd. Det är en väldigt viktig del.

I propositionen lyfter man också fram det man kallar vikten av tillitsfull styrning, och det är klart att den obalansen kan kännas ibland. När vi ytterligare reglerar de här delarna och samtidigt säger att vi på det sättet visar tillit till lärarkompetensen kan det nämligen ge delvis olika signaler.

Tillbaka till pusselbilden: Jag är glad att ministern deltar i debatten i dag, för ett antal nya pusselbitar kom fram under Skolkommissionen och i de delar som kom fram där. I förra veckan diskuterade vi inte minst skolchefernas uppdrag och så vidare, och det var väl ytterligare en pusselbit där det är viktigt att lyfta fram skolhuvudmännens ansvar för att faktiskt följa skollagen på olika sätt.

Det nämndes tidigare i debatten att speciallärare kommer in oerhört sent. Då får man kanske också vara lite kritisk till hur skolan utformades under tiden före den förra alliansregeringen, då det faktiskt handlade om att skapa förutsättningar för eleverna att i tre ämnen bli behöriga till gymnasieskolan. Det är klart att man fick sätta in allt stöd man kunde, för just de tre ämnena skulle så många elever som möjligt klara. Sedan kom de in på gymnasieskolan och klarade ändå inte av den. Även den tidigare debatten som har varit här, om Tillträdesutredningen och högre utbildning, handlade om att eleverna ska ha förutsättningar att klara nästa steg.

Eftersom jag inte deltog i den förra debatten måste jag bara få kommentera att när det gäller gymnasieskolan, yrkesprogrammen och så vidare är det i dag möjligt att läsa in högskolebehörighet på alla yrkesprogram – oavsett vad som sägs i denna talarstol. Det är faktiskt så. Jag beklagar att högskoleministern ger bilden att man inte kan göra det. Det är en viktig del, och det handlar om möjligheten att göra fria val. Man kan ta till vara den möjligheten och göra ett val nu och ett annat val senare. I debatten låter det dock som att vi ska stänga dörrar för att vi på något sätt skulle ha lust till det. Det gör mig ledsen i själen, måste jag säga, att vi inte kan hålla en högre debattnivå i kammaren.

En annan av de 143 pusselbitar som alliansregeringen jobbade med handlar om lärares kompetens, vilket är en jätteviktig del. Jag har nämnt speciallärarkompetensen, men låt oss också vara ärliga: Det som nu hyllas som fantastiskt viktiga satsningar, till exempel Mattelyftet, var faktiskt sådant som tillkom under alliansregeringen. Vi har gjort många saker som det går att jobba vidare med och lyfta på olika sätt. Ministern hade tidigare en kollega som ofta stod i debatten och sa att vi sprang åt helt fel håll, och jag är glad att det kanske inte är riktigt den retoriken längre. I stället handlar det faktiskt om att skruva på vissa frågor. Som Thomas Strand sa tidigare använder man de system som finns och gör förändringar i dem för att på ett bra sätt förfina det hela.

För att avsluta, herr talman: Det är en viktig del att ge alla barn stöd tidigt – och det stöd de behöver. Det hoppas jag att vi på olika sätt kan lyfta fram även i de uppdrag som de nya skolmyndigheterna kommer att få framöver, så att man lyfter fram kvalitetsgranskningen på ett helt annat

sätt än enbart genom regelefterlevnad. Därför är jag glad att utbildningsministern har lyssnat. Det handlar inte bara om att åtgärder ska sättas in, utan de ska också följas upp för att vi ska säkerställa att de gett resultat. Det är därför vi har ett så stort engagemang för detta, för det handlar om alla barns och elevers kunskaper.
(Applåder)

Anf. 34 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Regeringen föreslår i denna proposition, som framgår av betänkandet, att det ska införas bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet med garantin är att en elev i behov av särskilt stöd tidigt ska få stöd utformat utifrån sitt behov. Detta tycker jag är viktigt, och Vänsterpartiet ställer sig bakom förslaget i dess helhet.

Regeringen uppmanas i dag av riksdagen att göra en analys över den lagstiftning som redan finns när det kommer till rätten till särskilt stöd och att göra en uppföljning av hur lagen i praktiken följs. Det tycker också Vänsterpartiet är viktigt.

I grund och botten handlar reformen om att skapa en mer likvärdig och jämlik skola. Men då krävs också mer. Det krävs att vi skapar en skola där elever med olika bakgrund möts. Vi måste bygga upp en sammanhållen och jämlik skola igen. Då krävs att vi till exempel tittar på huvudmannaskapet i den svenska skolan. Är det lämpligt att ha 290 kommuner som huvudmän för skolorna och massvis med vinstdrivande aktörer? Eller ska staten ta ett större helhetsansvar över skolan?

Det är viktigt att vi kollar på skolvalssystemet. Ska vi ha ett skolvalssystem som ökar på bostadssegregationen? Eller ska vi ha ett system där alla elever kan lita på att den närmaste skolan också är en bra skola?

Ska vi ha ett system där Kunskapsskolan och Internationella Engelska Skolan kan sätta glädjebetyg på eleverna och se till att få vad de kallar ”kunder”? Eller ska vi ha ett skolsystem där våra skattepengar går dit de är avsedda, det vill säga till eleverna och till en likvärdig och sammanhållen skola?

Jag menar att vi måste ändra utbildningspolitiken i grunden. Ibland målas det upp en bild av svensk skola som att den vore i kris. Men faktum är att det som är i kris är den svenska utbildningspolitiken. Tyvärr vill inte en majoritet i Sveriges riksdag i dag gå med på de lagförändringar som föreslås för att skapa en likvärdig och jämlik skola.

Den 7 juni kommer riksdagen att ha chansen att rösta för en av de åtgärder som tillsammans med läsa-skriva-räkna-garantin och andra reformer kan skapa en mer likvärdig och jämlik skola. Det handlar om att ta bort och begränsa vinstjakten som pågår i den svenska skolan i dag. Men det kommer en majoritet av den svenska riksdagen och de svenska riksdagspartierna att slå ned på. Till skillnad från svenska folket, forskningen, professionen, lärare, rektorer, elever och föräldrar tycker inte en majoritet i kammaren att det är viktigt att våra skattepengar går dit de är avsedda. Tvärtom ska de gå till ett fåtal ägare med bankkonton placerade i skatteparadis.

Jag menar att vi behöver en ny politik för en sammanhållen skola. Då krävs förutom läsa-skriva-räkna-garanti, förutom att vinstjakten tas bort, också en regering utan borgerliga partier. Det är vad jag kommer att kämpa för även i fortsättningen.

Med detta sagt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 35 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Robert Stenkvist inledde med att säga att det finns en risk att speciallärare dräneras från de högre årskurserna och i stället sätts in på de lägre. Jag skulle vilja säga att det är ett av syftena med dessa frågor. Eftersom det råder brist på speciallärare är det viktigt att de sätts in så tidigt som möjligt. Då minskar sannolikt också behovet av att sätta in extra resurser senare i grundskolan. Ju fler som lyckas tidigt, desto färre kommer att behöva särskilt stöd senare. Det innebär inte att behovet av särskilt stöd senare försvinner, men sannolikt är det så att om vi lyckas ge stöd i ettan, ännu hellre i förskoleklassen eller under den tioåriga grundskolan behöver färre stöd senare.

Denna proposition försöker nu hantera detta huvudproblem. Jag noterar att Matilda Ernkrans, utskottets ordförande, försökte använda propositionen som ett vapen mot Jan Björklund. Om detta är det huvudsakliga vapnet mot Jan Björklund är det ändå en rätt fjösig kamp mot liberal skolpolitik som regeringspartierna ägnar sig åt. Det var dessutom fel på fel på fel i bakgrundsbeskrivningen.

Orsaken till att vi är där vi är i dag, herr talman, är till stor del ideologiska beslut fattade på 80- och 90-talen om att det inte ska finnas särskilda undervisningsgrupper. En elev ska inkluderas så långt som möjligt, och att flytta en elev från klassrummet och ge denna person en speciallärarens stöd är något som ska undvikas. Man gick till och med så långt att man avskaffade speciallärarutbildningen på 90-talet. Det lider vi av i dag. Det innebär att det finns en fjärdedel färre speciallärare i svensk skola än vad det hade varit om inte utbildningen hade avskaffats. Liberalerna återinförde den.

Det var ett mycket ideologiskt beslut att avskaffa speciallärarutbildningen. Man ville inte att elever skulle flyttas ut från klassrummet och gå i en särskild undervisningsgrupp. Det lider vi av i dag. Det finns för få speciallärare på grund av det beslutet, och vi måste fortfarande jobba med det ideologiska motståndet mot att ge särskilt stöd i form av speciallärarresurser.

Detta har inneburit att resurserna har satsats för sent. I Sverige finns jämfört med andra länder rätt mycket stödinsatser, men de sätts in senare än andra. Då förlorar man rätt mycket. Man förlorar framför allt elevers självkänsla; de känner att de inte har lyckats hänga med de andra i klassen eftersom de inte har fått extra stöd.

Den ideologiska förändring som skedde på 80- och 90-talen inom skolpolitiken har satt rätt stora spår. Det är inte bara fråga om att speciallärarutbildningen avvecklades utan även om att kommunaliseringen gjorde att skolan blev mer ett välfärdsuppdrag än ett kunskapsuppdrag.

Herr talman! Det var ett viktigt beslut som fattades av alliansregeringen när speciallärarutbildningen infördes igen. Men alla andra saker vi gjorde för att få ordning och reda i svensk skolpolitik var också viktiga.

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Läsa, skriva, räkna –
en garanti för tidiga
stödinsatser*

Jag noterade att Vänsterpartiets företrädare tyckte att vi förde en skolpolitik i kris. Det går att åtgärda den saken i september, och jag hoppas att jag får en röst från Vänsterpartiets företrädare i utbildningsutskottet.

Nu ligger den här propositionen på riksdagens bord i reviderat format – och jag vill tacka statsrådet för den diskussion vi har fört under lång tid om propositionen, inte minst den första propositionen i samma ämne som senare drogs tillbaka.

Det har hela tiden varit en diskussion om relationen mellan effekt och byråkrati. Innebär förslaget att vi ger för många nya arbetsuppgifter till lärarna, att det blir för mycket administration och för mycket fokus på att anteckna det som görs och för lite på att ge stöd? Det värsta utfallet skulle vara om en proposition innebär mycket ny byråkrati men lite effekt i verkligheten för eleverna. Det bästa utfallet skulle naturligtvis vara om det blir mycket effekt men lite byråkrati.

Jag tror och hoppas att vi har lyckats få en balans i systemet som ger effekt för elever utan att det innebär extra administration för lärare. Jag hoppas att det kommer att visa sig i efterhand. Det är därför Alliansen är trygg med att reformen måste följas upp så att det inte blir mer administration.

Herr talman! I grunden handlar det om att se till att fler lyckas i skolan, att vi blir blindade för bakgrund, att föräldrarnas bakgrund inte spelar så stor roll för elevernas resultat. Det är därför vi måste sätta in resurserna mycket tidigare än i dag. Om eleverna som inte lyckas får glida vidare i skolsystemet utan extra stöd finns en risk för att den sociala rörlighet vi vill ha minskar och att klassresorna blir färre.

Herr talman! Jag tackar statsrådet för arbetet med propositionen, och jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 36 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte under dessa sista månader i denna mandatperiod försöka ta debatterna så många gånger det går för att visa på skillnaderna mellan de partier som faktiskt har störst ideologiska skillnader i utbildningspolitiken – även om vi kan vara överens om vissa saker.

Jag har en fråga till Christer Nylander. Christer Nylander brukar ganska ofta påpeka att den här regeringen inför reformer och åtgärder som leder till mer administration och att den här regeringens politik inte är bra sett utifrån det som Christer Nylander värderar som bra för den svenska skolan, det vill säga mer kontroll, mer av repressiva åtgärder och mer av icke forskningsanknuten politik. Jag undrar bara på vilket sätt man kan dra paralleller till exempelvis betygssystemet, som ni har varit med och förändrat. Trots att det inte finns någon som helst forskning i hela världen som säger att det leder till en förbättrad eller mer likvärdig skola finns det nu ett antal skolor som ska införa eller har infört betyg från lägre åldrar – från årskurs 6 har vi sedan tidigare. På vilket sätt kan man dra paralleller från det till läsa-skriva-räkna-garantin? Alliansen har ju under ganska många månader gjort så att det förslaget har dragit ut på tiden.

Jag undrar helt enkelt om Christer Nylander är självkritisk. Har det funnits reformer som genomförts under Alliansens tid eller som tvingats igenom av Alliansen under den här regeringens tid som har lett till mer

Anf. 37 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Det här med forskning är svårt. Det finns sannolikt inte jättemycket internationell forskning som säger att den läsa-skriva-räkna-garanti som nu föreslås är någonting som verkligen ger effekt. Däremot finns det rätt mycket forskning som tyder på att särskilt stöd ger effekt och att tidigt stöd är bra – kanske till och med bättre än sent stöd. På det sättet finns det forskningsstöd för förslaget utan att det finns någon direkt forskning kring just den proposition som vi nu tar ställning till.

Så är det rätt ofta. Man får läsa forskningsrapporter utifrån den kontext där de finns. En del forskning sker i andra länder. Ibland är det beprövad erfarenhet man utgår från. Ibland är det forskning som finns i en viss kontext – i en viss tid, i ett visst land och så vidare. Man får läsa forskningen på det sättet och ta del av den forskning som finns. Tittar man på beprövad erfarenhet ser man att rätt mycket tyder på att betyg är någonting som ofta används i länder runt omkring oss.

När det gäller administration, herr talman, skulle jag vilja säga att det finns en stor skillnad mellan onödig administration och kunskapsuppföljning. I de reformer vi genomförde under de åtta år som alliansregeringen satt vid regeringsmakten hade vi fokus på kunskapsuppföljning, och kunskapsuppföljning, betygsättning och prov är inte onödig administration.

Anf. 38 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är ganska spännande när Christer Nylander och Liberalerna säger två motsatta saker i en och samma mening.

I det här fallet var min fråga om Christer Nylander är självkritisk mot många av de åtgärder som Alliansen har tvingat fram som har lett till *onödig*, sa jag tydligt, administration. För att definiera det som är onödigt är det enligt mig det som inte leder till en mer likvärdig och jämlik skola, det som professionen inte håller med om bidrar till utvecklingen av svensk skola och det som forskningen inte kan konstatera har någon effekt för att förbättra svensk skola.

Vad kan vi ta för exempel inom den kategorin? Jo, tidigare betyg är ett sådant. Det är absolut inte otydligt. Det finns jättebra forskning inom det området. Det finns jättebra forskning som visar att eleverna får bättre kunskaper och bättre syn på samhället i skolor där elever med olika bakgrund möts. Det finns mycket bra forskning som talar om att till exempel vinstjaken har skadat likvärdigheten i den svenska skolan och elevers rätt att få särskilt stöd att få de kunskaper de behöver från tidig ålder.

Allt det som jag har nämnt nu är du, Christer Nylander, för. Du är för att ha ett skolsystem som segregerar. Du är för att ha betyg från tidigare åldrar trots att det leder till mindre likvärdighet och mer stress. Du är för att ha fler nationella prov, som inte leder till förbättringar men som leder till mer administration och stress för lärare.

Christer Nylander står i talarstolen och kritiserar regeringen för att inte ha en politik som leder till en mer likvärdig och jämlik skola. Kan Christer Nylander verkligen göra det på ett ärligt sätt, eller handlar det bara om ett valtaktiskt spel? Jag menar att det är det senare.

*Läsa, skriva, räkna –
en garanti för tidiga
stödsatser*

Anf. 39 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! På frågan om jag kan göra det på ett ärligt sätt är svaret ja. Självkritisk kan jag vara, och det tror jag att Alliansen har varit. Vi har dessutom varit rätt öppna med att när vi gör reformer är vi beredda att ompröva de reformerna om de inte funkar exakt så som vi tänkt oss i praktiken. Det har vi också gjort – vi har ändrat i de förslag och de propositioner vi lagt fram under vår tid vid regeringsmakten.

Det innebär dock inte att man inte kan kritisera andra. Om man inte har förmåga att se sig i spegeln och fundera på vad man själv gjort fel, ja, då är man kanske inte rätt människa att säga att någon annan gjort fel. Efter som jag och Alliansen är rätt öppna med att vi gjorde en del misstag när vi satt vid regeringsmakten tycker jag att vi har rätt att säga till när andra gör misstag. Det är ju lite grann så politik måste föras. Det kanske till och med är därför vi har politik och demokrati – därför att vi inte är helt överens om vilka fel som gjorts och inte gjorts. Det innebär inte, herr talman, att jag inte ska få lov att säga att jag tycker att den här regeringen saknar politik för ökad likvärdighet.

Daniel Riazat använder ofta stora ord. Jag noterade att han sa att jag är för en skola som segregerar. Det är precis tvärtom, herr talman. Jag vill ha en skola som inkluderar människor, som ger alla samma chans. Den som kommer från ett hem där föräldrarna inte har så mycket böcker i bokhyllorna, ett hem där föräldrarna inte har pluggat, vill jag ge samma chans som alla andra. Jag vill inte att föräldrarnas erfarenheter och bakgrund ska slå igenom på elevernas resultat. Daniel Riazat har en annan ståndpunkt. Men det är just därför jag vill ha mer kunskapsfokus i svensk skola. Det är just därför jag vill ha en tioårig grundskola, där vi satsar mycket redan i början. Det är just därför jag vill ha särskilt stöd i skolan så tidigt som möjligt. Jag vill inte att föräldrarnas bakgrund ska slå igenom.

Det är också därför, herr talman, som jag välkomnar att det finns friskolor som satsar mycket på kunskap. Jag tycker inte om friskolor som missköter sig, men jag tycker att det är bra med friskolor som sköter sig. Vi behöver den mångfalden också i det svenska skolsystemet.
(Applåder)

Anf. 40 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi en av de allra viktigaste frågorna som gäller skolan och som ska borge för att alla elever ska kunna klara kunskapsmålen, nämligen tidiga stödåtgärder för våra elever.

Ni som tvingats lyssna till mig här inne i kammaren under flera år nu har inte kunnat missa att jag likt en papegoja upprepat krav på tidigt stöd och att stödet ska ges av lärare med rätt kompetens, såsom speciallärare och specialpedagoger. Det är därför vi kristdemokrater envist driver frågan om ett speciallärarlyft där man får lön under tiden man utbildar sig. Det är för att kunna förse skolorna med den kompetens som krävs.

Regeringen konstaterade så sent som förra veckan att bristen på speciallärare fortfarande är stor och att många som jobbar som speciallärare inte är behöriga. Men regeringen konstaterar bara att behörighetsläget kommer att fortsätta vara kritiskt de närmaste åren.

Jag efterlyser konkreta förslag för att komma till rätta med situationen. Det hjälper ju inte att upprätta garantier när grundproblemet är att inte rätt

kompetens finns för att sätta in åtgärder och uppfylla garantin som vi nu ska besluta om.

Speciallärare med olika inriktningar är efterfrågade i hela skolväsendet, och enligt Skolverkets prognos behövs minst 640 nya speciallärare varje år för att tillgodose behovet. Förra året utexaminerades 448. En given förklaring som vi hört om här är att utbildningen till speciallärare var nedlagd under flera år och fick startas upp igen av alliansregeringen.

Herr talman! Regeringen föreslår i propositionen *Läsa, skriva, räkna* att det införs bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och samskolan. Förslaget är en delvis reviderad och omarbetad version efter förhandlingar med oss i allianspartierna. Vi såg i tidigare förslag att dokumentationskraven skulle bli högt ställda. Allianspartierna välkomnar att regeringen justerat sitt förslag i den delen.

Allianspartierna menar också att det redan finns lagar som tydligt ställer krav på tidiga stödinsatser. I 2010 års skollag framgår tydligt elevens rätt till särskilt stöd när det befaras att eleven inte kommer att nå målen. Här ingår kravet på att upprätta ett åtgärdsprogram samt att en anmälan till rektor ska göras och hur programmet sedan ska kopplas till hur eleven ska nå läroplanen och kunskapsmålen. Där framgår också att åtgärdsprogrammet ska följas upp och utvärderas och vilka som är ansvariga för att detta görs.

I lagen ställs också krav på utvecklingssamtal och en skriftlig individuell utvecklingsplan samt krav på tillgång till elevhälsa, psykolog och specialpedagogisk kompetens. Det finns här risk för en dubbelreglering av elevernas rätt till stöd, vilket flera remissinstanser också har påpekat.

Samtidigt som den gällande lagstiftningen är ganska heltäckande kan vi dock konstatera att det är uppenbart att många elever fortfarande inte når kunskapsmålen i lågstadiet och inte får det stöd de skulle behöva. Om denna garanti kan förtydliga rätten till stöd är det välkommet.

Herr talman! Det är bra att elevernas kunskapsnivå kartläggs tidigt, men det är ju inte själva kartläggningen som är viktig, utan stödet – att det verkligen sätts in och då av rätt utbildad personal, som jag har varit inne på tidigare.

Jag vill bara lyfta ett varningens finger för att döma ut barn alldeles för tidigt. Barn är olika och måste få vara det, och de utvecklas i olika takt. Någon har lärt sig läsa innan de börjar förskoleklass; en annan knäcker läskoden på hösten i årskurs 2. Kartläggningen måste därför ha till syfte att upptäcka uppenbara svårigheter vad gäller språklig förmåga och logiskt tänkande.

Herr talman! Med anledning av att lagstiftningen på området redan är heltäckande, samtidigt som många elever inte får det stöd de behöver för att nå målen för läsning, skrivning och matematik, är det viktigt att denna lagstiftning följs upp och utvärderas för att det ska gå att se om den ger effekt. Därför vill vi i Alliansen att man under två års tid ger Skolinspektionen i särskilt uppdrag att vid sina inspektioner särskilt fokusera på skolans arbete när det gäller stöd samt hur man följer skollagen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Läsa, skriva, räkna –
en garanti för tidiga
stödinsatser*

Anf. 41 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Herr talman! Tack till riksdagens utbildningsutskott!

På väldigt många sätt påverkas våra liv som allra mest av det som händer i de stunder när vi behöver varandra som mest. Detta märks tydligt i skolan. När en elev stöter på svårigheter under de tidiga åren kan detta mötas på ett av två sätt.

Antingen får eleven det stöd, den tid och de verktyg som behövs för att nå de kunskaper som är nödvändiga för de vidare studierna och för livet. Då blir ett litet problem aldrig mer än så. Den där stunden av lärande och det där tillfället när man övervunnit det som först var ett hinder blir också ett minne som bygger självförtroende: Jag kan lära mig. Det blir ett slags kunskapens muskelminne.

Eleven lämnar sedan lågstadiet och börjar i fyran med alla förutsättningar att följa med på lektionerna. Eleven har tagit de viktiga stegen, kan läsa det som krävs för att lära och har de matematiska grunderna med sig för att kunna förstå och fortsätta lära sig i både de naturvetenskapliga och de samhällsvetenskapliga ämnena.

Dessutom har alla i klassen, inte bara den enskilde eleven som varit i behov av stöd, lärt sig att vi ibland lär oss på olika sätt. Vi kan lära oss olika snabbt, och vi behöver olika verktyg för att nå kunskapskraven. Detta är en viktig sak att ha med sig, för vi kommer alla att möta hinder i vårt lärande och i de läransträngningar som grundskolan och den sammantagna utbildningstiden innebär.

Eller, herr talman, så får eleven inte det stöd som eleven behöver. Lärare varnar ofta, larmar och kräver att stöd sätts in och att man som lärare får de verktyg man behöver för att nå fram till just den här eleven, men det kommer liksom inte riktigt på plats.

När eleven når fyran blir det svårt att hänga med på lektionerna. Självförtroendet, självkänslan, lusten att lära och trivseln i skolan har redan börjat brytas ned. Det blir en anledning att förstöra för sig själv och störa andra. Man har lärt sig att man inte är en sådan som lär sig. Föräldrar och skola hamnar då lätt i konflikt, när föräldrar kräver elevens rätt: att det som egentligen redan skulle ha skett nu ska ske.

Det är på grund av detta, att det ser så olika ut beroende på vad vi gör tidigt, som det är så viktigt att det på varje svensk skola finns starka strukturer som ger varje lärare det stöd och de verktyg som den läraren behöver för att kunna stödja sina elever. Det är de strukturerna som skapar jämlikhet och säkrar att en elev får stöd när eleven behöver det, och inte för att man har föräldrar som vet att man kan anmäla.

Vi är inte där i dag. Jag är stolt över att vara i ett land med en politisk debatt där vi kan lyssna på företrädare från alla politiska partier som faktiskt ser den sanningen i vitögat. Elever får inte det stöd de behöver. Alldeles för ofta är vi i situationen att lärare larmar och vill få stöd för att kunna ge eleven stöd, men eleven får inte det.

Precis som Erik Bengtzboe tidigare konstaterade blir ju detta dessutom mycket dyrare. När stödet kommer in alldeles för sent kräver det att man täcker upp för att det som först var ett litet problem har blivit ett hinder i många ämnen. Risker är mycket stor att man aldrig riktigt hinner i fatt med det stöd som eleven behöver och att man lägger grunden för det som kan bli ett livslångt utanförskap. När vi inte ger elever stöd tidigt slösar vi med talanger. Det är viktigt att vi ser detta.

I dag ger vi mest dokumenterat särskilt stöd i nionde klass. Vi och olika regeringar har gjort mycket för att försöka bryta detta. Men i de utvärderingar vi har är vi fortfarande där: Vi ger mest dokumenterat särskilt stöd i nionde klass. Alla förstår att detta för många elever är för sent. Trots de starka insatser som då görs riskerar många att inte hinna i fatt.

Därför behövs en lag som starkare säkrar och garanterar att de strukturer som ger eleven rätt till stöd i tid är på plats. Det finns tre mycket tydliga saker som förändras i det förslag som utskottet nu ställt sig bakom och som riksdagen voterar om kl. 16 i dag, jämfört med gällande skollag.

För det första innebär lagförslaget ett krav på att strukturerna är på plats – att det finns tydliga system från förskoleklass till och med lågstadiet för att upptäcka och ge stöd till varje elev som behöver det. Skolinspektionen konstaterar i sina remissvar att detta ger Skolinspektionen ett nytt verktyg för att följa upp när man ser att en skola har många elever som till exempel i de nationella proven i årskurs 3 inte når målen för svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Man kan då också se vilket stöd dessa elever har fått och vilka indikationer som har funnits på att en elev inte skulle nå målen i årskurs 3. Vad skulle man ha kunnat göra tidigare?

Genom den uppföljningen kan man också säkra att strukturerna byggs upp på skolan. Detta är inte, märk väl, en uppföljning som ska göras av enskilda dokument eller papperslappar som lagts i en låda vid olika tillfällen, utan frågor som kan ställas för att säkra: Upptäckte ni eleven? Upptäckte ni inte eleven? Vad är det som brister i strukturen? På så sätt kan strukturen byggas upp.

Det andra som finns här är en lagstadgad rätt för lärare att ta stöd av personal med specialpedagogisk kompetens i de svåra bedömningar som behöver göras längs vägen. När läraren ser att det finns indikationer på att en elev inte kommer att få med sig läsningen, skrivningen och räkningen från lågstadiet, vad gör vi då? Då har jag som lärare rätt att få jobba med personal med specialpedagogisk kompetens.

Det tredje är att vi genom det strukturerade arbetet, där vi inte bara använder mätmetoder utan också säkrar att mättillfällena kopplas till åtgärd, också har möjlighet att finna tidiga tecken på att någon har större behov under sin skolgång. Dem kan vi finna hos eleven oavsett om någon diagnos har ställts och innan konflikter har uppstått mellan föräldrar och skola.

Givetvis, som flera av debattörerna har varit inne på, måste lagregleringen av läsa-skriva-räkna-garantin vara en del av ett mycket större arbete. Det är helt korrekt att vi är inspirerade av de starkaste skolsystemen i världen. I just de här frågorna behöver vi inte gå längre än över Östersjön. Finland brottas med många utmaningar i sitt skolsystem, men just när det gäller att säkra att elever får stöd tidigt är Finland ett föredöme. Det vi kan se där är en kombination där rätten för eleverna är stark, kulturen är stark tidigt och det finns gott om speciallärare och gott om specialpedagogiska verktyg hos varje lärare.

Den finska skolan har inte generellt sett fler lärare än den svenska, men man har fler speciallärare, och varje lärare har del av grundläggande specialpedagogisk kompetens. Därför jobbar vi på att få fler speciallärare i svensk skola. Vi har brutit utvecklingen mot färre speciallärare. Tvärtom blir de fler, och det ska bli bättre förutsättningar för befintliga lärare att läsa vidare och bli speciallärare.

Vi bygger upp ett stort fortbildningsprogram, Specialpedagogik för lärande, för att alla lärare ska få del av grundläggande specialpedagogisk kompetens. Vi reformerar lärarutbildningarna, med start i speciallärarutbildningarna, för att alla ska få del av kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Vi har också säkrat att de stora investeringar vi gör i skolan börjar med att mer resurser och fler anställda sätts in under de tidiga åren, så att lärarna där har tid med sitt kunskapsuppdrag. Som en del i detta större arbete krävs den lag som nu har lagts fram i riksdagen.

Det handlar också om jämlikhet. Alla vi som deltar i diskussionen vet nog vad som krävs för att vi ska åstadkomma jämlikhet och bygga ett starkt skolsystem igen. Det första är att resurser riktas till de skolor och elever som behöver det mest. Tidigare har det alltför ofta varit de starkaste kommunerna och de starkaste huvudmännen som kunnat fånga mest resurser, och de pengar vi gemensamt satsar har inte nått fram till de elever och skolor som behöver dem bäst. Detta vänder vi nu.

Det andra är att bryta segregationen. Svensk skola var som starkast när direktörens och lokalvårdarens barn möttes i samma klassrum. Dit behöver vi komma igen.

Det tredje är att elever behöver starka rättigheter, så att de tidigt får det stöd de behöver. Det behöver inte vara beroende av att man själv eller ens föräldrar vet att slåss för ens rätt, utan dessa strukturer och system ska finnas på skolan. Det är detta som den här lagstiftningen handlar om.

Det är en gedigen process som ligger bakom den lagstiftning som nu läggs fram. Det grundläggande lagstiftningsförslaget togs fram av docent Ulf Fredriksson, som bland annat varit ansvarig för läsförståelsedelen i de svenska PISA-proven. Skolkommissionen och flera av remissinstanserna tillstyrkte att en sådan lag skulle införas, men det har funnits en oro för att det skulle bli för mycket byråkrati och för lite effekt, ungefär som Christer Nylander beskrev det i debatten. Därför valde vi att ta tillbaka lagstiftningsförslaget, föra konstruktiva diskussioner och se vad vi kunde stärka i lagstiftningen för att säkra att själva syftet uppnås.

I det förslag som nu är föremål för behandling kan vi peka på fem tydliga förändringar. Det första är förutsättningar för en stärkt implementering. Genom att lägga statliga resurser genom skolmyndigheterna och till huvudmännen redan i år men göra ett skarpt införande nästa år finns det förutsättningar för att bygga upp en stark implementering hos varje huvudman och också få stöd från skolmyndigheterna för det.

Det andra är ett tydliggörande av syftet. Det handlar inte om nya dokumentationskrav utan om att elever som behöver stöd ska få det i tid.

Det tredje är ett stärkt huvudmannansvar, som vi kopplar samman med den lagstiftning som riksdagen nu har fattat beslut om, med en tydligt utpekad skolchef hos varje huvudman. Vi skjuter till pengar för att uppnå detta, och då är det viktigt att de pengarna når fram till de elever som behöver dem.

Det fjärde är ett tydliggörande av att garantin är uppfylld först när de insatser man har sett är nödvändiga och vet kan göra skillnad för eleverna faktiskt också har vidtagits för varje elev.

Det femte är ett tydliggörande av att kartläggning i förskoleklassen kan vara en naturlig del av undervisningen där.

Jag vill med detta tacka oppositionen – Moderaterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna – för konstruktiva diskussioner under resans gång. Jag vill också tacka de många skolledare, lärare, specialpedagoger, forskare och inte minst företrädare för rörelsen för ett Sverige och en skola som ger alla elever oavsett funktionsvariation de bästa förutsättningarna som varit involverade i arbetet med att få den här lagstiftningen på plats. Den lägger en stark grund för skolan framöver. (Applåder)

Anf. 42 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag var ofin nog att begära en replik på det sista anförandet, men jag tänkte inte hålla något brandtal. Jag har två frågor som jag är uppriktigt nyfiken på. Det må vara ovanligt i den här talarstolen.

Första frågan gäller propositionen. Detta med stödinsatser, uppföljning och utvärdering finns ju redan stipulerat i skollagen. Jag läste skollagen mycket noggrant inför den här debatten. Allting finns redan där, i 3 kap. 5–8 § och i 3 kap. 9–10 §.

Nu har jag förstått att det som står i skollagen inte riktigt fungerar. Har regeringen funderat på varför det inte fungerar, eller kommer man bara med ett nytt förslag utan att ha utvärderat vad som inte fungerar med dagens lagstiftning? De faktorer som gör att dagens lagstiftning inte fungerar kan ju också göra att kommande förslag inte fungerar.

Så kommer jag till andra frågan. Statsrådet talar om att föräldrar slår larm och protesterar. Jag har jobbat i skolan i ett antal år. Det jag har upplevt att föräldrar mest slår larm om är bristande studiero i klassrummen. Det har vi ju talat om förut, statsrådet Fridolin. Som jag upplever det efter mina år i skolan är detta den allvarligaste enskilda orsaken till att studieresultaten i svensk skola har gått ned. Jag undrar om regeringen har samma syn och om man har tänkt på att komma med skarpa förslag på det här området.

Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Robert Stenkvist, för uppriktiga frågor!

När det handlar om ledarskap i klassrummet för att skapa studiero är det dels viktigt att vi har starka nationella skolutvecklingsprogram, så att man kan dela verktyg och erfarenheter med varandra, lärare emellan. Det handlar om hur man ska göra för att skapa en god undervisningssituation.

Det är viktigt med starka ordningsregler på skolan som också kan följas, med de påföljder som finns i ordningsreglerna. Det handlar också om ett starkt ledarskap genom rektor, som backar upp lärare i de situationer de hamnar i.

Det är också viktigt med tillräckligt många anställda. Det är svårt att använda befogenheterna om man vet att man är ensam och det är tomt i korridoren utanför.

Det vi diskuterar i dag är också viktigt. Kunskaper i sig är faktiskt trygghetsbyggande. Om elever inte har med sig verktygen för att hänga med på lektionerna är det oerhört mycket svårare att skapa trygghet och studiero i klassrummet. Det leder tyvärr till att elever förstör för sig själva

och stör andra. Därför är det avgörande med tidigt stöd också för studieron i de sena åren.

Man kan, som Robert Stenkvist, konstatera att det finns skrivningar om detta i skollagen i dag. Tyvärr är flera av dem ganska allmänt hållna. Skolinspektionen konstaterar att de ger möjligheter att följa upp om någon anmäler, och man kan rikta kritik och gör det ofta för att skolorna ska bygga upp starkare system för särskilt stöd och extra anpassningar. Men vi har inte riktigt ett lagmässigt verktyg för att följa upp hur strukturen ser ut i de tidiga åren. Vi ser en skola där många lämnar trean utan att klara de nationella proven – vad är det då som har brustit? Har man inte upptäckt eleverna? Ofta har ju lärarna sett dem, men vad är det på systemnivå som inte har backat upp lärarna? Och om man har gjort insatser, var har de brustit någonstans? Har man hellre, som någon uttryckte det, gett det man har i stället för det som eleven behöver? Den här lagen ger Skolinspektionen dessa verktyg.

Anf. 44 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning om hur man ska få bättre studiero i klassrummen: delade verktyg, tydligare ordningsregler med konsekvenser samt ledarskap. Jag vill ha skarpare förslag på alla dessa områden. Men inriktningen har jag ingenting emot.

Jag har en sista fråga innan vi går på lunch. Det finns en annan elevgrupp som också orsakar stök i klassrummet och ställer till problem för lärarna. Det är inte en obetydlig elevgrupp. Det är de som ligger alldeles för långt fram och som inte får tillräcklig stimulans av lärarnas undervisning.

Min erfarenhet är att dessa elever kan ställa till med oerhört stora problem för att de är understimulerade. Vi har faktiskt talat väldigt lite om denna elevgrupp. Har regeringen några förslag på hur man ska komma till rätta med detta problem? Det är inte ett obetydligt problem enligt min erfarenhet.

Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är jättebra att Robert Stenkvist lyfter fram detta. Individualisering av undervisningen och att hitta rätt verktyg för att nå fram till den enskilda eleven handlar nämligen om så olika saker för den enskilda eleven. Det vet man på skolor där man har börjat implementera arbetet med till exempel läsa-, skriva- och räknasatsningar. Elever som man trodde hade svårt med undervisningen och hade svårt att lära sig kanske egentligen hade ganska lätt för sig men var understimulerade och hade inte förutsättningarna att faktiskt bli utmanade av den undervisning som skedde.

Det är därför som jag är så övertygad om att om vi bygger en skola där lärare har rätt uppbackning och kan dela erfarenheter med varandra när det gäller att bemöta olika elever är det inte bara bra för att säkra att de elever som har svårt att nå upp till kunskapskraven, utan det ger oss förutsättningar att möta elever som vi under mycket lång tid inte haft rätt förutsättningar att möta i svensk skola. Det gäller till exempel dem som behöver bli extra utmanade och som kanske behöver svårare uppgifter eller utmanas i att kunna stödja någon av de andra eleverna som ännu inte riktigt har förstått och lära ytterligare genom den starka teknik som det innebär att

försöka hitta vägar för att hjälpa till att lära ut. Det handlar alltså om den typen av verktyg som starka lärare och goda ledare använder i sitt lärarskap i dag. Det handlar om att göra en skola som är starkare på det specialpedagogiska området och som kan upptäcka elever och se elevers olikheter. Det når också fram till dem.

Därför spelar denna lagstiftning roll, därför spelar det roll att vi får fler speciallärare och därför spelar det stor, och kanske allra störst, roll att vi börjar bygga ut så att alla lärare får grundläggande specialpedagogisk kompetens. Fler speciallärare och mer specialpedagogisk kompetens hos varje lärare är en framgångsfaktor i de starkaste skolsystemen i världen.

Jag tackar för debatten och för den sista frågan. Jag återkommer gärna i interpellationsdebatter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Läsa, skriva, räkna –
en garanti för tidiga
stödinsatser*

§ 10 FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU15
FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik
föredrogs.

*FN och mänskliga
rättigheter i svensk
utrikespolitik*

Anf. 46 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! När vi nu ska debattera utrikesutskottets betänkande om FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik kan jag än en gång konstatera att det är ett mycket omfattande och digert betänkande som är svårt att omfatta med den begränsade talartid som står till förfogande. Jag ska göra ett försök.

Att vi lever i en orolig tid, där hotbilden gentemot mänskliga rättigheter är omfattande och svårare än på länge, råder det ingen tvekan om. Men jag vill också stryka under att det finns motsatta situationer. Det finns faktiskt länder där utvecklingen av ökad respekt för mänskliga rättigheter går framåt. Men det är inte dessa länder som vi kommer att debattera i dag.

I dagens moderna och komplexa konfliktmiljö är det angeläget att de lagar som berör krig och folkrätt är anpassade efter hur situationen ser ut och att lagstiftningen utvecklas och förbättras.

Herr talman! Den humanitära rätten måste utvecklas och förstärkas för att omfatta civilbefolkningen och civila strukturer. Här fyller FN en oerhört viktig och central funktion. FN behöver bli skarpare och vassare och bli mer aktivt när det gäller att motverka eskalerande konflikter, eftersom detta till stora delar drabbar civilbefolkningen. Det finns alltid en risk för att ett krig eller en konflikt fortsätter, att kriget utvecklas än mer negativt och att det blir ytterligare långdragna konflikter som i sin tur blir svåra att häva.

Därför anser vi moderater att FN inte bara behöver stärkas utan också vässas. Ett exempel på FN:s svårigheter är vetorätten, där ett enda land kan blockera FN:s insatser för att stödja fredsbyggande åtgärder.

Sverige är en stor bidragsgivare till FN och därför en viktig aktör som ska använda sitt mandat för att se till att FN utvecklas mer kostnadseffektivt och fokuserar mer på resultat.

Jag vill i detta sammanhang också nämna Internationella brottmålsdomstolen, som är ett viktigt verktyg för att stödja att de personer som begår de hemskaste krigsbrotten ställs till svars. I en rättssäker värld måste den som begår övergrepp och krigshandlingar också ställas till svars för dem.

Jag vill även nämna Ryssland, som är ett grannland och en del i Europa, där vi tydligt kan se hur mänskliga rättigheter alltmer ifrågasätts. Inte minst kan vi i dag läsa hur en regimkritisk rysk journalist, Arkadij Babtjenko, har blivit skjuten i Ukraina. Det är ännu inte fastställt att det var Ryssland som låg bakom brottet, men mycket tyder på det.

När det handlar om Ryssland vill jag också nämna den lagstiftning som har antagits och som faktiskt gör det legalt att misshandla kvinnor i deras egna hem. Detta har skett i modern tid på 2010-talet. Jag vill också nämna det försämrade skyddet för hbtq-personer och hur det civila samhällets område krymps.

Jag går därefter vidare till Kina. Kina är ett viktigt land, ett land vars betydelse har ökat alltmer. Kina investerar i ett stort antal länder och har en växande ekonomi. Men med detta följer också ett ansvar för mänskliga rättigheter och ett ansvar för att bidra till en positiv utveckling för jordens befolkning. I detta sammanhang kan Kina börja med att förändra internt i sitt eget land och se till att mänskliga rättigheter också följs i Kina.

Låt mig ge några exempel på den negativa utvecklingen för mänskliga rättigheter i Kina. Lagstiftningen om begränsning av antalet mandatperioder som en president kan omväljas togs bort i mars 2018. Kina är även en enpartistat som inte tillåter någon opposition och inte heller något oppositionellt agerande. Enligt UD:s MR-rapport finns det inskränkningar av åsikts-, yttrande-, förenings-, mötes-, demonstrations- och religionsfrihet, det vill säga alla former av mänskliga rättigheter. Dessutom sker det förföljelse och diskriminering av de organisationer som arbetar med hbtq-frågor.

I detta sammanhang vill jag också nämna att det sker ett stort och omfattande förtryck av minoritetsgrupper. Jag tänker här på det förtryck som sker gentemot Tibet och Xinjiang. Den form av opposition som uttrycks gentemot den kinesiska regimen är inte tillåten. Personer boende i dessa områden tillåts inte heller utöva sin religion. Och den information som sipprar ut visar entydigt hur situationen för de boende i Tibet och Xinjiang försämras. Situationen avskräcker. Det är angeläget att FN och även Sverige agerar för att ett av de stora och ledande länderna i världen ska se till att respektera mänskliga rättigheter, herr talman.

När det gäller Myanmar finns där en negativ utveckling som har pågått en längre tid, och det finns hittills ingenting som tyder på att situationen har blivit bättre för rohingyerna. Snarare har svårigheterna eskalerat under senare år. EU inklusive Sverige har också här en viktig funktion att fylla för att förbättra situationen för rohingyerna och uppmärksamma deras situation.

Utskottet har i sitt betänkande även behandlat situationen för mänskliga rättigheter i Eritrea, Etiopien och Somalia. När det gäller Eritrea måste jag nämna Dawit Isaak som har suttit fängslad i mer än 16 år. Sverige har en skyldighet att verka för att den svenske medborgaren Dawit Isaak blir frisläppt snarast. Fikru Maru som suttit fängslad i Etiopien har blivit frisläppt, vilket är glädjande. När det gäller Somalia vill jag säga att förekomsten av könsstympning är den högsta i världen. Detta är anmärkningsvärt och illa.

Herr talman! Jag vill avsluta med att understryka att frihandel, marknadsekonomi, respekt för mänskliga rättigheter och demokrati samt avskaffande av korruption är viktiga faktorer för en positiv utveckling inte bara för ekonomin utan också för mänskliga rättigheter. Därför ska Sverige vara en stark och drivande röst för mänskliga rättigheter i världen.

Anf. 47 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att den här debatten, som behandlar motioner rörande FN, mänskliga rättigheter och utrikespolitiken, kommer väldigt lägligt. Här finns också frågan rörande Somalia och Somaliland.

Jag tänkte vara en aning okonventionell och lämna diskussionerna rörande de motioner vi debatterar i dag. Så sent som i går fick nämligen riksdagen besök av en engagerad och imponerande kvinna, den 80-åriga järnladyn Edna Adan.

Edna Adan är före detta utrikesminister i det land som den här kammaren än i dag inte har erkänt men som heter Somaliland. Även om jag själv har varit engagerad i denna fråga i minst fyra års tid måste jag säga att bara att träffa Edna Adan och höra på henne under det här seminariet påverkade mig väldigt mycket.

Av den anledningen tänkte jag ta tillfället i akt och vädja till Margot Wallström, till regeringen och till ledamöterna i utrikesutskottet att lyssna på vad Somalilands regering har att säga. Lyssna gärna på Edna Adan – hon är kvar till nästa vecka. Lyssna och hör om Somalilands historia. Lyssna på deras berättelse om deras framgångar, möjligheter och framtida behov.

Jag vet att det också finns en lång rad ledamöter i riksdagen som håller med mig i uppfattningen att Somaliland är en självständig nation och ett föredöme i sin del av världen. Kan ni då inte bara, snälla ni, hjälpa mig att öppna era partivänners ögon! Det ni kan åstadkomma är någonting otroligt. Ni kan göra en sådan skillnad för dessa 3 ½–4 miljoner människor i Somaliland. Det handlar om att stärka handelsrelationer och förbättra mänskliga rättigheter och samarbeten mellan Somaliland och Sverige.

Jag lovar också att bara ett enda möte kommer att påverka er. Det skulle kunna göra världen till en betydligt bättre plats, och det är därför vi sitter här i dag. Sist men inte minst vore det en fantastisk gest mot Somalilands folk, som trots svårigheter har stått ut i så många år och hela tiden gjort precis vad de ska för att bygga sitt land.

Somaliland är en unik stat på flera olika sätt. De har välfungerande institutioner och egentligen allting som man kan förvänta sig av en självständig nation. Demokratien och det politiska systemet fungerar jättebra. Landet präglas av trygghet, och utvecklingen går framåt med stormsteg.

Företag etableras och kan blomstra, samtidigt som man tar ett enormt solidariskt ansvar i en mycket orolig del av världen.

Man värdesätter sina grannar, trots att flera av dem inte alltid är alltför välvilliga gentemot Somaliland. Det här ser vi exempel på utifrån de många patienter som vårdas på sjukhus i Somaliland. Man ser hur de bryr sig med tanke på att de tar emot en lång rad studenter från exempelvis Somalia.

Man bekämpar aktivt terrorism och fundamentalism. Man bistår i bekämpningen av piratverksamheten i grannlandet Somalia och området Puntland bland annat genom att låsa in piraterna i fängelser i Somaliland. I Somalia skulle de i många fall klassas som hjältar och släppas på fri fot igen.

Herr talman! Jag vill även hänvisa till något som Edna Adan sa på gårdagens seminarium. Det fanns en gång en stark vilja att ingå äktenskap med det folk man älskar, folket av Somalia, ett äktenskap mellan Somalia och Somaliland. Men faktum är att den föreningen inte var lyckad. I stället har man sett hur problemen har ökat, och kärleksrelationen slutade med skilsmässa – en skilsmässa som är bättre för alla parter, eftersom det uppstod våld och man såg hur det blev diverse olika konflikter.

Det här är en skilsmässa som Sverige måste erkänna. Ska vi tvinga det här paret att leva tillsammans? Ska vi strunta i den starka vilja som finns att fortsätta den positiva utvecklingen? Vilket land i Afrika kommer ens i närheten av Somalilands demokrati och utveckling? Vilket land i Afrika kommer i närheten av deras stabilitet? Det är fullständigt orimligt att inte erkänna denna separation, och vi kan heller inte förvänta oss att Somalias regering skulle erkänna de dåd de faktiskt har begått. Edna Adan uttryckte det ganska grovt: Skulle man kunna tänka sig att Hitler erkände och försvarade offren i Auschwitz? Hon tyckte att det var väldigt märkligt, och jag instämmer i det.

Herr talman! Hargeisa, Somalilands huvudstad, är Afrikas säkraste huvudstad, och Somaliland är ett av Afrikas bäst fungerande länder. Regeringens och Alliansens politik på det här området stoppar dock den potential som finns för fortsatt framgång för Somalilands folk, för att näringslivet ska blomstra och för att hela regionen ska bli tryggare.

Sverige bör därför ändra säkerhetsklassningen så att företag och privatpersoner kan åka dit utan att varnas för att åka till ett konfliktfyllt område. Man bör verka för en utvecklad näringslivs- och handelspolitik i området. Sist men inte minst måste regeringen också verka för en effektivisering av de medel som i dag går till Mogadishu i Somalia. Varför ska vi lägga biståndspengar på säkerhet i Mogadishu när vi har säkra Hargeisa? Varför göra det här när vi dessutom känner till det instabila läget i Somalia, där regeringen knappt har kontroll över sitt eget land och där det dessutom finns omfattande korruption och skumma affärer?

Herr talman! Det finns många ytterligare frågor som är väl värda att lyfta fram i den här debatten, och naturligtvis ska jag även göra det.

Jag tänkte börja med FN, ett oerhört viktigt internationellt organ för att förhindra krig och stötta de människor som är i behov av hjälp. FN är också ett fantastiskt organ för att kunna utöva diplomati, vilket gör att man bokstavligen talat kan samtala med hela världens folk. Att kunna föra en dialog även med diktaturer och länder som på intet sätt lever upp till sådana värden och mänskliga rättigheter som vi ser som självklara är nämligen också

viktigt. Nackdelen med deras närvaro är dock att det också är dessa och inte den fria världen som i dag utgör stommen i FN.

Av naturliga skäl behöver vi därför hela tiden vara vaksamma, och det finns mycket att göra för att förbättra FN. Detta är extra angeläget nu när vi faktiskt sitter i säkerhetsrådet och kan påverka mer än tidigare.

Sverige, som är en mycket generös givare till FN, bör inta en central roll i detta samarbete. Vi ska ha en stark och självständig röst samt göra betydligt mer för att ställa högre krav på dem som leder FN-samarbetet. Likaså bör vi se över möjligheten till att utveckla samarbetet med länder som har en liknande syn på exempelvis demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi bör verka för att tydligt förbättra arbetet mot korruption och oegentligheter såväl inom FN som utanför samt stärka skyddet för visselblåsare. Vi bör därför ta initiativ till en reform av FN:s interna regler om skydd för visselblåsare, tvistlösningsmekanismen mellan FN och dess personal, systemet för utvärdering och revision samt möjligheterna att lagföra personer som begår brott under FN-tjänstgöring.

Herr talman! Ett annat ärende som absolut behöver lyftas upp under dagens debatt är frågan om Ryssland.

Utvecklingen i Ryssland har, som vi alla vet, en mycket negativ och auktoritär riktning just nu, som en följd av Putins tillträde. Ryssland har inte bara kommit att bli ett säkerhetshot rent militärt, utan även på andra plan har vi stor anledning att vara oroade. Den nedåtgående trenden vad gäller demokratisk status är påtaglig, och exemplen på Rysslands brott mot folkrätten och åsidosättande av de mänskliga rättigheterna, som vi ser som självklara, är väldigt många.

Så sent som i går kväll kunde vi, precis som Margareta Cederfelt nämnde tidigare, höra om hur en rysk journalist blev mördad utanför sitt hem i Kiev. Man behöver inte vara alltför insatt för att förstå att detta kan tolkas som en skarp varning till ryska regimkritiska journalister och att de inte ens är säkra när de befinner sig utanför Rysslands gränser.

Verktyg som lagstiftning, propaganda och politiskt inflytande över rättsapparaten har nyttjats för att tysta oppositionella och stärka den ryska regimens ställning. Situationen för oliktankande och regimkritiker är således mycket besvärlig, milt uttryckt.

Vi har vidare sett hur populära oppositionella politiker snabbt anklagas för förskingring och liknande brott, till synes enbart för att undanröja framtida hot mot det auktoritära ryska styret.

Sedan några år tillbaka har EU sanktioner mot Ryssland, vilket som bekant är något som Sverigedemokraterna fullt ut står bakom. Om tydliga förbättringar inte sker för dessa grupper bör vi också överväga ytterligare skärpta sanktioner mot Ryssland. Regeringen måste här vidta nödvändiga åtgärder för att vidare möjliggöra för oppositionspolitiker och journalister att arbeta för ett stärkande av demokratin i hela Ryssland.

Samtidigt, herr talman, vill jag säga att jag är förvånad över att det inte fanns ett starkare stöd för denna hållning. Min syn är att enigheten i riksdagen i fråga om dessa åtgärder är ganska stor.

Herr talman! Jag inser att jag har talat väldigt länge nu. Jag skulle gärna tala lite till, men jag respekterar tiden.

Som hastigast vill jag bara påpeka vikten av att regeringen lägger mer krut på att sätta sig in i situationen i Myanmar. Läget i landet är akut, och jag vill framhålla vikten av att ställa tydliga krav på Myanmar vad gäller efterföljande av FN-resolutioner samt frågor som rör mänskliga rättigheter, politiska fångar, etniska konflikter och inte minst minoriteters – bland annat rohingyernas – ställning i landet.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 12, men vi står naturligtvis bakom samtliga SD-reservationer i betänkandet.

Anf. 48 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Detta betänkande handlar om 170 yrkanden från höstarna 2015, 2016 och 2017. Det fokuserar på sex av världens alla länder, så man kan förstå att det blir en mycket begränsad debatt när vi talar om mänskliga rättigheter globalt. Detta är dock det fjärde betänkande som ligger på riksdagens bord, herr talman, så vi har under mandatperioden berört mer av världens utmaningar när det gäller mänskliga rättigheter än vad som framgår av detta betänkande.

Tyvärr undergrävs i dag mänskliga rättigheter globalt. Vi ser hur MR-försvarare hotas, fängslas och till och med mördas. Vi ser hur det fria ordet inte bara hotas och fängslas utan också mördas. Som framgått tidigare i debatten skedde detta senast i går i Kiev, där ännu en rysk journalist – får jag säga – mördades. Vi har också sett det tidigare under året på Malta och i Slovakien.

Herr talman! Vi ser hur auktoritära populisterna i folkets namn stryper och undergräver mänskliga rättigheter, både i Europa och globalt. Vi ser det i Putins Ryssland, Erdoğan's Turkiet, Orbán's Ungern, al-Sisis Egypten, Jinpings Kina, Duterte's Filippinerna och Maduro's Venezuela. Listan på herrar som stryper det fria ordet och som stryper och undergräver mänskliga rättigheter kan tyvärr göras väldigt lång, herr talman.

Som en följd av denna utveckling ser vi också hur dödsstraffet på nytt aktualiseras, ibland som ett hot och ibland som en realitet på gatorna i världen, vilket är djupt allvarligt.

Det är tid att visa på alternativ, att stå upp för vår liberala demokrati och för mänskliga rättigheter och att stärka samarbetet för mänskliga rättigheter globalt. Det är detta som det handlar om. Ensam är inte stark här heller.

Vi ser hur de auktoritära populisterna sluter sig samman och ger varandra skydd i en utveckling som förfärrar. FN speglar tydligt världen av i dag. Så har det alltid varit, men med den nya kraft som många av dessa herrar har fått syns det också i FN:s olika organ.

FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, som i år fyller 70 år, herr talman, ska vara bindande för medlemsstaterna, men i stället undergrävs den av medlemsstaterna.

I Sverige har vi ett stort stöd för FN, både brett folkligt och brett finansiellt. Men FN:s olika organ, som vi stöder, agerar tillsammans och på uppdrag av de medlemsstater där de verkar för fred, säkerhet och utveckling. Här ligger förstas en utmaning, herr talman, när vi ser hur många av medlemsstaterna väljer att möta mänskliga rättigheter och hur de tränger tillbaka mänskliga rättigheter på olika sätt.

Vi har sett det tydligt också när det gäller SRHR. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter – det är inte alla som ser det, herr talman – och den fajten måste vi naturligtvis ta.

Sverige har nu en röst i säkerhetsrådet. Detta måste vara en röst för mänskliga rättigheter, för reformer, för att motverka strafffrihet och för att stärka den internationella rätten, till exempel ICC. Det måste vara en röst för att söka dialog om hur vi kan utveckla responsibility to protect – skyddet för den enskilda människan när stater förtrycker, hotar och mördar och inte kan hävda mänskliga rättigheter i sitt land.

Mänskliga rättigheter som trampas på och som eroderas utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. Vi har sett det genom historien. Vi lärde när vi skapade våra institutioner att vi inte ska göra så igen. Ändå ser vi hur det händer, herr talman, till exempel nu i Syrien.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att FN i alla sina insatser och i allt sitt arbete tydligt följer sin egen deklaration om mänskliga rättigheter och sina egna regler. Övergrepp måste beivras, oavsett vad det handlar om. Otvetydigt måste detta även gälla sexuella övergrepp, vilken inte har varit fallet.

Herr talman! Vi har berört den negativa utvecklingen för mänskliga rättigheter i Ryssland gällande journalister, oppositionspolitiker, civilsamhälle och så vidare.

Tjetjenien är i det sammanhanget ett svart hål för mänskliga rättigheter. Ingen kommer in, ingen granskar, och den som försöker sig på att granska måste göra det med regimen vilja; något annat är inte möjligt.

Att det begåtts brott mot hbtq-personer har varit väldigt tydligt tack vare modiga hbtq-personer som, med risk för sina egna och sina familjers liv, vågat berätta. Mord har förekommit, och det får inte råda strafffrihet.

Inte heller får det vara strafffrihet för mord på oppositionspolitiker, som till exempel Boris Nemtsov. Vi har fortfarande inte fått en fullständig utredning av vem som var master mind bakom mordet.

Magnitskij har vi anledning att återkomma till, herr talman, när vi så småningom behandlar betänkande UU10, och möjligheterna att från svensk sida tillsammans med andra besluta om mer sanktioner vid övergrepp och brott mot mänskliga rättigheter.

En hel del har nämnts kring situationen för rohingyerna och utvecklingen i Myanmar, och jag kan instämma i flera av inläggen.

Jag vill också beröra Kina, en av säkerhetsrådets vetomakter som naturligtvis har ett särskilt ansvar att leva upp till mänskliga rättigheter och som ser på detta ansvar på ett sätt som förskräcker. Vi ser hur kommunistpartiets ledare Jinping stärker greppet om sin makt. Oliktänkande, politiskt eller på annat sätt men särskilt politiskt, röjs undan med olika metoder. Förtrycket mot minoriteter i till exempel Tibet ökar. Det är en djupt oroande utveckling, inte minst situationen i Sydostasien.

I ljuset av detta behandlas i betänkandet även vår svenske kidnappade Gui Minhai. Det är viktigt att Sverige tillsammans med EU fortsätter att arbeta tydligt och starkt för hans omedelbara frigivning.

Vi har sett att frigivning är möjligt i fallet Etiopien, där vi nu varmt välkomnar Fikru Marus frigivning och återkomst till Sverige. Tänk tanken att Eritrea nu skulle ge besked, efter 16 år och 249 dagar, om var Dawit Isaak finns och att vi skulle få se en frigivning av honom.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 3 under punkt 1.

Anf. 49 YASMINE POSIO NILSSON (V):

Herr talman! Nu debatterar vi FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. Detta är dessvärre ämnen som vi måste återkomma till ofta, då alla samhällen i världen har svårt att helt och fullt leva upp till de mänskliga rättigheterna. Detta varierar i olika grad, och de samhällen som trots allt varit en bra bit på väg att uppnå alla rättigheterna har visat sig vara mer jämlika. Men även vissa av dessa länder går mot ett alltmer ojämlikt samhälle med ökande inkomstklyftor, där antalet arbetande fattiga ökar för var dag som går och därmed kränkningarna av de mänskliga rättigheterna.

I dag äger åtta män lika mycket som jordens fattigaste halva av befolkningen. Däri ligger orsaken till många av de problem som visar sig i klimatkatastrofer och konflikter och att alltför många människor knappt ges några mänskliga rättigheter över huvud taget. Kränkningarna är omfattande. Vi har som sagt debatterat detta förut med olika fokusområden.

I dag ligger fokus på Eritrea, Etiopien, Somalia, Ryssland, Kina, Myanmar och dessutom världsorganisationen FN. Vi i Vänsterpartiet har väckt motioner som gäller dessa länder och FN. Men vissa av dem har redan lyfts fram, och då tiden är knapp tänker jag endast fokusera på några av våra motioner som behandlas i detta betänkande.

Jag vill börja med att lyfta fram några av de svenskar som är fängslade eller som fått dödsstraff utan någon rättslig grund.

Journalisten Dawit Isaak har suttit fängslad i 6 093 dagar i Eritrea. Bokförläggaren Gui Minhai tillfångatogs i Thailand av Kina. Han släpptes i våras men fängslades snabbt igen. Läkaren och forskaren i katastrofmedicin Ahmadrza Djalali har dömts till dödsstraff i Iran.

Vi i Vänsterpartiet menar att Sverige måste öka ansträngningarna för att få dessa regimer att ändra sina ställningstaganden. Alla dessa fall är ytterst angelägna, men just i dag vill jag särskilt lyfta fram Dawit Isaak.

Han har varit fängslad sedan 2001 i Eritrea, som är en av Afrikas mest hårdföra diktaturer. Det är ett av världens mest militariserade länder och har en bottenplacering när det gäller pressfrihetsindex.

Journalisten Dawit Isaak har suttit fängslad i snart 17 år utan att någon har fått träffa honom. Det är uppenbart att den så kallade tysta diplomatin inte fungerar i detta fall. Vi förväntar oss att regeringen gör allt för att Dawit Isaak ska släppas.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 6.

Det finns faktiskt några bra utgångar när det gäller svenskar som varit kidnappade och orättfärdigt fängslade, varav den senaste förra veckan då hjärtläkaren Fikru Maru äntligen släpptes fri från fängelset i Etiopien.

Vi är några ledamöter från utrikesutskottet som i dag faktiskt hade tänkt lyfta fram vikten av att regeringen skulle göra sitt yttersta för att han skulle frikännas. I alla fall är jag glad över att det inte behövs, och jag vågar nog påstå att även de andra här i kammaren är det.

Erfarenheterna av det som fungerat, som i det här fallet, och det som uppenbarligen inte fungerat, som i fallet Dawit Isaak, behöver sammanställas så att Sverige kan utveckla sina ansträngningar och få någon sorts lösning för dem som fortfarande sitter fängslade. Det finns ingen universallösning, men utan en tydlig sammanställning och genomlysning av det arbete som gjorts är det ännu svårare att uppnå några som helst resultat.

Jag vill även belysa hur detta ställer politiken för global utveckling på sin spets. Målkonflikten mänskliga rättigheter visavi handel har tidigare vägt och ser ut att fortsatt väga till handelns fördel. Visst kan handel leda till positiva fördelar såsom dialog och ett öppnare samhälle. Men när det handlar om auktoritära stater gäller det som regering att iaktta stor försiktighet och att inte bara träffa högt uppsatta politiker på sina handelsresor utan även se till att träffa och stötta civila organisationer i de berörda länderna.

Herr talman! Ett land som Sverige handlar mycket med är Kina, som alltjämt är en diktatur och där kränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter är omfattande. Kina är sannolikt det land i världen som avrättar flest människor per år. Behandlingen av oppositionella och oliktkänkande har hårdnat under de senaste åren.

Kina är formellt en flerpartistat, men i praktiken har kommunistpartiet maktmonopol. Några nationella val förekommer inte. Krav på politisk förändring och försök att bilda självständiga föreningar klassas som hot mot det kinesiska rikets säkerhet. Det är också vanligt med frihetsberövanden helt utan rättegång.

Kina är i dag världens näst största marknad för organtransplantationer. Efter massiv kritik från omvärlden hävdar regimen att organstöld inte längre pågår, men enligt flera experter på området fortgår det ännu. Jag anser att Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina.

Det är uppenbart att den dialog som Sverige lyckats få till med Kina tack vare handeln inte alls räcker till. Mänskliga rättigheter kränks hela tiden, och då behöver deras folk vårt stöd, inte bara att vi handlar med deras makthavare.

Det finns ett världsomfattande organ där hela världens länder samlas för att arbeta med mänskliga rättigheter, FN. Vi har sett hur världen har blivit betydligt mer polariserad sedan millennieskiftet, FN likaså. Alltför ofta har oenighet mellan länder och regioner skapat låsningar och blockerat viktiga beslut och nödvändiga reformer av FN-systemet.

Ska FN enas och bli mer handlingskraftigt krävs bland annat att säkerhetsrådet reformeras, att generalförsamlingen får en förstärkt position och att respekten för folkrätten återupprättas. Transparensen måste bli bättre. Civilsamhällets roll inom och insyn i FN-systemet behöver utökas betydligt, för det är just civilsamhället som spelar en viktig roll som både vakthund och förmedlare av information både inom och utanför FN-systemet. Generalsekreterare Guterres har påbörjat ett reformarbete men har mött en del motstånd.

Sverige kan spela en viktig roll här. Att vårt land är militärt alliansfritt och fortfarande åtnjuter ett stort förtroende för vårt arbete för avkolonialisering, nedrustning och fred ger oss en på många sätt unik position.

Jag anser att Sverige bör verka aktivt för att motverka splittring och låsningar inom FN-systemet för att FN ska bli en mer enad och handlingskraftig organisation. För det behövs en tydlig FN-strategi för hela arbetet, inte enbart för de olika organen inom FN-systemet. Om vi menar allvar med feministisk utrikespolitik bör Sverige verka för att en kvinna blir FN:s nästa generalsekreterare.

Anf. 50 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! I dag nåddes vi av den fruktansvärda nyheten att den 41-årige ryske journalisten Arkadij Babtjenko skjutits ihjäl i Kiev. Hans hustru befann sig i badrummet när hon hörde skott, och hon rusade ut och fann sin man liggande på golvet, skriver Kiev Post.

Arkadij Babtjenko var en känd Putinkritiker, och han hade vid en rad tillfällen kritiserat den ryska annekteringen av Krim. Polisen misstänker att mordet kan kopplas till hans arbete som journalist. Han var en av de mest kända ryska krigskorrespondenterna, men han uppges ha lämnat Ryssland eftersom han fruktade för sitt liv sedan han kritiserat myndigheterna.

Samtidigt nåddes vi av uppgifter att Bill Browder, som varit här i riksdagen flera gånger, gripits i Madrid efter att Ryssland efterlyst honom via Interpol. Browder var ansvarig för en av de största fonderna verksamma i Ryssland. Advokaten Sergej Magnitskij hjälpte detta företag innan han greps och drygt ett år senare dog i ryskt fängelse. Browder har därefter rest världen runt för att lobba för sanktioner mot Ryssland, så kallade Magnitskijlagar.

För en liten stund sedan kom det glädjande beskedet att Browder har släppts i Madrid. Det är dock sjätte gången Ryssland missbrukar Interpol för att kunna gripa honom.

Mordet på Babtjenko och gripandet i Madrid är två exempel på vad som väntar den som öppet opponerar sig mot förtrycket i Ryssland. Listan kan göras lång över journalister, MR-försvarare och Putinkritiker som får plikta med sina liv på grund av sitt arbete mot det maffiastyre och banditvälde som råder i Ryssland.

Herr talman! Denna utveckling är oerhört allvarlig, och den påverkar förstås också Sverige som grannland. Ingenting tyder på att någon positiv förändring i Ryssland är i sikte. Oppositionen är i hög grad krossad, kritiska röster tystas och medborgarna förvägras grundläggande rättigheter. Mediefriheten har inskränkts kraftigt till följd av drakoniska lagar, ett korrupt rättssystem, repressalier och hot om dödligt våld. Den nationalistiska propagandan dominerar medielandskapet helt, medan fri och kritisk journalistik pressas tillbaka. Hbt-personer utsätts för våld eller riskerar att försvinna.

Retoriken från de statskontrollerade eller regimvänliga medierna, särskilt mot USA men också mot Sverige, Europa och övriga västvärlden, är oförsonlig.

Det pågår en massiv desinformationskampanj på internet i den ryska regeringens regi. Man sprider lögnerna om vad som händer i världen för att på detta sätt göra människor både inom och utom landet förvirrade. Målet är att det ska bli svårare att lita på någonting över huvud taget. På sociala medier sprids positiva omdömen om den ryska politiken medan motståndare trakasseras. Detta underminerar förstås internets roll som mediekanal och verktyg för rysk yttrandefrihet.

Det är också ett säkerhetspolitiskt hot. Den svenska säkerhetspolisen uppger att Ryssland bedriver ett psykologiskt krig mot Sverige. I USA manipulerade ryska hackare presidentvalet till förmån för Donald Trump.

Ständiga manipulationer, fejkade nyheter, dimridåer och stöd till högerextremister och vänsterextremister syftar till att polarisera andra länder och frikänna Ryssland från ansvar för de brott de har begått.

Därtill kommer överfallet på Georgien, ockupationen av annekteringen av Krim, kriget i Syrien och destabilisering av en rad länder i Östeuropa.

Samtidigt ser vi upprustning och hög militär kapacitet från rysk sida. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, beskriver hur Ryssland har uppnått en regional militär överlägsenhet i norra Europa.

Till detta ska adderas den osäkerhet som genereras av den pågående brexitprocessen och den oförutsägbara amerikanska administrationen.

I stället för att investera i möjligheter för befolkningen använder den ryska statsledningen resurserna till landets stridskrafter. Detta tvingar oss i Sverige att öka vår försvarsförmåga och stärka vårt skydd mot cyberangrepp och liknande subversiva aktiviteter mot vårt land. Det kräver också att vi blir mer medvetna om hur hoten mot Sverige ser ut. Inte minst gäller det risken för att Ryssland ökar stödet till extrema politiska grupper i Sverige.

Den ryska utvecklingen innebär sammantaget en svår balansgång. Samtidigt som Sveriges vänskap med befolkningen i Ryssland behöver vara starkare än någonsin måste våra företrädare i alla kontakter vara tydliga i kritiken mot den auktoritära regimen, och vår beredskap måste höjas kraftigt. Tuff kritik bör kombineras med ökade mellanfolkliga relationer. Vi vill uppmuntra fler kontakter mellan Sverige och Ryssland, vilket bland annat kan stärka det civila samhället. Det är inte det ryska folket vi har något otalt med utan med Putins politik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Liberalernas reservation, nr 13, som handlar om detta. Jag yrkar även bifall till Liberalernas reservation, nr 7, som handlar om ett frisläppande av den svenske medborgaren Dawit Isaak.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag vill i allt väsentligt instämma i vad som framfördes. Fredrik Malm nämnde gripandet av Bill Browder i Spanien. Svenska MR-aktörer och journalister har tidigare fängslats i Madrid, och då låg Turkiet bakom. Nu var det Ryssland igen.

Herr talman! Det finns skäl att uppmärksamma just detta i våra samtal. Denna gång blev det ett snabbt frisläppande av Bill Browder, men sådant här är exempel på hur Ryssland och andra missbrukar Interpol för att komma åt oliktänkande eller oppositionella.

Detta finns inte med i betänkandet, men det är viktigt att vi arbetar tillsammans för att försöka stoppa detta. Annars blir Interpol en av möjligheterna för auktoritära ledare att strypa oppositionen och hota både den som grips och andra som riskerar att gå samma öde till mötes. Därför är det viktigt att vi är tydliga här.

Jag instämmer i betydelsen av att vi agerar för att sätta stopp för den typ av utveckling som vi har sett i Magnitskijfallet. Jag hoppas att vi sedan tillsammans ska kunna verka för en Magnitskijlagstiftning också i Sverige.

Anf. 52 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag instämmer helt i vad Kerstin Lundgren säger.

Det är en pågående diskussion, delvis i vid mening, om hur vårt land ska förhålla sig till utvecklingen i Ryssland. När det kommer till konkreta

frågor som Magnitskij och annat och om det inte går att komma framåt på det spåret EU-gemensamt bör länder kunna agera unilateralt, vilket flera också har gjort. Det bör också Sverige kunna göra. I denna del är vi helt överens.

Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är bra. Vi får bilda en gemenskap och försöka få med fler för att gå den vägen.

Jag tänker inte att Sverige ska börja införa sanktioner mot den ena efter den andra när det gäller MR-brott, men däremot måste vi ha möjligheter att tillsammans med andra i EU, när EU blockeras, agera för att MR-brott inte ska få gå obemärkta förbi. Magnitskijfrågan är en sådan möjlighet som vi måste ta vara på.

Anf. 54 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har inga invändningar.

Anf. 55 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande rörande FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. I betänkandet behandlas motionsyrkanden som rör FN och FN-systemet men också situationen för de mänskliga rättigheterna i en rad specifika länder.

Demokratin och friheten i världen är på stark tillbakagång. När Freedom House släppte sin rapport om frihet i världen 2017 konstaterade de att vi nu är inne på det tolfte året i rad då friheten minskade i världen. I hela 71 länder minskade de medborgerliga fri- och rättigheterna.

Att utrikesutskottet i betänkandet endast lyfter upp situationen i sex länder ska inte tolkas som något annat än att vi har behandlat motionsyrkanden från ledamöter som rör dessa länder, medan förslag rörande MR-situationen i andra länder har behandlats i andra betänkanden, exempelvis det nyligen debatterade betänkandet om situationen i Mellanöstern.

I mitt anförande kommer jag att fokusera på FN-systemet och de specifika länder där Kristdemokraterna har motioner som behandlats, nämligen Burma, Eritrea och Etiopien.

Låt mig börja med FN, herr talman. FN är en unik och viktig organisation. Ingen annan organisation samlar världens stater för att arbeta för fred och frihet, men det är också en organisation med stora problem. Sverige befinner sig som FN-medlem jämte en rad mångfasetterade länder, varav många har en syn på demokrati, internationell rätt och mänskliga rättigheter som skiljer sig avsevärt från vår egen.

Kriget i Syrien, där al-Asad bombar civila med ryskt understöd, och Islamiska statens brutala frammarsch har visat förödande konsekvenser av ett världssamfund och ett FN som varit handlingsförlamade på grund av vetorätten. Det är därför centralt att FN höjer tempot när det gäller reformarbetet. Utan en förändring kommer inte tilltron till FN att kunna bestå.

FN:s stadgar, som kom till 1945, tar inte hänsyn till dagens komplexa världssystem, vilket gör att säkerhetsrådet, genom vetorätten, ständigt står inför låsningar. Oförmågan att ingripa när brott mot mänskligheten och folkmord begås är skamlig. I dag används allt för ofta vetorätten av någon av de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet för att politisera redan

infekterade frågor i stället för att, som det var tänkt när säkerhetsrådet en gång konstruerades, användas för att stoppa farliga förslag.

Det finns tydliga brister också i FN:s råd för mänskliga rättigheter, främst på grund av att rådet består av medlemsländer som konsekvent bryter mot de rättigheter som rådet är utsett att försvara. Sverige bör spela en aktivare roll i reformeringen av FN-systemet och verka för att särskilda kriterier införs för att få en plats i MR-rådet.

Herr talman! Vi ser en ny och oroande trend. Försvarare av mänskliga rättigheter, biståndsarbetare och journalister har blivit måltavlor i konflikter. Under de senaste tio åren har attackerna mot dem som arbetar med bistånd närmast fördubblats.

För ett år sedan mördades svenska Zaida Catalán och hennes två FN-kollegor under uppdraget att bland annat övervaka sanktioner och utreda misstänkta massakrer i Kasairegionen i Kongo. Kristdemokraterna menar att regeringen måste intensifiera sina ansträngningar för att få till stånd en internationell brottsutredning värd namnet så att de skyldiga grips och ställs inför rätta. Sverige måste också, utifrån rapporten från FN:s Board of Inquiry, se till att den rekommendation som framförs om ett förbättrat skydd för FN-experten blir verklighet. Det som hände Zaida Catalán och hennes kollegor får aldrig hända igen.

Herr talman! I denna värld är vi i stort behov av ljusglimtar. En sådan är att jag har kunnat stryka en av de reservationer som Kristdemokraterna hade i betänkandet – den som rör att regeringen måste göra mer för att få Fikru Maru frisläppt. Efter hela fem år har den svenske hjärtläkaren äntligen släppts ur etiopiskt fängelse. Behandlingen och rättsosäkerheten kring Marus fall är dock allt annat än acceptabel. Sverige måste fortsatt använda alla till buds stående medel för att vända den repressiva utvecklingen i Etiopien, för den är djupt allvarlig.

Låt oss hoppas att vi även får uppleva en glädjens dag snart när det gäller Dawit Isaak. I betänkandet behandlas den hårdföra regimen i Eritrea, där journalisten Dawit Isaak sedan 16 år tillbaka sitter fängslad utan rättgång på grund av sin kritik mot regimen. Både regeringen och EU måste göra mer för att få Isaak fri. Jag anser att Sverige bör ge frågan nytt liv med hjälp av sin plats i säkerhetsrådet så att den internationella brottmålsdomstolen ICC kan väcka åtal mot den eritreanska regimen för brott mot mänskligheten.

Herr talman! På alltför många håll förföljs människor i dag för sin tro och drivs på flykt från sina hem under de mest vedervärdiga hot. Religions- och övertygelsefrihet är en viktig fråga att ta hänsyn till i utformningen av svensk utrikespolitik. Det handlar om frihet från tvång, frihet att uttrycka sig och icke-diskriminering.

Burma är ett land där de mänskliga rättigheterna och religionsfriheten förtrampas på det grövsta. Minoriteten rohingya har kallats världens mest förföljda minoritet. Det har under årtionden pågått en konflikt mellan muslimer och den buddhistiska majoriteten. Våldet mot rohingyafolket har som vi alla vet eskalerat, och hundratusentals människor har flytt till grannlandet Bangladesh.

Förtrycket och hatet mot rohingyerna är dock så otroligt djupt rotat och genomsyrar hela samhället att det inte räcker med att arbeta för ett återtagande av flyktingar som befinner sig i grannländerna. I vår reservation

Prot. 2017/18:122
30 maj

*FN och mänskliga
rättigheter i svensk
utrikespolitik*

framhåller vi kristdemokrater att Sveriges regering måste göra mer för att den etniska utrensningen av rohingya ska upphöra.

Herr talman! Det finns mycket att säga om det förtryck som pågår i vår omvärld och det behov som finns av ett ökat stöd till dem som står upp och kämpar för att göra världen lite bättre, som kämpar för att vi inte nästa år ska stå i den här kammaren och säga att friheten är på tillbakagång för 13:e året i rad.

Jag har nu redogjort för Kristdemokraternas reservationer, som jag självklart står bakom. För tids vinnande yrkar jag dock bifall endast till reservation 16.

Anf. 56 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och därmed avslag på alla reservationer.

Precis som mina kollegor tidigare har sagt står vi här i dag i den svenska riksdagens kammare för att debattera FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. I mitt anförande kommer jag framför allt att prata övergripande om FN och den del av betänkandet som berör Myanmar och Kina, och så får ni vänta till Olle Thorells inlägg.

Jag hörde en gång FN jämföras med demokrati. Det var en liknelse som jag tyckte om, och därför tänker jag framföra den även här. Man brukar säga – det var kanske Churchill som sa det först – att demokrati är ett förfärligt statsskick, men av dem vi känner till är det det bästa. På samma sätt kan man prata om FN. FN är inte perfekt, men det är det system vi har och det bästa av dem vi känner till. Var hade vi varit i dag om FN inte hade skapats, om fredsbevarande styrkor inte hade funnits och om världen inte hade haft ett gemensamt arbetsrum att samtala i?

Med det sagt, herr talman, vill jag förstås inte slå bort kritiken som finns. Det är heller inte min roll att i alla lägen försvara FN. Det finns mycket som behöver förändras, speciellt ur ett svenskt perspektiv. Det vore både naivt och ansvarslost av oss att inte försöka.

Det finns 193 medlemsstater, och de har en gemensam röst. Det är medlemsstater från jordens alla hörn – så mycket nu en rund värld kan ha hörn – med vitt skilda förutsättningar och olika historia. Det är en organisation där Sverige sticker ut som något ganska udda, och det är vi också. FN är dessutom en organisation där ett litet land i Europas norra utkant har spelat en stor roll genom dess uppbyggnad, historia och nutid.

I år och förra året har Sverige ett unikt läge att göra något storslaget. Det är de två år vi har fått till vårt förfogande för att föra in det svenska i FN:s säkerhetsråd. Det är ett säkerhetsråd som nu, kanske mer än någonsin, präglas av polarisering och ett klimat av konfliktsökande snarare än kontaktskapande.

Fru talman! Genom sin plats i säkerhetsrådet har Sverige här tagit ett helt nytt grepp. Under april månad besökte säkerhetsrådet den tidigare generalsekreteraren Dag Hammarskjölds gård Backåkra. Det var första gången säkerhetsrådet höll sitt arbetsmöte utanför USA. Det här var strax efter att relationen mellan framför allt USA och Ryssland var som frostigast när det gäller Syrien. Exakt vad som avhandlades under mötet vet vi inte, men vittnesmål har efteråt kunnat visa på att klimatet i säkerhetsrådet har blivit ett annat. På den svenska FN-representationen i New York har man börjat använda ett nytt begrepp, ”the Backåkra Spirit”.

Fru talman! Något vi tar upp i betänkandet gäller antalet svenskar i FN-systemet. Vi är det sjätte största givarlandet, men detta återspeglas inte i poster inom FN. Jag hör inte till dem som tycker att det ska vara ett självändamål att så att säga köpa sig platser eller poster, men det ansvarstagande vi visar med ekonomiska resurser skulle vi förstås kunna ta vidare ett steg genom personella. Jag gläds därför över det initiativ som under denna mandatperiod har tagits av Sida och UD att öka antalet svenskar såväl inom FN som inom andra internationella organisationer och utvecklingsbanker.

När vi har svenskar på plats i FN-systemet och i FN-tjänst är det viktigt att veta att de är trygga. Förra året nåddes vi av beskedet om att Zaida Catalán hade mördats i tjänsten. Något vi i dag ser i allt högre utsträckning är inte bara att FN-styrkor och FN-utsända är mer utsatta än tidigare, utan de är också måltavlor. Respekten för mänskliga rättigheter och symbolen för dessa som FN är har minskat på ett sätt som vi inte hade kunnat förutse för bara några år sedan.

Brottsutredningen pågår fortfarande, och den rapport som FN:s Board of Inquiry lämnade i augusti gav rekommendationen att stärka skyddet för experter. Regeringen har också drivit på för att få klarhet i vad som hänt och för att de skyldiga ska lagföras och dömas.

Fru talman! Utvecklingen när det gäller de mänskliga rättigheterna i världen går åt fel håll, vilket vi har hört tidigare här i debatten. I nyhets-sammanfattningarna kan vi ta del av avskyvärda brott mot mänskligheten och mot rättsstatens principer. Här skulle jag kunna räkna upp ett antal länder som brukar tas upp för att föra detta i bevis, men jag nöjer mig med att nämna Ryssland.

År 2016 hamnade Ryssland på plats 148 av 180 i Reportrar utan grän-sers pressfrihetsindex. Lagar för att bekämpa terrorism och extremism an-vänds enligt UD:s MR-rapport i hög utsträckning för att inskränka yttran-defriheten, och självcensuren har ökat. Föreningsfriheten är begränsad, och villkoren för det ryska civilsamhället är allvarliga.

I betänkandet lyfter utskottet fram att man önskar se ett ökat arbete för jämställdhet och för främjande av rättigheter för hbtq-personer, och jag kan bara hålla med. När vi ser att rättigheter inskränks för en grupp kan vi snart förvänta oss att se detsamma för fler.

Att man använder terrorism som ursäkt för att inskränka befolkningens integritet har vi sett på fler platser i världen, fru talman. Vissa ledare passar det utmärkt att inte bara vidta nödvändiga åtgärder utan också sträcka ut dem till den grad att rörelsefriheten kraftigt begränsas. Här har vi anled-ning att vara uppmärksamma tror jag och att försöka se till rimlighet när diskussioner förs om att begränsa individers frihet till förmån för deras påstådda trygghet.

Fru talman! Precis som mina kollegor som tidigare har stått i talarsto-len i dag vill jag välkomna frigivningen av Fikru Maru, som äntligen har släppts.

Jag minns en kampanj på Twitter för ganska många år sedan. Det var när jag precis hade börjat använda Twitter. Kampanjen rörde Dawit Isaak och gick ut på att man skulle berätta vad man gjort under de år då han hade varit fängslad. Jag insåg att jag hade gått ut gymnasiet, fått mitt första jobb och fått min första lägenhet. Under 17 år hinner väldigt mycket att hända

ute i världen. Det är svårt att föreställa sig att sitta fängslad under så lång tid, speciellt under sådana förutsättningar som vi kan anta att han har.

Fru talman! Avslutningsvis har jag en hälsning att framföra. Vid mitt besök i New York och FN i april i år träffade jag företrädare för UN Ocha. Om man googlar på det får man fram att det är FN:s kontor för samordning av humanitär hjälp. En av företrädarna bad mig framföra ett tack till svenska skattebetalare. Om alla länder hade gjort som Sverige när det gäller bistånd och inte rikta bistånd till specifika organisationer eller syften skulle världen se helt annorlunda ut. Det han också ville framföra var: "Never underestimate your own influence!", det vill säga "Underskatta inte din egen betydelse!" Detta var riktat till Sverige, men jag tänker att det kan riktas till var och en av oss.

(Applåder)

Anf. 57 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Angående Emilia Töyräs anförande vill jag också fråga vad Sveriges regering har gjort, när Sverige nu är medlem i FN:s säkerhetsråd, för att effektivisera FN och se till att vi får ett skarpare och vassare FN. Jag vill gärna höra konkreta exempel, och då tänker jag inte på en konferens som har arrangerats i Sverige. Om jag får ställa frågan vill jag höra mer om vassare åtgärder.

Anf. 58 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Tack, Margareta Cederfelt, för frågan!

Först och främst är konferenser inte bara av ceremoniell karaktär. Det finns även andra syften med dem. Man kan till exempel lyfta upp olika problemområden som man ser i tematiska diskussioner. Det är något Sverige har valt att göra under sin tid i säkerhetsrådet. Vi arbetar med tematik på ett annat sätt än vad som har gjorts tidigare. Det är något som har mötts av en del kritik, och vissa länder har inte riktigt förstått det. Detta är en sådan sak vi gjort.

I stället för att till exempel tala om kvinnors deltagande har man det som tema för säkerhetsrådet. Det bidrar till kunskap, och samtidigt lyfter man fram vilka specifika vinster som finns med något sådant i stället för att tala om landområden som har problem för tillfället.

Jag vet inte om detta var svar på Margaretas fråga.

Anf. 59 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Nej, det besvarade inte min fråga ett enda dugg. Att vi diskuterar landområden här i dag beror ju på att det är ett betänkande som ser ut på det viset. Det har ingenting att göra med Sveriges regering, eftersom det är riksdagens betänkande. Min fråga gällde konkreta åtgärder från regeringens sida för ett effektivare FN. Låt mig också fråga: Hur många fler länder har ratificerat Romstadgan? Vad har regeringen gjort för att fler länder ska ratificera denna? Vad har regeringen gjort för att fler länder ska ratificera Arms Trade Treaty? Det är två områden som är mycket konkreta när det gäller att förbättra världsfreden. Finns det någonting annat? Vad har regeringen gjort här?

Anf. 60 EMILIA TÖYRÄ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för att jag får ytterligare en chans att besvara frågan.

För att ta ett exempel på rent konkreta åtgärder har vi nu senast samarbetat med Kuwait när det gäller resolution 2401, som beviljar tillträde för humanitär hjälp i Syrien. Det tycker jag är ett ganska tydligt exempel på någonting som Sverige har jobbat fram. Vi har sett till att vi är pennhållare när det gäller det, det vill säga de som driver frågan.

Någonting som jag tycker främjar effektiviteten men också visar på den effektivitet som man ibland kan ifrågasätta om säkerhetsrådet verkligen har är att jobba med transparens. Det är något som Sverige har fört in i säkerhetsrådet redan från dag ett. Det gäller även tillsättandet av ny generalsekreterare. Hur ska vi göra i de processerna, när man ska tillsätta sådana poster? Ska det vara transparent eller inte med de här tv-utfrågningarna, som man har haft?

Jag tycker att det vi gör är bra och att den information vi för ut från säkerhetsrådet och från den svenska FN-representationen är tydlig.

Anf. 61 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! FN kritiseras ofta, inte utan anledning, för ineffektivitet och handlingsförlamning. Men att av detta dra slutsatsen att världen skulle klara sig bättre utan en världsorganisation vore förhastat. Den långt drivna ambition att agera på egen hand – unilateralism – som utmärkte Bushadministrationen ledde till den folkrättsvidriga Irakinvasjonen 2003, och denna lade grunden för det kaos i Mellanöstern som vi alltjämt lever med. Förenta nationerna, inte Förenta staterna, bör ha det övergripande ansvaret för planetens öden om vi någonsin ska kunna nå fram till en regelbaserad världsordning där alla stater, inte bara de mäktigaste, äger reellt inflytande.

Vår tids ödesfrågor, såsom klimatförändringarna, artdöden och kärnvapenkapprustningen, berör hela mänskligheten – ja, hela biosfären – och går därför inte att lösa nationellt och inte heller inom ramen för överstatliga organisationer av mer begränsad räckvidd, som EU, utan här har FN sin självklara och avgörande roll. Men ska FN kunna uppfylla våra högt ställda förväntningar krävs en djupgående och accelererad reformering av FN-systemet, som till sin grundstruktur alltjämt är en spegling av hur världens maktförhållanden såg ut 1945, då exempelvis Indien inte ens var en självständig nation. Indien kommer sannolikt redan under nästa årtionde att bli världens folkrikaste land, och det är givetvis orimligt att 20 gånger mindre länder som Frankrike eller Storbritannien är permanenta medlemmar av säkerhetsrådet men inte denna miljardnation. Orimligt är också att säkerhetsrådet med sina endast 15 medlemmar väger så mycket tyngre än generalförsamlingens 193 medlemsstater.

Fru talman! Betänkandet rymmer också en genomgång av läget för mänskliga rättigheter och rättsstatlighet i ett antal länder där utvecklingen ger anledning till oro.

Skurkregimen i Eritrea kan inte nog fördömas. Nu behöver Sverige, EU och FN lägga ännu mer diplomatisk energi på att äntligen få loss Dawit Isaak och andra personer i liknande situation ur de fängelsehålor där de försmäktar. Förmodligen behövs för detta både mer av piska och mer av morot.

*FN och mänskliga
rättigheter i svensk
utrikespolitik*

Utvecklingen i grannlandet Etiopien tycks ha tagit en viss vändning till det bättre, med frisläppanden av fångslade oliktankande. Men vägen till demokrati och rättsstatlighet är givetvis mycket lång, och könsstympning och annat sexuellt våld mot kvinnor fortsätter att vara utbrett. Detta gäller också i grannlandet Somalia, men de nyligen genomförda parlaments- och presidentvalen ger trots allt anledning till en viss försiktig optimism om utvecklingen där framöver.

Fru talman! I Ryssland är det för närvarande svårt att peka på några parametrar som utvecklas åt rätt håll vad gäller demokrati och rättsstatlighet. Gårdagens mord på den Putinkritiske journalisten Arkadij Babtjenko, som till yttermera visso ägde rum utanför Ryssland, närmare bestämt i Kiev, var inte bara ett avskryvligt illdåd mot en enskild mycket modig människa utan också ett attentat mot det som återstår av pressfriheten i Ryssland, där inte minst självcensuren tilltar i takt med att regimkritiska reportrar och publicister mördas. Denna för det fria ordet så dystra dag finns det anledning att minnas även Jurij Sjtjekotjichin, Pavel Makejev, Vagif Kotjetkov, Anastasija Baburova, Natalja Estemirova och dussintals andra mördade ryska journalister, som påfallande ofta arbetat för oppositionsmedier som Novaja Gazeta och vars fall sällan blir ordentligt utredda utan läggs ned i – som det heter – brist på bevis. Även situationen för andra utsatta grupper, däribland hbtq-personer, etniska minoriteter och våldsutsatta kvinnor, förvärras i Putins Ryssland.

Detta kompakta mörker till trots är det dock inte skäl att helt förtvivla om läget i vårt stora grannland, där utvecklingen inte sällan präglats av tvära och oväntade kast. Om inte av konstitutionella så av biologiska skäl närmar sig obönhörligt den tid då Ryssland får ledare som inte, likt Putin, formats av Sovjetsystemet.

Här är det på sin plats att erinra om distinktionen mellan auktoritära och totalitära stater. Båda befinner sig förvisso långt från ett demokratiskt styrelseskick. Men i den auktoritära staten tillåts trots allt ett visst mått av autonomi för civilsamhället. I denna av makten inte helt kontrollerade zon kan demokratins späda planta en vacker dag börja gro. Sovjetunionen var en utpräglad totalitär stat, där en förlamande rädsla för makten låg som en våt filt över hela samhället, medan dagens Ryssland trots allt är ett avgjort mer pluralistiskt samhälle vad gäller sådant som exempelvis universitetens relativa frihet och möjligheten för medborgarna att resa utomlands. Vid sidan av oligarkkontrollerade storföretag växer antalet små och medelstora företag. Således föreligger förhoppningsvis vissa möjligheter att bygga ut olika former av folk-till-folk-kontakter mellan Sverige och Ryssland i form av exempelvis kommunala partnerskap, kulturutbyten, kontakter mellan yrkesgrupper och myndighetssamarbeten kring bland annat värnandet av den arktiska miljön och förbättrad kärnsäkerhet.

Fru talman! Åtskilligt av det som kan sägas om utvecklingen i Ryssland gäller även Kina, där den nyauktoritäre presidenten Xi Jinping för en politik som, i kort sammanfattning, präglas av aggression utåt och repression inåt. Ett system med så kallade sociala krediter är under uppbyggnad. Det utlovar diverse förmåner åt så kallade skötsamma individer, men i praktiken hotar det att bli till ett jättelikt system för kontroll av medborgarna, vars göranden och låtanden och preferenser i vår digitaliserade tid ofta låter sig avläsas av virtuella spår på nätet.

Syd kinesiska sjön tycks av ledningen i Peking mer eller mindre betraktas som ett kinesiskt innanhav, vilket tydligt åskådliggjorts i de nyaste kinesiska passen, som är försedda med en illustration föreställande den så kallade nine dots line, det vill säga den niopunktslinje förlagd långt ute i Stilla havet som utgör gräns för vad Peking betraktar som en naturlig kinesisk inflytelsesfär. Kinas försvarsbudget har, enligt färsk statistik från Sipri, under det senaste årtiondet ökat med hela 110 procent, och landet står i dag för 13 procent av de globala rustningskostnaderna, vilket endast överträffas av USA.

Men inte heller i Kina är stat och samhälle helt och hållet synonymer. Även här finns ett visst handlingsutrymme för civilsamhälleliga grupper och organisationer, inte minst inom miljöområdet, och det är väsentligt att omvärlden odlar relationer med dessa. Ett vackert exempel är den engelsk-kinesiska miljödialogen China Dialogue, som startades för ett antal år sedan av den brittiska miljöjournalisten Isabel Hilton.

Det är värdefullt att mänskliga rättigheter och rättsstatens principer utgör kärnan i EU:s Kinastrategi. Att kampen för frigivning av den fängslade svenske medborgaren Gui Minhai nu också drivs på högsta EU-nivå kan förhoppningsvis komma att visa sig avgörande.

Samarbete kring utbyggnad av förnybar energi, höghastighetståg och annan grön infrastruktur där Kina är världsledande bör också ges hög prioritet såväl i våra bilaterala förbindelser som i relationen mellan EU och Kina. Det vittfamnande nya Sidenvägsprojektet, Belt and Road Initiative, som Kina investerar tungt i såväl politiskt som ekonomiskt knyter kineser och europeer närmare varandra och rymmer både risker och möjligheter. Portugals tidigare EU-minister, statsvetaren Bruno Maçães, framhåller i sin tankeväckande bok *The Dawn of Eurasia: On the trail of the New World Order – Eurasiens gryning: I spåren på den nya världsordningen* – att det är på tiden att vi från vår ände av den euroasiatiska superkontinenten börjar formulera tankar om vårt gemensamma hem.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 62 AMINEH KAKABAVEH (V):

Fru talman! Jag har som alla andra lyft fram några fall med fängslade journalister och svenska medborgare i diktaturer. Jag kommer att fokusera mina åtta minuters talartid på detta och såklart på kvinnors situation.

Tyvärr har många svenska medborgare kidnappas i utlandet och tillfångatagits av regimer som inte ger mycket för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter. Vi har till exempel KI-forskaren Ahmadreza Djalali som är fängslad sedan 2016 och dödsdömd i Iran. Den svenska förläggaren Gui Minhai har varit fängslad i Kina utan någon rättsprocess eller juridisk representation sedan hösten 2015. Vi har flera andra svenska medborgare som har blivit fängslade i andra länder.

Vi har också exempel på fall som läkaren Fikru Maru, som nyligen frisläppts efter fem år i etiopiskt fängelse, men också Johan Gustafsson som satt fängslad i Mali. Dawit Isaak har suttit längst fängslad utan vare sig åtal eller dom. I ofattbara 17 år har den eritreanska regimen hållit honom fången. Han har inte fått träffa sin familj, inte någon advokat och inte heller några svenska diplomater på hela dessa 17 år.

Trots att omfattande insatser har gjorts under åren är Dawit fortfarande fången. Vi är ledamöter över partigränserna som anser att det är dags att sammanställa de olika insatser som gjorts för Dawit Isaak och andra för att kunna få kunskap om vilka arbetsmetoder som fungerar bäst.

Självklart måste Sverige driva krav på frigivning av Dawit Isaak, Ahmadreza Djalali och Gui Minhai. Faktum är att Dawit Isaak och den dömdömd Ahmadreza Djalali riskerar livet redan som det är, med tyst diplomati eller inte. Därför menar jag att vi efter så många år är skyldiga Dawit Isaak en genomlysning för att se om det finns strategier och erfarenheter från andra fall att pröva.

Oavsett hur hårt och kunnigt UD arbetat kan nya ögon se nya saker. Det finns i alla fall inget att förlora på det. Den tysta diplomatin har tyvärr varit verkningslös. Dawit Isaak förtjänar en prestigelös och fullständig analys av vad som gjorts och vad man kan och också vill göra i framtiden.

Dessutom behövs all kunskap som går att få fram inför framtiden då vi inte är garanterade att ytterligare svenska medborgare inte kan hamna i fångenskap utomlands och därmed behöver den mest professionella hjälp både de och deras familjer kan få.

Vi är fler riksdagsledamöter från olika partier som i ett antal år skrivit motioner om Dawit Isaak oavsett regeringsfärg. Vi föreslår att regeringen tillsätter en undersökningskommission för att utreda fallen med Dawit Isaak samt alla andra fängslade svenska medborgare som är tillfångatagna i diktaturer.

Det är också viktigt att påpeka att totalitära regimer som till exempel Turkiet inte ska få använda Interpol som sin förlängda arm för att tysta ned oppositionella som flytt landet. Vi har exempel på den svenska medborgaren och journalisten med rötter från Turkiet Hamza Yalcin som fängslades på Turkiets order när han befann sig på semester i Spanien. Han frigavs efter påtryckningar. Jag menar att vi måste vara tydliga med att Interpol inte används av diktaturer för att tysta ned journalister och oppositionella.

Eftersom det i dag är FN, mänskliga rättigheter och Sveriges roll som debatteras i kammaren vill jag också lyfta fram barns och kvinnors situation i många av de länder som faktiskt är medlemmar i FN. Faktum är att många länder som är medlemmar i FN är diktaturer. I dessa länders lagar förekommer barbari. Det gäller till exempel barn, kvinnor och homosexuella. Det förekommer barnäktenskap, tvångsäktenskap, dödsstraff, sexuella övergrepp och könsstympning. Dödsstraff förekommer i Iran, Saudiarabien, Turkiet, Eritrea, Etiopien och Somalia. Det är tyvärr bara några exempel. Det finns ännu fler, för att inte nämna slaveri av arbetare och sexslaveri riktat mot barn och kvinnor som förekommer i Indien och många andra länder som alla är medlemmar i FN.

Slutligen vill jag säga att Sverige måste använda sin röst i säkerhetsrådet för att visa den feminism som regeringen har som sin utrikespolitiska profil och vara en röst för kvinnor rättigheter och allas lika värde. Jag instämmer därför i Vänsterpartiets motion och den reservation vi har.

Tyvärr har inte några av ledamöterna lyft fram vår flerpartimotion som behandlats av utskottet. Jag vill ta upp de krav som förs fram i motionen om Dawit Isaak. Det är väldigt viktigt att UD och Sveriges regering ser över sina metoder och det arbete man hittills har gjort. Det har tyvärr varit verkningslöst med en tyst diplomati.

Vi måste använda den röst som alltid har varit Sveriges när det gäller kvinnors mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och demokrati. Dawit Isaak är en journalist. Han har skrivit kritiska artiklar. Det gäller förläggaren Gui Minhai, många andra och också i Hamza Yalcins fall. Han skrev kritiska artiklar om Turkiet även om han blev fängslad i Spanien.

Vi måste vara väldigt tydliga med detta. Vad använder vi FN och säkerhetsrådet till om det inte är för mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och allas lika värde?

Anf. 63 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Jag kommer att ägna mitt anförande åt utvecklingen i Myanmar, det vill säga Burma, och Kina.

Kina är om inte redan så snart världens största ekonomi. Det är en växande världsmakt som tar allt större utrymme inte bara i världsekonomin utan också i världspolitiken. Kinas utveckling och relationen mellan Kina och omvärlden kommer att vara avgörande för hela den globala utvecklingen, både ekonomiskt och politiskt.

Kinas ekonomiska utveckling har varit enastående de senaste decennierna. Hundratals miljoner människor har lyfts ur fattigdom. Den bedriften är förstås av oerhörd betydelse. Kina växer nu i makt och inflytande i världen. Men med makt följer också ansvar.

Kina är en enpartistat utan fria och allmänna val och tillåter inte någon politisk opposition.

På senare år har tyvärr utvecklingen gått bakåt vad gäller respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna. Det är en mycket oroande utveckling. Demokratiaktivister, människorättsförsvarare och minoritetsföreträdare – alla som på något sätt organiserar sig utanför staten och kommunistpartiets kontroll – upplever ett allt mindre utrymme att agera på. Dödsstraffet används i förfärande hög omfattning. Exakt hur många vet man inte, men det rör sig säkerligen om tusentals människor som avrättas i Kina varje år.

Pressfriheten är ytterst begränsad, utvecklingen i Hongkong är oroande, kommunistpartiet stärker sitt grepp om utvecklingen och yttrandefriheten är synnerligen begränsad, inte minst genom den själv censur som både journalister och vanliga medborgare ägnar sig åt. Internet är strängt övervakat. Och vet ni hur många övervakningskameror det finns i Kina? 180 miljoner – det är ungefär en kamera på var sjätte kines!

Den senaste tiden har vi kunnat glädjas åt frisläppandet av svenska medborgare som har fängslats eller kidnappats, som Johan Gustafsson och nu senast Fikru Maru. I Kina finns också en svensk medborgare fängslad, Gui Minhai. Vårt budskap är solklart: Gui Minhai bör omedelbart släppas fri och ges möjlighet att träffa svensk diplomatisk och medicinsk personal. Vi räknar med att regeringen även fortsättningsvis arbetar med oförminskad styrka när det gäller Gui Minhais frisläppande.

Sveriges relation till Kina är viktig. Det är viktigt att vi har goda relationer till ett så stort och inflytelserikt land. Vår handel med Kina är stor och kommer att växa i båda riktningarna. Det är bra, men vi måste också vara tydliga och konsekventa i vår kritik till den negativa utveckling vi ser i Kina gällande demokrati och mänskliga rättigheter.

Jag gläder mig därför åt att vi har så stor enighet i vårt utskott och i hela Sveriges riksdag om att påpeka de här bristerna och vara tydliga i de värderingar vi har i relation till Kina. Dialog tror vi är vägen framåt, och utbyte mellan länder på olika plan tror vi leder framåt. Att isolera sig från omvärlden, att inte tala med länder och regimer och föra fram den kritik vi har, även om de står långt från våra värderingar, leder bara till slutenhet och ökad misstro.

Ett annat land där utvecklingen har gått bakåt är Myanmar/Burma. Där hade vi alla höga förhoppningar om en bättre demokratisk utveckling efter att Aung San Suu Kyi, mottagare av Nobels fredspris, äntligen släpptes fri och hennes parti NLD vann makt och inflytande.

Nu, några år senare, är facit inte minst för folkgruppen rohingyer i västra Burma förfärande. Även om Aung San Suu Kyi de facto är statschef håller militären ett järngrepp om stora delar av samhället. Den etniska rensning och de brott mot mänskligheten som uppenbarligen har begåtts då 700 000 av den muslimska befolkningsgruppen rohingyer har fördrivits från sina hem är något som måste få konsekvenser. Ansvar måste utkrävas. Våldet måste upphöra. Flyktingarna måste få en möjlighet att inte bara återvända till sina skövlade byar utan också ges möjlighet att leva sina liv i frihet utan risk för förföljelse, våld eller trakasserier.

Vi har nämnt sex länder i betänkandet. Jag har nämnt två i mitt anförande, Myanmar/Burma och Kina, och jag skulle kunna tala länge om situationen i både Somalia, Etiopien, Ryssland och Eritrea.

Låt mig avsluta med att nämna två namn. Det första är Arkadij Babtjenko, rysk journalist, skjuten i Ukraina. Det är ett tecken på att pressfriheten, yttrandefriheten och demokratin är under hot inte bara i Ryssland utan på många platser i världen. Vi hedrar hans minne genom att fortsätta att arbeta för yttrandefrihet och pressfrihet i alla världens länder. Det andra namnet är Dawit Isaak, fängslad svensk medborgare i Eritrea i över 16 år. Han måste släppas fri. Det har gått för lång tid.

Vi socialdemokrater har en enkel paroll när det gäller utrikespolitik och mänskliga rättigheter. Vi säger: Alla folks frihet. Hela världens fred. Den parollen gäller än i dag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 11 Ramverket för finanspolitiken

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU32
Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207)
föredrogs.

Anf. 64 MARIA PLASS (M):

Fru talman! Det finanspolitiska ramverket omfattar ett antal mål och principer som framför allt syftar till att finanspolitiken ska vara långsiktigt hållbar och transparent. Det syftar även till att tydliggöra hur Sverige uppfyller kraven i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt och i budgetramsdirektivet.

Jag ska inte här gå igenom hela den skrivelse som vi nu debatterar utan vill börja med att konstatera att vi är i stort sett eniga om det finanspolitiska ramverket. Ramverket har tillkommit i bred samstämmighet om finanspolitikens centrala roll för hållbara offentliga finanser, finansiell stabilitet och långsiktiga tillväxtförutsättningar för Sverige.

Vi i Alliansen har dock lämnat ett gemensamt särskilt yttrande där vi vill understryka vikten av att skrivelsens innehåll efterlevs. Vi pekar också i yttrandet på kritiken mot regeringen och de frågetecken som finns kring hur de principer som slås fast i ramverksskrivelsen tillämpas av regeringen i dess beslut och prioriteringar.

I början av denna mandatperiod togs initiativ till att uppdatera ramverket och dess olika delar, där resultatet blev en blocköverskridande överenskommelse som beskrivs i denna skrivelse. Vi står, som sagt, bakom överenskommelsen och har inget att erinra när det gäller skrivelsen. Men det finns frågetecken.

Kritiken mot regeringens sätt att hantera finanspolitiken under den gångna mandatperioden har stundtals varit hård. I Riksrevisionens rapport *Tillämpning av det finanspolitiska ramverket* anför bland annat att regeringen inte motiverar hur storleken på den aktiva finanspolitiken och finanspolitikens inriktning avvägs i förhållande till konjunkturläget.

Detta är också den punkt där Finanspolitiska rådet riktar skarp kritik mot regeringen. Rådet menar i sin rapport för 2018 att finanspolitiken inte är väl avvägd mot konjunkturen och att regeringen har lagt för liten vikt vid överskottsmålet när det gäller att anpassa finanspolitiken till det rådande ekonomiska läget.

Regeringen har motiverat sin expansiva finanspolitik med att det finns skäl att understödja penningpolitiken. Men det finns ingenting i ramverket som anger att ett sådant skäl skulle motivera ett avsteg från principen att föra en kontracyklisk finanspolitik.

Finanspolitiska rådet anser att regeringens prognoser för de kommande åren är alltför optimistiska. Det saknas transparens kring vilka antaganden som regeringen gör och hur de påverkar regeringens beräkningar. Det gäller särskilt hur antaganden om jämviktsarbetslösheten påverkar bedömningen av potentiell bnp. Även Riksrevisionen instämmer i kritiken mot den bristande transparensen.

Fru talman! Ramverket har som sagt reviderats. De två viktigaste förändringarna är att överskottsmålet sänks till en tredjedels procent av bnp i genomsnitt över en konjunkturcykel i stället för 1 procent samt att ett skuldankare införs.

Den överenskomna strukturen är sådan att överskottsmålet ska ses över var åttonde år, och i den institutionaliserade översynen ska bland annat statsskuldens nivå i förhållande till skuldankaret övervägas. Vi är positiva till att dessa ändringar har gjorts och vill, samtidigt som vi nu befäster ramverkets position som styråran för den ekonomiska politiken, påtala vikten av att alla partier står bakom ramverket och också bidrar till att upprätthålla trovärdigheten i detsamma.

Med det sagt anser vi inte att det lämpar sig att diskutera hur överskottsmålet ytterligare kan behöva sänkas i framtiden redan innan det nya och lägre överskottsmålet har börjat gälla.

Fru talman! Jag står inte här för att skapa debatt om ramverkets innehåll. Det är vi nämligen eniga om. Jag vill ta tillfället i akt att uppmärksamma riksdagen på ramverkets betydelse för vårt lands välgång och på det faktum att ramverket också förpliktar i praktiskt handlande och i politiska prioriteringar.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 12 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU13

Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov (prop. 2017/18:240)
föredrogs.

Anf. 65 MATS GREEN (M):

Fru talman! Denna debatt handlar i grund och botten om ett rent tekniskt beslut som måste fattas med anledning av den nya förvaltningslagens ikraftträdande.

Som framgår av propositionen finns det i dag inga bestämmelser om när bygglov, rivningslov eller marklov får verkställas. Det innebär att ett sådant beslut, enligt de regler som har gällt hittills, kan verkställas innan det har fått laga kraft. Om beslutet upphävs efter en överprövning måste åtgärderna återställas. Det är en kostnad och en risk som i sådana fall tas av den som sökt lovet.

I samband med att de nya bestämmelserna om verkställbarhet i förvaltningslagen börjar gälla kommer, om inte någon särreglering införs i plan- och bygglagen, rättsläget för lovbeslut att ändras så att de behöver få laga kraft innan de kan verkställas. Det skulle leda till en onödig tidsutdräkt i byggprocessen, fru talman. Vi håller därför med regeringen om att det behövs en justering i PBL för att komma till rätta med detta.

Däremot kan vi inte ställa oss bakom den slutsats som regeringen har landat i, nämligen att en tidsfrist om fyra veckor för verkställbarhet ska införas i lagen. I propositionen framkommer det nämligen att byggprocessen kommer att fördröjas genom ett sådant beslut, marginellt – men ändå.

Att regeringen lägger fram förslag som de facto kommer att fördröja byggprocessen är helt oacceptabelt. Det enda argumentet vi har fått höra från regeringens sida för att sätta en tidsfrist till fyra veckor faller dessutom ganska platt eftersom byggaktörerna i de allra flesta fall själva väljer att invänta en lagakraftvunnen detaljplan. Det gör de eftersom det finns reella risker med att starta en byggnation, rivning eller markarbete innan hela den juridiska processen är klar. Det är givetvis kopplat till kostnader för återställande.

Fru talman! I en tid som denna då vi har en omfattande bostadsbrist är det angeläget att alla former av bostadspolitiska beslut syftar till att för- enkla för ett snabbt och hållbart bostadsbyggande. Lovbesluten ska därför, enligt vår uppfattning, få verkställas omedelbart. Det innebär i praktiken att lagstiftningen fortsätter att fungera på denna punkt så som den gör i

dag. Vi anser att det därmed inte finns någon anledning att införa en tidsfrist för verkställbarhet.

Fru talman! Mot bakgrund av dagens dysfunktionella bostadsmarknad och den enorma bostadsbrist som råder är det ohållbart att regeringen lägger fram beslut som innebär att byggprocessen förlängs. Man kan tycka att enstaka veckor inte gör någon större skillnad i det stora hela, men då menar jag att man inte riktigt har förstått problematiken.

Moderaterna hade varit emot ett lagförslag även om det innebar att processen skulle förlängas med en enda minut. Det som behövs är ett helhetsgrepp om bostadspolitiken, inte ett fortsatt filande på marginalerna. Då handlar det om att förkorta processen, inte bara med några veckor eller månader utan med hela år. Vi kommer därför aldrig att ställa oss bakom ett förslag som uttryckligen innebär att byggprocessen fördröjs.

Med det vill jag yrka bifall till Moderaternas, Kristdemokraternas och Centerpartiets gemensamma reservation.
(Applåder)

Anf. 66 CLASGÖRAN CARLSSON (S):

Fru talman! Civilutskottets betänkande 13 *Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov* handlar i all sin knastertorrhet om möjligheten att få verkställa dessa beviljade lov fyra veckor efter att beslutet har kungjorts, även om det inte har vunnit laga kraft. Syftet med förslaget är att balansera möjligheten för start av åtgärder mot möjligheten att överklaga och begära inhibition innan åtgärden har verkställts.

Det är en i mina ögon fullt rimlig avvägning mellan behovet av att snabba på byggprocessen och den enskildes rättigheter i en rättsstat. Vi talar som sagt om ett fönster på fyra – jag säger fyra – veckor.

Remissinstanser såsom Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet har framfört att en ordning med omedelbar verkställbarhet kan medföra oåterkalleliga skador på natur- och kulturvärden och att en överklagande-process i vissa fall kan bli meningslös. En i andra sammanhang åberopad instans, nämligen Lagrådet, konstaterade för sin del att den föreslagna fyraveckorsfristen innebär en förstärkning av den enskildes rättigheter.

Fru talman! Vi är alla – tror jag i alla fall – besjälade av att kapa ledtiderna i de många gånger alltför långa byggprocesserna. Inte minst samhällets handläggning är en väsentlig del av dessa långa processer. Men den ambitionen kan inte ges företräde på bekostnad av vare sig den enskildes rättigheter eller omistliga natur- och kulturvärden.

Om en överklagande i ett senare skede vinner en process kommer det i de flesta fall att innebära att den vinsten ställs mot ett fait accompli, det vill säga ett fullbordat faktum som inte går att backa från på ett rimligt och fullständigt sätt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

Prot. 2017/18:122
30 maj

*Verkställbarhet av
beslut om bygglov,
rivningslov och
marklov*

§ 13 Ändrade mediegrundlagar

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU16
Ändrade mediegrundlagar (prop. 2017/18:49 delvis och prop.
2017/18:59)
föredrogs.

Anf. 67 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Sverige har fyra grundlagar: regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. I dag behandlar kammaren omfattande och viktiga förslag som rör två av dem: tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. De ger de grundläggande spelreglerna för alla former av massmedieverksamhet i vårt land, bland annat tryckta skrifter, radio, tv och en del av hemsidorna på internet.

Det här är de bredaste översynerna av dessa båda grundlagar som har gjorts på årtionden. Det är därför viktiga beslut som kammaren snart ska fatta.

Samtidigt som det är breda översyner är det viktigt att framhålla att de förslag som nu ligger på kammarens bord inte innebär några genomgripande förändringar. Det handlar snarare om att förändra för att bevara. Att förslagen är omfattande rent volymmässigt beror på att det har gjorts en gedigen genomgång av språk och struktur i de båda grundlagarna.

TF och YGL kännetecknas båda av ett språk som delvis är föråldrat och en inte helt lättillgänglig struktur. Detta tillsammans gör att det kan vara relativt svårt att ta till sig vad som står i grundlagarna, om man inte är expert på området. Därför är det bra och viktigt att denna genomgång har gjorts.

På samma gång har det funnits en ambition att bevara en del formuleringar som har en lång tryckfrihetsrättslig historia i vårt land och som därmed inte enbart bär ett visst juridiskt innehåll utan också har ett slags kulturhistoriskt värde.

Sverige fick som bekant sin första tryckfrihetsförordning redan 1766, och häromåret högtidlighölls 250-årsminnet av denna världens första grundlag till skydd för det fria ordet. Sverige har därmed en stark och stolt tradition när det gäller tryck- och yttrandefrihet, och det är viktigt att värna och lyfta fram den.

Därför föreslås, som jag nämnde, inga förändringar av de grundprinciper som bär upp tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Man brukar tala om systemets grundbultar och då syfta på bland annat etableringsfriheten. Vem som helst får utan tillstånd till exempel ge ut en tidning.

Exklusivitetsprincipen innebär att tryck- och yttrandefrihetsbrott får beivras bara om det finns stöd i grundlagen.

Förbudet mot censur och hindrande åtgärder innebär att det inte får förekomma någon förhandsgranskning från statens sida. Inga andra åtgärder för att på annat sätt hindra att en skrift ges ut får verkställas.

Ensamansvaret innebär att en person i taget som är straffrättsligt ansvarig för det som skrivs i en tidning.

Meddelarskyddet innebär rätten att meddela uppgifter för publicering i grundlagsskyddade medier.

Detta är centrala byggstenar i det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga systemet, och de bevaras. Till dem kan man även lägga juryprövning. Vi har en särskild rättegångsordning för tryck- och yttrandefrihetsmål som bygger på ett jurysystem i motsats till hur det svenska rättssystemet i övrigt fungerar.

Om dessa byggstenar finns kvar föreslås dock vissa ändringar i sak i grundlagen. Det som föranleder mest debatt, och som har föranlett mycket debatt under det gångna året, är förslaget om att det ska bli möjligt att i lag införa förbud mot offentliggörande på webben av personregister som innehåller vissa särskilt integritetskänsliga personuppgifter, om de görs tillgängliga på ett sätt som innebär särskilda risker för intrång i enskildas personliga integritet.

Det finns ett stort värde i att grundlagsändringar normalt genomförs i brett samförstånd i vårt land. Den breda enighet som brukar eftersträvas saknas dock när det gäller den del av regeringens förslag som innebär att det ska bli möjligt att förbjuda söktjänster som innehåller personuppgifter om att enskilda har begått lagöverträdelse, förekommer i fällande domar i brottmål eller har varit föremål för straffprocessuella tvångsmedel.

Mot bakgrund av att den breda enigheten kring den här delen av förslaget inte föreligger föreslår KU att den delen av förslaget ska avslås. Som jag ser det visade debatten att det fanns delar i förslaget som var svåra att försvara och att det därför behövs ett omtag.

Detta ska inte misstolkas som att det finns en oenighet när det gäller värdet av den personliga integriteten och att den behöver skyddas. Det är viktigt att understryka att söktjänster som tillhandahåller personuppgifter om lagöverträdelse och liknande förhållanden utgör ett allvarligt ingrepp i enskildas personliga integritet.

Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att en utredning bör få i uppdrag att på nytt utreda frågan om att begränsa grundlagsskyddet för söktjänster som innehåller den typen av personuppgifter. Det är viktigt att grundlagarnas tillämpningsområde är tydligt avgränsat och att detta beaktas i en kommande utredning.

När det gäller register som innehåller andra integritetskänsliga personuppgifter står däremot utskottet bakom regeringens förslag. I dag kan vem som helst med stöd av ett utgivningsbevis och därmed under grundlagsskydd tillhandahålla allmänheten i praktiken personregister med namn och adress på personer med en viss etnisk bakgrund, en viss sexuell läggning, en viss religiös övertygelse eller en viss politisk åsikt. Det är inte rimligt att den möjligheten finns. Med nuvarande ordning riskerar enskilda människor att lida skada.

Samtidigt kan det förstås finnas uppgifter om till exempel personers politiska åsikter eller religiösa tillhörighet som enskilda själva har gjort tillgängliga genom att offentligt åta sig politiska förtroendeuppdrag eller vissa anställningar, vilket kan ge anledning till en annan bedömning. Religiös uppfattning är sällan hemlig för en präst. Att publicera sökbara uppgiftssamlingar över kommunpolitiker eller vilka som är präster i Svenska kyrkan kan knappast i sig utgöra en otillbörlig integritetskränkning.

Fru talman! Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det bör vara möjligt att stoppa publiceringen av personregister som innehåller känsliga personuppgifter enligt en uttömmande uppräkningslista. Det handlar om uppgifter om hälsa, sexuell läggning, politisk uppfattning, religiös tillhörighet och liknande. Den som inte frivilligt offentliggör den typen av uppgifter ska inte behöva tåla att de publiceras i registerform på internet och därmed bli sökbara och tillgängliga för vem som helst.

För att inte undantaget från grundlagsskyddet ska bli mer omfattande än vad som är motiverat måste dock en avgränsning göras av vilka söktjänster som det handlar om. En utgångspunkt är att registren ska innebära särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet. En helhetsbedömning ska göras utifrån karaktären på registren.

Enligt uttalanden i propositionen finns det skäl att fästa särskild vikt vid om det är fråga om en söktjänst som vänder sig till en bred allmänhet. Den uppfattningen delas inte av konstitutionsutskottet. KU menar att man inte ska göra skillnad mellan om en tjänst vänder sig till allmänheten eller om den vänder sig till en viss yrkeskategori.

En söktjänst som vänder sig till den breda allmänheten kan i och för sig innebära ett större integritetsintrång än en söktjänst som endast är öppen för en mindre krets. Men även en söktjänst som vänder sig till en viss yrkeskategori kan komma att bli tillgänglig för ett mycket stort antal användare.

Utskottet anser därför inte att målgruppen i sig ska tillmätas någon betydelse vid bedömningen av om en uppgiftssamling faller innanför eller utanför det grundlagsskyddade området. Bedömningen bör i stället göras med utgångspunkt i syftet med tillhandahållandet av uppgiftssamlingen och vilken typ av uppgifter som tillhandahålls.

Integritetsintrång som följer av uppgiftssamlingar som tillhandahålls med syftet att bidra till ett fritt meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning kan inte anses vara otillbörliga och bör som utgångspunkt falla utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen.

En annan fråga, som tas upp i propositionen och i betänkandet, rör den så kallade arvsyndens. Om en tidning får en ny ansvarig utgivare bär den nya utgivaren straffrättsligt ansvar även för artiklar som ligger på tidningens hemsida men som ursprungligen publicerades innan utgivaren tillträdde. Det kan förstås handla om material som är många år gammalt. Då har det anförts från utgivarhåll att det inte är rimligt att man som ny utgivare ska bära det straffrättsliga ansvaret för publiceringar som man själv inte var delaktig i.

Samtidigt finns det ett berättigat intresse hos den som har blivit utsatt för ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott att kunna agera så länge en uppgift, som till exempel kan utgöra förtal, ligger kvar på en hemsida. Så länge uppgiften är tillgänglig via nätet kan vem som helst i världen ta del av den. Därför föreslås en medelväg.

Utgångspunkten är att det straffrättsliga ansvaret för en internetpublicering ska finnas kvar så länge en uppgift finns kvar på nätet. Men om en person anser sig ha blivit utsatt för förtal genom en uppgift som är publicerad kan den enskilde eller Justitiekanslern, som är tryckfrihetsåklagare, ta kontakt med utgivaren och säga att en viss information på hemsidan kan utgöra yttrandefrihetsbrott och begära att utgivaren ska ta bort uppgiften från hemsidan.

Om utgivaren gör det inom två veckor kan han eller hon inte hållas ansvarig för informationen, om det kan antas att den publicerades mer än ett år innan underrättelsen gjordes.

Om utgivaren å andra sidan vägrar att ta bort uppgiften anses därmed en ny publicering ha gjorts, och därmed kan straffrättsliga åtgärder vidtas.

I debatten om det här förslaget har anförts att det kan vara svårt att bevisa när ett visst yttrande har publicerats på nätet, och en del har menat att det finns en risk för att förslaget skapar en möjlighet att i minst två veckor straffritt publicera uppgifter som utgör till exempel förtal genom att hävda att publiceringen ägde rum för mer än ett år sedan.

Det är därför viktigt att slå fast att det inte finns någon straffri publiceringsperiod, och att det finns en bevislätnadsregel för att göra det enklare för JK och en enskild målsägande att motbevisa ett påstående om att det gått mer än ett år sedan publiceringen. Min uppfattning är att detta innebär en rimlig avvägning mellan utgivarnas och enskildas intresse.

Fru talman! Härutöver behandlas i betänkandet även några motioner från allmänna motionstiden.

Moderaterna står bakom reservation 7 om att motverka hybridkrigföring i form av propaganda, och jag yrkar bifall till den reservationen.

Inom EU har ryska tv-sändningar riktade till rysktalande delar av befolkningen i de baltiska länderna aktualiserat frågan om hur det så kallade AV-direktivet fungerar.

Det förekommer att ryska tv-företag etablerar sig i något EU-land, till exempel Sverige, för att bedriva verksamhet som riktar sig enbart till den ryskspråkiga publiken i Baltikum. Ett exempel är en satellitprogramtjänst som kan tas emot i de baltiska länderna genom en satellitupplänk vid Kaknästornet. Den programtjänsten står därmed under svensk jurisdiktion.

Enligt vår mening bör en utredning se över om det i yttrandefrihetsgrundlagen bör skapas en möjlighet att ingripa mot fortsatt sändning av ett utbud som utgörs av propaganda som huvudsakligen riktar sig till mediekonsumenter i något annat medlemsland inom EU och som utgör ett led i hybridkrigföring.

Sammanfattningsvis, fru talman, innebär förslagen till förändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att vi får grundlagar som är mer moderna och lättillgängliga än vad de har varit, som löser en del problem som varit utestående under lång tid och som samtidigt värnar de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundbultar som utgör en del av Sveriges konstitutionella arv sedan 1766.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i de delar som gäller ändringar i grundlagarna och därutöver bifall till reservation 7.

(Applåder)

Anf. 68 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 1 och reservation 2.

Fru talman! Tiden för gammelmediernas monopol på information och absoluta sanningar är sedan lång tid förbi. I flera år har vi kunnat se nya aktörer växa fram i en takt som faktiskt saknar motstycke i modern tid.

Det medielandskap som nu växer fram är lika skrämmande för vissa som det är välkommet för andra. Det är såklart skrämmande för dem som känt sig trygga med de sanningar som serverats oss i många år, som har handlat om spännande utmaningar, ekonomiska vinster och kompetensregn från Mellanöstern och norra Afrika. Men det är välkommet för dem som sedan länge genomskådat alla dessa lögner.

I regeringens proposition användes termer som ”seriös, granskande journalistik” – den skulle då aldrig få bli drabbad av de nya inskränkningar som föreslogs. Vem som skulle avgöra vem som var seriös och vem som inte var det spelar för mig personligen ingen avgörande roll. Detta är helt enkelt lag som inte hör hemma i ett demokratiskt land.

Sverigedemokraterna var också det första parti som kritiserade just den formuleringen. I vår följdmotion, fru talman, skriver vi så här: Skulle propositionen gå igenom i nuvarande form ser Sverigedemokraterna en risk för att det offentliga hamnar i ett läge där olika medier godtyckligt graderas på en flytande skala och i förlängningen ges olika förutsättningar, regler och verktyg för att bedriva olika former av granskning.

Inte heller var vi ensamma i vår kritik mot regeringens förslag. Justitiekanslern menade till exempel att den reglering som föreslogs för ändamålet var alltför oprecis och därmed inte godtagbar.

Andra tunga instanser, såsom Hovrätten över Skåne och Blekinge, Myndigheten för press, radio och tv, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges Radio, Sveriges Television, Svenska Journalistförbundet och Tidningsutgivarna, avstyrkte förslaget.

Hovrätten över Skåne och Blekinge angav att förslaget stred mot den grundläggande principen om att grundlagsskyddet knyts till användningen av vissa medier och inte till vilket innehåll ett yttrande har. Hovrätten gick till och med så långt att de menade att förslaget stred mot förbudet mot censur.

Svenska Journalistförbundet såg en risk för tillämpningssvårigheter när det kom till att avgöra om en uppgiftssamling tillhandahålls inom ramen för traditionell medieverksamhet.

Fru talman! Jag är därför glad över att även övriga partier insåg den här problematiken och till slut valde att ändra sig och, åtminstone i vissa delar, ansluta sig till Sverigedemokraternas uppfattning.

Även när det gäller regeringens ursprungliga förslag om att den tänkta målgruppen skulle vara relevant vid bedömningen av olika databasers vara eller icke vara har utskottet valt en annan väg. I betänkandet anför nu utskottet att målgruppen, det vill säga den tänkta eller faktiska användarkretsen, i sig inte ska tillmätas någon betydelse vid bedömningen av om en uppgiftssamling faller innanför eller utanför det grundlagsskyddade området. Det är en uppfattning som Sverigedemokraterna delar.

Regeringens ursprungsförslag riskerar, om det skulle tolkas av illvilliga rättstillämpare, att skapa ett klassamhälle när det gäller just tillgången på information, där till exempel stora mediehus med ekonomiska muskler skulle kunna ges ett informationsövertag i förhållande såväl till andra aktörer som till allmänheten. Rätten och möjligheten att granska makten eller kontrollera viktig information får aldrig bli en fråga om vem som har mest resurser eller vem som är avsändare och inte heller, såklart, vem som är mottagare.

Samtidigt är det väl inte särskilt vågat att påstå att själva orsaken eller ursprunget till nu aktuellt förslag främst handlade om syftet att stänga företag och verksamheter som till exempel Lexbase och liknande.

Sådana företag, fru talman, är såklart inte helt oproblematiska. Att kommersialisera och göra vinst på att tillgängliggöra uppgifter och information som för var och en hade varit tillgängliga gratis är knappast vad offentlighetsprincipen syftade till när den tillkom.

Utskottet, som nu övergivit resonemanget om seriöst granskande journalistik och om vilken målgrupp databasen riktar sig till, har i stället valt att tala om syftet med en uppgiftssamling. Men, fru talman, för Sverigedemokraterna är även detta en olycklig väg att gå. I praktiken kan det medföra att två identiska eller nära identiska databaser i slutändan bedöms olika: En bedöms ha ett godtagbart syfte, och en annan bedöms inte ha det.

I utskottets ställningstagande står det att bedömningen bör göras med utgångspunkt i syftet med tillhandahållandet av uppgiftssamlingen och vilken typ av uppgifter som tillhandahålls. Om syftet bedöms vara att man ska bidra till ett fritt meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning faller databasen alltså utanför tillämpningsområdet för delegationsbestämmelsen. Bedöms syftet däremot vara något annat finns det en risk att publiceringen av uppgifterna faktiskt förbjuds. Risken blir helt enkelt att syftesbedömningen blir alltför godtycklig.

Även om det kan låta lockande att förbjuda aktörer med så kallade dunkla syften finns det med nu liggande förslag en alltför stor risk att detta kommer att leda till att vi medborgare kommer att fortsätta att kartläggas i enorma databaser för att syftet bedöms vara legitimt.

Men hur vill då Sverigedemokraterna lösa detta problem, fru talman? Ja, i stället för att prata om syftet borde utgångspunkten vara att det är uppgifterna som sådana, samt hur de är sammanställda, som ska bedömas. Det är säkert känt för de flesta av mina utskottskollegor i det här rummet att jag och mitt parti tar integritetsfrågorna på största allvar. Sverigedemokraterna är därför motståndare till den massiva kartläggning som pågår dygnet alla timmar, inte bara här i Sverige utan i hela världen, av svenska medborgare. Vi är till viss del skyddade gentemot det allmänna, det vill säga staten, men privata företag ges betydligt friare spelrum att kartlägga svenska medborgares liv och leverne.

Offentlighetsprincipen är helt central för oss, men när tekniken utvecklas måste lagen också göra det. Enligt vår mening bör därför en ny utredning om skydd mot offentliggörande av vissa personuppgifter tillsättas. En sådan utredning bör noga beakta de svåra avvägningar som måste göras mellan öppenhet och människors rätt till en privat sfär. Enligt oss bör utredningen se över möjligheten att införa upplysningsplikt när vissa typer av känsliga personuppgifter begärs ut, liknande den som nu gäller i exempelvis fallet med kreditupplysningar, men också hur rätten att bli glömd faktiskt kan stärkas.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är att såväl medier som allmänhet måste ha god tillgång till allmänna handlingar för att kunna granska det allmänna, samtidigt som det måste finnas ett starkt skydd för den enskilda mot kartläggning av och intrång i den privata sfären. Utredningen bör därför även ges möjlighet att titta på offentlighetsprincipen ur ett bredare perspektiv i syfte att kunna uppnå dessa båda målsättningar.

Det kan också vara rimligt att utreda om det finns uppgifter som i dag är både allmänna och offentliga men som kanske inte borde vara det. Det centrala måste vara rätten för var och en att kunna granska det allmänna – granska våra myndigheter och granska oss makthavare.

Fru talman! Jag vill även ägna någon minut åt att tala om övriga aspekter i betänkandet. Idén med att grundlagsfästa yttrandefriheten är att man vill påvisa hur viktig den är för demokratin samt skydda den och demokratin extra väl. Det fundament på vilket demokratin vilar är folkstyret. Det vore därför klädsamt om de grundlagar som reglerar folkstyret och dess grundläggande principer säger något om det folk som faktiskt ska styra.

Vi i Sverigedemokraterna har i vår kommittémotion *Grundlag* anfört att regeringsformen, med andra europeiska länders grundlagar som förebild, ska inledas med berättelsen om Sverige som land och svenskarna som folk. Vi har också anfört att sentida grundlagsrevisioners utmönstringar av begreppet ”svenska medborgare”, till förmån för betydligt vidare begrepp som ”var och en”, ska reverseras. Vi motsätter oss därför att regeringen nu avser att ur tryck- och yttrandefrihetsgrundlagarna utmönstra begreppet ”svenska medborgare”.

Svensk grundlag ska naturligtvis åsyfta och åtnjutas av svenska medborgare i första hand. Därutöver kan förstås hela eller delar av motsvarande skydd och rättigheter som stadgas för medborgare även tillerkännas var och en som i övrigt är underställd svensk rättstillämpning, så länge inte annat följer av annan lag eller författning. Därför vill Sverigedemokraterna att propositionen ska avslås i denna del.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mikael Eskilandersson (SD).

Anf. 69 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera det Jonas Millard sa om lagförslaget som rör publicering på webben av register med känsliga personuppgifter. Jonas Millard sa att han vänder sig emot att lagförslaget inte tar sin utgångspunkt i innehållet i uppgifterna utan att man ska se på syftet med publiceringen av registret.

Jag vill bara göra Jonas Millard uppmärksam på att själva lagtexten alltså tar sin utgångspunkt just i innehållet i uppgifterna. Där slås nämligen tydligt fast att lagförslaget enbart gäller register som innehåller vissa, noga definierade, typer av känsliga personuppgifter. Det gäller uppgifter som avslöjar etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse och medlemskap i fackförening. Det gäller även uppgifter som rör hälsa, sexualliv eller sexuell läggning och uppgifter som består av genetisk eller biometrisk information för att entydigt identifiera en fysisk person.

Det handlar alltså om mycket känsliga personuppgifter som om de publiceras i ett sökbart personregister på internet innebär ett mycket allvarligt integritetsintrång för alla människor som finns i registret. Det kan handla om, vilket har uppmärksammats i samhällsdebatten, ett register över judar. Man kan tänka sig en läkare som stjälar patientjournaler för att hämnas på landstinget och lägger upp ett register under rubriken ”Vilka sjukdomar har dina grannar? Sök här!”. Genetiska och biometrisk uppgifter vet vi

också kan användas för att kartlägga enskilda människor på ett mycket ingripande sätt.

Jag vill bara peka på att man med Jonas Millards inställning skulle ha fritt fram i ytterligare fyra år att söka utgivningsbevis för webbsidor för att publicera den här typen av uppgifter. Jag tycker att det vore oacceptabelt.

Anf. 70 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Tack för påpekandet, Andreas Norlén! Vi är självklart medvetna om att det är innehållet i uppgifterna och hur de är sammanställda som man ska titta på.

Det finns dock en syftesterminologi som man använder. Som Andreas Norlén själv var inne på i sitt inledningsanförande handlar det om att det ska vara ett fritt meningsutbyte, men i slutändan blir det ju någon form av bedömning. Det blir en bedömning av syftet, och det jag menar är olyckligt är att två identiska register faktiskt skulle kunna omfattas på olika sätt. Man skulle kunna landa i slutsatsen att det antingen faller inom det grundlagsskyddade området eller inte gör det, utifrån syftet. Jag tycker att det riskerar att bli alltför godtyckligt.

Jag tror att jag och Andreas Norlén, och övriga i utskottet, är väldigt överens om att den här typen av uppgifter såklart inte ska få finnas om det är så att de är mycket integritetskänsliga. Samtidigt har vi en offentlighetsprincip, och det finns väldigt mycket uppgifter som den som har ekonomiska och personella resurser kan inhämta gratis. Sammanställningen som syftar till att kartlägga är såklart någonting vi kommer åt, men jag tror inte att vi kommer att kunna göra det på det här sättet. Jag tror att det finns en risk att man hamnar i en godtycklig bedömning där man börjar recensera syftet med olika typer av söktjänster, och jag är rädd att vi ska landa i den slutsatsen.

Anf. 71 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att slå fast att sökbara personregister med den här typen av mycket känsliga uppgifter såvitt jag känner till inte förekommer alls, eller i mycket liten omfattning. Det handlar alltså om att förebygga någonting som skulle kunna bli ett allvarligt problem om det blev så att den typen av register byggdes upp och spreds.

Vi ser dock att det finns ett påtagligt problem till exempel med de judefientliga hemsidor som finns, där det även har publicerats namn på olika judar. Man kan ju tänka sig motsvarande i andra sammanhang, alltså andra typer av etnisk härkomst eller politisk uppfattning som skulle kunna hängas ut i register på motsvarande sätt. Men jag vill understryka att utgångspunkten är att det är innehållet i uppgifterna, som noga definieras i lagen, som är utgångspunkten.

I de allra flesta fall där ett personregister som innehåller den här typen av uppgifter finns är registret sannolikt redan så integritetskränkande i sig att det träffas av det föreslagna förbudet. Det blir därför aldrig blir aktuellt att föra ett resonemang om syftet. Syftediskussionen handlar i stället om att skapa en ventil för det – förmodligen hypotetiska – fallet att något register med den här typen av uppgifter skulle användas i något helt legitimt syfte.

Jag har ganska svårt att se framför mig hur det skulle kunna gå till och hur det skulle kunna vara på det sättet, får jag ärligt säga – förutom i de fall jag nämnde i mitt anförande, där den enskilde frivilligt och genom att agera på olika sätt har offentliggjort sin politiska uppfattning eller, genom att till exempel ta anställning som präst eller liknande, sin religiösa uppfattning.

Utgångspunkten för Jonas Millards ståndpunkt är dock att det i ytterligare fyra år skulle vara lagligt att publicera till exempel juderegister, sökbara på webben.

(Applåder)

Anf. 72 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Hade man lyssnat på oss tidigare hade man såklart kunnat komma till rätta med den här problematiken mycket tidigare. Då hade vi inte alls behövt vänta i fyra år. Sverigedemokraterna har dessutom drivit rätt långtgående förslag när det gäller den personliga integriteten i stort. Jag tror alltså att vi egentligen vill uppnå ungefär samma sak men att det kanske handlar om olika vägar dit och olika metoder för att lösa det här.

När det gäller det aktuella fall vi diskuterar har jag sagt tidigare att jag tycker att syftediskussionen kan bli olycklig. Pondera att exempelvis ett massmedium vill föra ett känsligt register med känsliga personuppgifter inom ramen för sin övriga medieverksamhet. Då skulle det möjligtvis kunna bli så att man sedan i rättstillämpningen, när detta prövas, skulle se att det finns ett syfte att främja ett fritt meningsutbyte. Den risken vill jag inte att vi tar, och jag tror tyvärr att vi olyckligt nog gör det efter att vi har antagit den här propositionen.

Vi får väl återkomma om några år och se var det här har landat någonstans. Jag hoppas att vi i dag ändå tar ett beslut som gör att den personliga integriteten stärks och att vi går framåt i det. Jag tycker att vi har intressanta diskussioner om det i utskottet, och jag hoppas att vi kan fortsätta på den vägen.

(Applåder)

Anf. 73 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har under två och en halv månad arbetat med de av regeringen föreslagna ändringarna i grundlagarna om tryckfrihet och yttrandefrihet samt i dataskyddslagstiftningen. I dag debatterar vi de ändringar som föreslås i propositionen *Ändrade mediegrundlagar*.

Jag har liksom övriga riksdagsledamöter fått många mejl från personer som argumenterar för att stoppa några av de av regeringen föreslagna ändringarna i tryckfrihets- och yttrandefrihetslagstiftningen. Förslagen i propositionen *Ändrade mediegrundlagar*, med ändringar i lagstiftning, grundar sig på Mediegrundlagsutredningens betänkande. Ledamöter från alla partier i riksdagen ställde nästan enhälligt upp på utredningens förslag.

Bakgrunden är EU:s dataskyddsförordning, som trädde i kraft den 25 maj i år – alltså för några dagar sedan – och då ersatte vår personuppgiftslag, PUL.

PUL var en lag som innehöll flera luckor i det integritetsskydd utredningen och regeringen anser att Sveriges invånare bör ha. För att genomföra ett förbättrat integritetsskydd behövs ändringar både i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen. Eftersom det är grundlagar krävs riksdagsbeslut två gånger med riksdagsval emellan.

Att tillgång till och användning av register med känsliga personuppgifter, till exempel etniskt ursprung, hälsa och politiskt medlemskap, ska vara strängt reglerade är de flesta överens om. Enligt EU:s dataskyddsförordning är register med känsliga personuppgifter i princip förbjudna. Undantag föreslås dock främst för offentliga myndigheters och journalisters rätt att hantera sådana uppgifter.

Att journalister i sin yrkesroll även i fortsättningen ska ha tillgång till dataregister med personuppgifter beror på att de i sin yrkesroll är underställda en ansvarig utgivare som har straffansvar vid publicering av kränkande och känsliga uppgifter.

Enligt propositionen skulle inte företag som Lexbase i fortsättningen få sammanställa till exempel domar för en person eller för privatpersoner i ett bostadsområde i ett dataregister och sälja uppgifterna. Naturligtvis är tanken även i fortsättningen att alla domar ska förbli offentliga, men det ska inte vara möjligt att sammanställa sådana i dataregister – som kan bli kränkande uppgifter.

Sverige kom vid införandet av EU:s gamla dataskyddsdirektiv att skapa en lucka i integritetsskyddet genom att föreskriva att det som då var PUL inte skulle gälla på tryckfrihetens och yttrandefrihetens område. Därmed fick vem som helst med stöd av yttrandefrihetsgrundlagen möjlighet att skaffa ett utgivningsbevis för en hemsida och skapa ett kryphål i det strikta personuppgiftsskyddet eftersom det då blev möjligt att lägga ut personuppgifter på det sättet på nätet. Denna lucka och andra luckor i lagstiftningen i fråga om att skydda känsliga personuppgifter var det alltså avsikten att den nya lagstiftningen skulle täppa till. Efter den kritik som kom av Lexbaseförbudet har KU gjort ändringar i lagförslaget så att det plockas bort i den delen, men i övriga delar genomförs de förslag som regeringen lägger fram.

Centerpartiet har kvar sin syn att enskildas integritet behöver skyddas bättre. Det grundlagsskydd som Lexbase har i nuvarande lagstiftning behöver begränsas, men formerna för detta behöver utredas.

Centerpartiet är ett av de tre partierna i KU som står bakom reservation 7 under punkt 8 om att motverka hybridkrigföring i form av propaganda. Vi lyfter i den här reservationen fram de ryska tv-sändningarna riktade till den rysktalande befolkningen i de baltiska staterna. Dessa sändningar sker via en satellitlänk vid Kaknästornet i Stockholm, och de kan därifrån tas emot i de baltiska länderna. Dessa sändningar skyddas nu av EU:s AV-direktiv.

KU har granskat den kritik mot förslaget till lagstiftning om mediegrundlag som framförts. Vi har tagit till oss delar av kritiken. Därför yrkar jag, fru talman, bifall till förslaget i KU:s betänkande, med undantag för att vi yrkar bifall till reservation 7 under punkt 8.

(Applåder)

Anf. 74 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Jag får börja med att beklaga att det finns en risk för att jag överskrider min talartid, men jag kommer helt säkert att minska minst lika mycket min talartid på nästa punkt.

Andreas Norlén har redogjort för innehållet i betänkandet, och jag tänker därför koncentrera mig på bara några få delar i detsamma. Jag börjar med att diskutera frågan om offentlighetsprincipen, tryck- och yttrandefrihet och integritet.

Offentlighetsprincipen är avgörande för att kunna upprätthålla vår demokrati. Den är en garanti för rättssäkerhet, rättvis förvaltning och folkstyre eftersom den gör att allmänheten kan få insyn i det offentliga och även kan kontrollera det offentliga.

Tryck- och yttrandefriheten garanterar också att det går att sprida den information som finns hos myndigheterna och som görs offentlig. Samtidigt är skyddet för den personliga integriteten också en viktig del av en demokratisk rättsstat. Därför skyddas den personliga integriteten, offentlighetsprincipen och tryck- och yttrandefriheten i våra grundlagar.

Ibland kommer de viktiga principerna i konflikt med varandra, och det måste ständigt göras avvägningar. En förstärkning av den personliga integriteten på det grundlagsskyddade området kan innebära en försvagning av just tryck- och yttrandefriheten. Ett värnande av offentlighetsprincipen kan utgöra ett ingrepp i den personliga integriteten.

Avsikten med offentlighetsprincipen och tryck- och yttrandefriheten är att makten ska kunna granskas, inte att enskilda personers förhållanden ska spridas. Det är till exempel viktigt att kunna granska hur sjukvården som system fungerar, hur villkoren för de anställda ser ut, inte minst hur villkoren för beslutande politiker och ledande tjänstemän ser ut. Det är också viktigt att till exempel kunna granska hur representation används, hur regelverk för bisysslor fungerar och vilka eventuella övriga uppdrag ansvariga har.

Samtidigt måste den personliga integriteten skyddas. Inom sjukvården gäller det till exempel patienternas sjukhistoria, familjesituation och sexuella läggning. Av sådant ska ingenting vara offentligt. Det ser nog vi alla som självklart.

Det finns också tydliga etiska riktlinjer bland medierna vad gäller dessa frågor. Tryckta tidningar är inget stort problem. När tryck- och yttrandefriheten reglerades var det bara tryckta tidningar som fanns bland medierna.

Nu råder en helt annan situation. Söktjänster på nätet kan också söka utgivningsbevis och skyddas av de särskilda regler som gäller för dem som har utgivningsbevis. Tanken är att tidningarna ska kunna skriva om saker som är av allmänt intresse. Det kan i vissa fall innebära ett intrång i någons personliga integritet. Till exempel är det helt okej att offentliggöra uppgifter om makthavare på ett helt annat sätt än människor i allmänhet. Vi har tidigare hört exempel på att det är helt självklart att man ska kunna offentliggöra politisk uppfattning hos politiskt förtroendevalda. Jag tror att alla vi som är här vill finnas i ett register på riksdagens hemsida så att vi kan vara kända. Det är en självklarhet.

Sedan några år tillbaka har det dykt upp olika former av söktjänster på nätet, där vem som helst gratis, eller mot en summa pengar, kan ta reda på allt från bostadsadress, taxerad inkomst, fastighetsinnehav till eventuell förekomst i brottsregister.

Dessa tjänster bedrivs på kommersiella grunder och hämtar information om enskilda ur offentliga handlingar och register. Flera av dessa söktjänster har skaffat utgivningsbevis. Det innebär att de har grundlagsskydd och att de då inte omfattas av persondatalagens regleringar om skydd vid behandling av personuppgifter.

När rena personuppgifter faller under grundlagarna och inte omfattas av personuppgiftsregleringen finns en stor risk för att enskilda drabbas av allvarliga integritetsintrång. Samtidigt som grundarna till sådana tjänster har tjänat gott om pengar på dem har det blivit allt svårare för människor som till exempel har avtjänat ett straff att gå vidare i livet, försörja sig själva och leva bland oss andra som inte har avtjänat ett straff. Dessutom har brottsoffer och vittnen exponerats. Barn till dömda har exponerats och blivit utsatta för till exempel mobbning i skolan.

Denna nya situation gör att nya avvägningar behöver göras. Vänsterpartiet tycker att det förslag som regeringen har lagt fram i propositionen är i stort sett bra, men det har väckt många frågor och en stor debatt. Många har uppfattat det som att avsikten har varit att göra inskränkningar i offentlighetsprincipen. Det stämmer inte. Offentlighetsprincipen ska vara kvar, precis som tidigare. Alla domstolar ska fortfarande lyda under offentlighetsprincipen, och domar ska vara offentliga. Det är viktigt för att kunna granska hur rättssystemet fungerar. Däremot finns förslag om att den typen av sökregister inte skulle ha grundlagsskydd.

I den debatt som följt på förslaget kan man konstatera att missuppfattningar om förslaget har spritts och att vantolkningar och felaktigheter har fått starkt fäste.

Det är en fördel om det råder stor enighet om grundlagarna, och det är viktigt att det är tydligt och begripligt hur lagregleringen ser ut och ska tolkas. Nu när det har visat sig att det är svårt att förstå bör en ny utredning göras. Därför stöder Vänsterpartiet tillkännagivandet om en ny utredning om begränsning av grundlagsskyddet för söktjänster som innehåller personuppgifter om att enskilda begått lagöverträdelse, förekommer i fällande domar eller varit föremål för straffprocessuella tvångsmedel.

Däremot delar Vänsterpartiet inte utskottets uppfattning vad gäller meddelarskydd i offentligt finansierad verksamhet. Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 5.

Allt fler offentligt finansierade verksamheter bedrivs i privat regi. Det är viktigt att det inte påverkar möjligheterna till insyn och en öppen debatt om hur våra skattemedel används och hur offentligt finansierade verksamheter drivs och utvecklas. Ett stärkt meddelarskydd innebär att arbetsgivare förbjuds att efterforska vem i organisationen som har lämnat uppgifter till medierna och utsätta denna person för åtgärder på grund av detta. Det här ger trygghet för den som lämnar uppgifter om verksamheten och bidrar till att lättare upptäcka missförhållanden. Det kan i sin tur medföra höjd kvalitet i verksamheterna och att brukarnas ställning stärks. Genom att insyn i hur skattemedlen används blir större kan ett stärkt meddelarskydd också leda till ett effektivare utnyttjande av våra gemensamma resurser.

Utredningen om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade, som den hette, presenterade våren 2017 ett förslag om vilka fler områden som skulle omfattas av meddelarskyddslagen. Vänsterpartiets uppfattning är att utredningen snävade in definitionen av vad som är att anse som en offentligt finansierad verksamhet i privat regi alldeles för mycket och att alldeles för mycket hänsyn togs till de privata företagens intressen i förhållande till de intressen som det offentliga, medborgarna och arbetstagarna har.

Vi tycker till exempel att också apotek, kompletterande aktörer till Arbetsförmedlingen och flygledare borde omfattas av meddelarskyddslagen.

De som har behov av apoteksverksamhet befinner sig ofta i en utsatt situation, och läkemedel är en stor offentlig kostnad. Det är ett område som är tydligt reglerat och därför borde kunna omfattas av denna lag.

Arbetsförmedlingens klienter kan betraktas som en utsatt kundgrupp, som det heter nu för tiden, och när det gäller kompletterande aktörer är det en omogen marknad med en hel del oseriösa företag; det har bland annat Arbetsförmedlingen själv framhållit. Det lämnas uppgifter till granskningsenheten redan i dag, men det skulle kunna öka betydligt. Flera oseriösa bolag har granskats i medierna, men den som går vidare och anmäler riskerar att bli ifrågasatt.

Även om det i dag inte är vanligt med privatanställda i offentligt finansierade flygverksamheter är det något som skulle kunna bli mycket mer vanligt i framtiden. Det känns lite obehagligt att tänka sig att de som ser brister i den verksamheten, som är så pass central för flygsäkerheten, inte skulle våga anmäla och gå vidare med det av rädsla för efterforskningar. Därför vore det helt rimligt med en ny utredning på det området.

Vi har en annan reservation i detta betänkande som handlar om uttrycken gränsöverskridande könsidentitet eller gränsöverskridande könsuttryck. Men det diskuterade vi mycket för två veckor sedan, och då hade vi också votering i frågan. Därför lyfter jag inte upp den reservationen.

Fru talman! Jag ber som sagt om ursäkt för tidsutdräkten.

Anf. 75 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Den hövliga tonen i det här utskottet hålls alltid.

Världen förändras kontinuerligt, fru talman, och ofta sker det snabbt och omvälvande. Det gäller kanske särskilt inom mediesektorn, och då talar jag om både produktion och distribution och om konsumenternas beteende. Ofta sker förändringarna dessutom i en intrikat ordning där det är svårt att avgöra vem eller vilka som driver vad.

Därför var det inte alls fel tänkt av regeringen att se över mediegrundlagarna och presentera en proposition som innehöll förslag på hur vi bland annat kan garantera både öppenhet och integritet i ett förändrat samhälle. I likhet med den parlamentariska utredning som föregick propositionen ställer sig utskottet bakom propositionen i många avseenden, men som vi vet räckte det inte hela vägen fram.

Jag är övertygad om att en betydande orsak till Sveriges stabilitet som nation är att grundlagsändringar genomförs i brett samförstånd. Det samförståndet saknades som bekant när det gällde regeringens förslag att det ska bli möjligt att förbjuda söktjänster som innehåller personuppgifter om att enskilda begått lagöverträdelse, förekommer i fällande domar i brottmål eller varit föremål för straffprocessuella tvångsmedel. Samtidigt anser

utskottet att söktjänster som tillhandahåller personuppgifter om lagöverträdelser med mera utgör ett allvarligt ingrepp i enskildas personliga integritet. Det är här vi hamnar i ett välkänt dilemma: Var går skärningspunkten mellan samhällets öppenhet och individens integritet?

Jag är därför glad över att utskottet inte föreslår ett rakt okej till propositionen om ändrade mediegrundlagar utan gör halvhalt och i stället föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att en utredning bör få i uppdrag att på nytt utreda frågan om att begränsa grundlagsskyddet för söktjänster som innehåller känsliga personuppgifter.

Vi delar regeringens uppfattning när det gäller delegationsbestämmelserna i övriga delar – det är inte rimligt att vem som helst i dag med stöd av ett utgivningsbevis under grundlagsskydd kan tillhandahålla allmänheten registerliknande uppgiftssamlingar med till exempel namn och adress på personer med en viss etnisk bakgrund, sexuell läggning, religiös övertygelse eller politisk åsikt. Det är uppenbart att enskilda riskerar att skadas om sådan information finns i söktjänster på internet.

Samtidigt kan publicering av sökbara uppgiftssamlingar med till exempel riksdagsledamöters politiska uppfattning knappast vara en otillbörlig integritetskränkning. I själva verket tror jag att var och en av oss som *inte* skulle omfattas av ett sådant register skulle uppfatta det som kränkande. Därmed bör det ge anledning till en annan bedömning. Om det skulle publiceras kommentarer om personerna i anslutning till uppgiftssamlingen får dessa bedömas enligt relevanta bestämmelser om till exempel förtal eller olaga hot.

För att inte undantaget från grundlagsskyddet ska bli mer omfattande än vad som är motiverat måste också en avgränsning göras av vilka söktjänster som ska träffas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Utskottet vänder sig emot att göra skillnad på om en tjänst vänder sig till allmänheten eller till en viss yrkeskategori. En söktjänst som vänder sig till allmänheten kan innebära ett större integritetsintrång än en söktjänst som bara är öppen för en viss yrkeskategori, till exempel jurister. Men även en söktjänst som vänder sig till en viss grupp kan bli tillgänglig för ett mycket stort antal användare. Därför kan inte målgruppen i sig ges någon betydelse vid bedömningen av om en uppgiftssamling faller innanför eller utanför det grundlagsskyddade området. Den bedömningen bör i stället göras med utgångspunkt i syftet med tillhandahållandet av uppgiftssamlingen och vilken typ av uppgifter som tillhandahålls.

Integritetsintrång som följer av uppgiftssamlingar som tillhandahålls med syftet att bidra till fritt meningsutbyte och fri och allsidig upplysning kan inte anses vara otillbörliga och bör därför som utgångspunkt anses falla utanför tillämpningsområdet för delegationsbestämmelserna.

Det är också mycket viktigt att en betydande marginal tillämpas i fråga om vad som faller inom det grundlagsskyddade området så att intresset av yttrandefrihet inte får ge vika för intresset av att skydda enskildas integritet i gränsfall eller svårbedömda situationer. Rena söktjänster för tillhandahållande av känsliga personuppgifter enligt den uttömmande uppräkningsen i bestämmelsen ligger långt från de syften som grundlagarna är till för att skydda, och sådana tjänster träffas därför av delegationsbestämmelserna.

Men, fru talman, Liberalerna framhårdar här liksom vi gjorde i Mediegrundlagskommittén i en reservation när det gäller den del av förslaget som rör preskriptionsregler och ansvar för databaser. Regeringen och utskottet står nämligen fast vid en ordning som innebär att yttrandefrihetsbrott i en databas även i fortsättningen ska betraktas som ett pågående brott så länge materialet tillhandahålls i databasen och att preskriptionstiden även i fortsättningen ska börja löpa först från det att materialet tagits bort. Detta innebär i realiteten att den som övertar ansvaret som utgivare för en databas kan bli straff- eller skadeståndsrättsligt ansvarig även för gammalt material.

Men, fru talman, en kort preskriptionstid har i alla tider betraktats som ett skydd för tryck- och yttrandefriheten, och vid den står vi fast. Vi vet att det sker snabba förskjutningar i uppfattningar om vad som är lämpligt att säga. Det som var okej att läsa som godnattsagor för mig var inte okej för mig att läsa för mina barn. Verkligheten förskjuts snabbt.

Därför anser vi att det inte är rimligt att innehållet i äldre material som bara görs passivt tillgängligt genom en databas ska bedömas enligt dagens normer om vad som är tillåtligt. Liberalerna anser att frågan om regler för preskriptionstider och ansvar för databaser därför bör bli föremål för en ny översyn inom kort.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Anf. 76 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Tidigare ledamöter, inte minst KU:s ordförande Andreas Norlén, har utförligt redogjort för betänkandet *Ändrade mediegrundlagar*. Jag ställer mig bakom vad de har sagt utifrån vad utskottet har skrivit i sitt betänkande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och dessutom till reservation 7, fru talman.

Men det finns också ett antal motioner, som vi har att ta ställning till. En av dem bär kristdemokratisk prägel, och jag skulle vilja lyfta den här. Det handlar om meddelarfrihet vid förundersökningar. Den grundlagsstadgade meddelarfriheten innebär att var och en har rätt att straffritt lämna normalt sekretessbelagda uppgifter för publicering i medierna. Men i samband med ett antal uppmärksammade brottmål har det, som vi vet, förekommit läckor från förundersökningarna och själva polisingripandena.

Enligt Kristdemokraternas mening är det inte rimligt att enskilda poliser för egen vinnings skull ska kunna lämna ut uppgifter som kan skada en pågående förundersökning och på så sätt försvåra polisens arbete. Rättssäkerheten hotas av detta missbruk av meddelarfriheten. Därför menar Kristdemokraterna att regeringen borde göra en översyn av meddelarskyddet vid förundersökningar och polisingripanden. Jag står bakom denna reservation, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till den.

Det gör jag däremot till reservation 7 om att motverka hybridkrigföring i form av propaganda. Vi vet att den moderna krigföringen inte bara äger rum med vapen i hand på slagfältet, utan väl så mycket genom propagandakrigföring och liknande åtgärder. Vi vet att Försvarsberedningen i december 2017 överlämnade en rapport till försvarsministern som avhandlar just påverkanskampanjer som informationskrigföring.

Vi i Moderaterna, Centern och KD vill särskilt uppmärksamma situationen för de baltiska staterna. En inte oväsentlig del av rysk propaganda utgörs nämligen av just tv-sändningar riktade till de baltiska staterna. Där använder man svenskt territorium och en satellitupplänk vid Kaknästornet. Därför lyder dessa programtjänster under svensk lagstiftning och jurisdiktion.

Detta är problematiskt. Vi vill inte att vårt lands territorium ska användas för rysk propaganda mot de baltiska staterna. Enligt vår mening bör det göras en utredning som ser över berörda delar i YGL så att det skapas en möjlighet att genom en vanlig lag införa bestämmelser om ingripande mot fortsatt sändning av ett utbud som utgörs av propaganda som huvudsakligen riktar sig till mediekonsumenter i något annat medlemsland inom EU och utgör ett led i hybridkrigföring. Detta bör regeringen utreda.

Anf. 77 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman och kammarledamöter! Jag hade förmånen att få tillträda som ledamot i det som blev Mediegrundlagskommittén. Det var första gången jag hade tillfälle att få arbeta med yttrandefrihets- och tryckfrihetsfrågor under mitt politiska arbete och även mitt statsvetararbete.

Jag måste säga att jag blev väldigt lärd av kommittén, men jag blev också ganska osäker på om det verkligen i grunden var rätt med vissa saker i vår lagstiftning. Jag blev förvånad när jag i ett samtal fick höra att det i Sverige fanns kanske ett trettiotal personer som var tillräckligt inlärd och erfarna för att behärska tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som möjliga grunder för domstolsinsatser och för att förstå gällande rättspraxis och processrätten kring dessa ting.

Jag fick också en tankeställare när jag läste ett vetenskapligt arbete av professorn och numera högstadomstolsdomaren Thomas Bull, där han jämför sex riktiga demokratiers yttrandefrihetsgrundlagsstiftning. Jag fann då att Norge och Finland har en reglering i sina grundlagar som ger en allmän inriktning för yttrandefriheten och begränsningar av den men att man därefter har vissa speciellt kvalificerade regler för formandet av lagstiftningen. Rättstillämpningen sker dock i huvudsak i vanlig form, det vill säga motsvarande vår brottsbalk. Detta är ju länder som i yttrandefrihets hänseende i många stycken ändå har en verklighet som påminner om vår.

Jag har inte kommit ifrån att detta blev ett ingångsvärde för mig. Jag fann också att vi i utredningen arbetade med en sak som absolut var viktig. Johan Hirschfeldt med kollegor arbetade nämligen för att modernisera redaktionsformen, och i någon mån språkformen, för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Båda dessa lagar är därför i dag kanske något lättare för till exempel lärare att använda i både grund- och gymnasieskola, och till och med på högskolenivå, för att förstå kärnfrågorna.

Vi lever i en tid där yttrandefriheten är ansatt och ansträngd och där även de riktigt djupa demokratierna har problem, bland annat när det gäller den personliga integriteten och det som har nämnts kring hybridartade fake news och så vidare.

Men jag förstod också att den största utmaningen är digitaliseringen. Vår kära gamla tryckfrihetsförordning, vars föregångare är från 1766, och dess kusin yttrandefrihetsgrundlagen, som tillkom långt senare, är hela ti-

den ansatta. Är de relevanta från och med 1990-talet, när så många meddelanden mellan människor levereras i digital form och inte når den tryckta boken, skriften eller tidningen, eller går ut över radiomediet, inklusive tv-mediet?

Jag tror att det här i verkligheten ligger ett ständigt olöst grundproblem för oss: Våra fina gamla grundlagar reglerar det tryckta ordet respektive det ord som överförs genom eter till radio- och tv-sändningar. Man märker detta när man följer den proposition och den utredning vi hade, och man märker det också när det händer saker vid sidan av utredningen.

Vi fick alldeles nyligen reda på att det som kallas för Allmänhetens Pressombudsman har gått samman med en motsvarighet för att åstadkomma en gemensam etikprövningsinstans för tidningar, tv-mediet och faktiskt även sådana yttranden som levereras över nätet men där det finns ett utgivarbevis.

En annan del av vårt betänkande behandlar ett enhetligt ansvar för en boks publicering. För närvarande är det normalt författaren som är ansvarig för boken i tryckt form medan ett förlag kan vara ansvarigt för boken i digital form. Nu övergår ansvaret i princip på författaren. Det är vettigt. Men detta visar att vi inte kommer att kunna lösa dessa frågor ordentligt när vi har olika grundlagar för olika former av publicering. Nu är naturligtvis den digitala konsumtionen helt dominerande om vi ser till hur många minuter och timmar om dagen som en person som lever i Sverige ägnar åt sitt läsande.

Ur detta framträder också några av de problem som har uppmärksamats och som gör att också vi socialdemokrater har anslutit oss till ståndpunkten att vi inte nu ska lösa frågan om Lexbase och liknande men i stället hemställa om en utredning av frågan. Det är bra. Det är en knepig reglering som förslaget var. Det kommer att vara svårt att lösa detta; det är jag övertygad om.

Min förhoppning är ändå att man tänker på att vi i det långa loppet måste få en enhetligare yttrandefrihetslagstiftning i Sverige som är mer teknikoberoende, som den är i Norge och Finland.

Fru talman! Jag vill avrunda med att säga att det finns en motion som har att göra med hybridkrigföring. Från vår sida är vi naturligtvis oroade över hybridkrigföring eller information som syftar till att påverka samhällstillståndet i en nation som man inte har suveränitet över. Men vi tror i likhet med Försvarsberedningen, där jag har haft tillfälle att verka tillsammans med företrädare för alla våra åtta riksdagspartier, att det är bättre att börja en process i ett totalförsvarsperspektiv, inklusive den nya myndighet som vi avser att inrätta motsvarande den gamla Styrelsen för psykologiskt försvar, och skapa en bild över teknik, innehåll och internationella relationer och därefter försöka få en lösning regionalt och globalt. Först därefter kan vi väcka frågan om ändringar i våra grundlagar.

Med detta yrkar jag alltså avslag på den reservationen och bifall till utskottets förslag i betänkandet *Ändrade mediegrundlagar*.
(Applåder)

Anf. 78 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu betänkandet KU16, *Ändrade mediegrundlagar*. Det är ett betänkande som handlar dels om regeringens proposition, dels om ett antal motionsyrkanden och ett tillkännagivande från KU.

Jag måste inleda med att hålla med Björn von Sydow om att även med dagens beslut har vi en bra bit kvar innan vi har samma skydd i digitala medier som i de tryckta skrifterna. Jag tror att det kommer att behövas en hel del lagstiftningsprocesser innan vi får en lagstiftning som är helt mogen för att skydda oss på nätet, men det går framåt.

Den parlamentariska Mediegrundlagskommittén, med representanter för samtliga riksdagspartier, arbetade under en längre tid med att utreda frågor på tryck- och yttrandefrihetsområdet. Det handlade om skyddet för den personliga integriteten i databaser med utgivningsbevis, reglerna om preskription och ansvar för information i databaser och behovet av en delegationsbestämmelse i grundlagarna för produktinformation. De fick också ett tilläggsdirektiv att titta på hur en reglering om så kallade neutrala tobaksförpackningar förhåller sig till tryckfrihetsförordningen och lämna förslag till ändringar i grundlagen. Kommitténs betänkande *Ändrade mediegrundlagar* överlämnades i september 2016. Betänkandet har remissbehandlats, och remissvaren var i huvudsak positivt inställda.

I samband med utredningen hade Miljöpartiet en hel del funderingar när det gäller den så kallade arvsynen för ansvariga utgivare. Vi menade att man som princip borde ha gått längre och att den som var ansvarig utgivare när publiceringsbeslutet fattades är den som ska uppbära ansvaret vid en eventuell process om tryckfrihetsbrott. Men vi menar samtidigt att det nu aktuella förslaget till grundlagsändring är ett steg i rätt riktning, då den så kallade arvsynen kortas från i princip oändlig tid till ett år.

I övrigt har tidigare talare i denna debatt redogjort för innehållet i förslagen. Men jag vill ändå nämna den punkt som väl har kommit att dominera debatten sedan regeringen lämnade sin proposition till riksdagen. Det har kommit uppvaktningar, vanliga mejl, många massproducerade mejl och andra former av uppvaktningar från personer som menade att det fanns otydligheter i regeringens förslag när det gällde att minska möjligheterna för databaser som Lexbase att fritt publicera stora, sökbara register över känsliga uppgifter.

Jag tror inte själv att det dåvarande förslaget skulle ha lett till att det skulle bli svårt att inhämta uppgifter om huruvida någon dömts för brott. Alla domar skulle även med det förändrade förslaget fortsatt vara offentliga handlingar. I stället menar jag att förslaget till lagstiftning hanterade gränsdragningen mellan integritet och tryckfrihet genom att införa en möjlighet att hindra för allmänheten sökbara register som omfattar just denna typ av uppgifter av särskilt integritetskänslig karaktär.

Jag måste erkänna att jag var beredd att stå bakom det förslag som regeringen lade fram, och jag beklagar att vi inte nådde hela vägen fram med en fullständig lagstiftning. Men samtidigt hoppas jag att en ny utredning kan reda ut de eventuella frågetecken som finns kvar och flytta fram positionerna. Nu står vi eniga om att be regeringen att utreda frågan på nytt.

Med detta yrkar jag bifall till KU:s förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

Anf. 79 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Vi står självklart bakom alla våra reservationer i det här betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 2 och 4.

Just dagens debatt är lite extra trevlig och rolig att hålla. Vi ska ju behandla ett utskottsinitiativ med ett innehåll som faktiskt ligger Sverigedemokraterna varmt om hjärtat. Det handlar om vårt kungahus, våra flaggdagar och våra offentliga belöningssystem.

Nu blev vi tyvärr inte inbjudna till den diskussion som föregick själva utskottsinitiativet. I det följande kommer jag därför att lägga ut texten lite grann när det gäller vad som vore lämpligt som tilläggsdirektiv till kommittén.

Vad gäller återinförandet av ett ordenssystem kan vi konstatera att det ska ske en översyn av det offentliga belöningssystemet. En parlamentariskt sammansatt kommitté ska se över och, om så behövs, komma med författningsförslag avseende formerna för tilldelande av regeringens och förvaltningsmyndigheternas olika belöningar. Översynen ska omfatta en rad medaljer, utmärkelser professors namn, den statliga utmärkelser för nit och redlighet i rikets tjänst samt Försvarmaktens och Polismyndighetens medaljer.

Översynen ska även beakta de kungliga medaljerna. Så långt är allt gott och väl.

Däremot är vi synnerligen skeptiska till att så kallade jämställdhets- och mångfaldsaspekter ska vägas in i översynen.

Poängen med ett statligt belöningssystem är att det är goda gärningar och nit som ska uppmuntras. Man ska inte premieras med medalj för att man råkar vara man, för att man råkar vara kvinna eller för att man är född någon annanstans.

Vid sidan om den parlamentariska kommitténs arbete ska även samråd ske mellan Kungl. Maj:ts orden och företrädare för kommittén om ändringar i ordnarnas stadgar.

Detta samråd ska genomföras dels i syfte att ta fram stadgar för Vasaorden och Svärdsorden, dels i syfte att anpassa stadgarna för Nordstjärneorden till att dess utmärkelser ska kunna tilldelas även svenska medborgare, dels i syfte att överväga en förändring avseende vilka grader det ska finnas inom de befintliga ordnarna samt hur ordnar ska få bäras.

Fru talman! Detta är såklart ypperligt. Det är bra.

Kommittén ska också ha i uppgift att se över de kungliga flaggdagarna. Låt mig därför föreslå ett tilläggsdirektiv där en total översyn av systemet med flagga och flaggning görs.

I dag råder en ordning som innebär att utseendet på svenska flaggan regleras i lag, medan flaggdagarna regleras i en förordning. Det finns inte heller några föreskrifter som reglerar när myndigheterna ska flagga eller ens vilken flagga som faktiskt ska användas. Frågan om flaggning över

enskilda myndigheter blir i stället föremål för beslut för den enskilda myndighetschefen. Många myndigheter flaggar i dag även med till exempel EU-flaggan eller med politiska och ideologiska flaggor, till exempel pride-flaggan.

Den svenska flaggan är en symbol för Sverige, och därmed i förlängningen också för våra svenska myndigheter. Alla regler för flaggning bör därför finnas och stadgas i en gemensam flagglag. Flagglagen bör innehålla regler för flaggans utseende, vilka flaggdagar som ska anses vara officiella och att myndigheter endast ska föra den svenska flaggan och andra myndighetsspecifika flaggor. Det finns även skäl att se över om det bör bli förbjudet att skända den svenska flaggan. EU-flaggan och andra icke officiella flaggor bör aldrig finnas på svenska offentliga byggnader.

Flagglagen bör främst ta sikte på myndigheter och officiella byggnader. Vi menar att privat flaggning såklart bör uppmuntras snarare än att påtvingas.

Fru talman! Betydelsen av nationella symboler för ett land kan inte nog betonas. För att stärka den nationella förankringen och medborgarnas nationalkänsla bör både riksdag och regering verka för en ökad exponering av nationalsymboler i officiella sammanhang. När till exempel USA:s president talar i tv finns ofta en nationalsymbol – den amerikanska flaggan – bredvid eller bakom podiet. Kommittén bör därför ta fram ett förslag för att stärka nationalkänslan genom en större exponering av just nationalsymboler.

Fru talman! Slutligen något om de nationella helgdagarna. Den svenska kulturen är unik och dess uttryck likaså. Det gäller det som kan ses med blotta ögat, till exempel våra kulturlandskap eller nationsflaggan, men även våra uttalade eller outtalade regler för socialt umgänge.

En sak som man kanske inte tänker på så ofta är hur vi som folk väljer våra helgdagar. För att skydda dessa helgdagar från klåfingriga EU-politiker eller kulturrelativistiska politiker här hemma bör de stadgas i grundlag. Stadgandet bör reglera de svenska helgdagarna och slå fast att de vilar på en historisk grund som kan vara icke-konfessionell, kristen eller hednisk. Därvid bör vi en gång för alla utmönstra första maj och ersätta den med en annan dag, förslagsvis annandag pingst eller Engelbrektsdagen eller någon liknande dag med motsvarande koppling till det svenska arvet.

Anf. 80 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Jag ska vara kortfattad i detta anförande. Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1, som handlar om översynen av det offentliga belöningssystemet.

I detta betänkande finns det tillkännagivanden om en parlamentarisk kommitté som ska se över belöningssystemet, flaggdagarna och utformningen av riksdagens anslag till hovet.

Vänsterpartiet har motionerat om att man ska se över anslaget till hovet. Vi vill avskaffa monarkin, men vi vill i väntan på det se över hur medlen till hovet ser ut och hur de regleras. Vi har till exempel haft förslag om att man som statschef ska ha ett arvode och att medel ska avsättas som anslag för representation och liknande, som vi har för till exempel vår statsminister.

Det är alltså bra att man ser över hur pengarna ska regleras och hur anslagen ska utformas. Det är också rimligt att man i samband med det eller tidigare ser över de allmänna flaggdagarna. Jag tycker däremot inte att politikerna ska bestämma exakt vilka flaggor som ska få användas på olika myndigheter och hur kommunerna generellt ska få flagga. Det är de nationella flaggdagarna som man ska se över i detta sammanhang.

Däremot tycker Vänsterpartiet att det inte finns någon anledning att återinföra ett belöningssystem som ansågs förlegat redan 1975. Vi kan inte se att det har hänt någonting som gör att det finns anledning att återinföra ordnar i Sverige på det sätt som framförs här.

Att man har en utredning som ser över hur samhället uppmärksammar personer som har gjort saker är en sak. Men här talas det uttryckligen om att denna utredning ska lyfta in ordenssystemet igen. Det tycker vi är väl mossigt. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 81 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! I en tid när förtroendet för vårt samhälle utmanas av populistiska krafter och utländska intressen är det viktigt att vi vårdar vår samhällsgemenskap. I en tid när det finns krafter som drar isär vårt samhälle är det viktigt att skapa motkrafter som för oss samman och som visar att vi ser, uppskattar och lär av varandra.

Mot denna bakgrund är det mycket glädjande att sex partier – allianspartierna och regeringspartierna – har ingått en överenskommelse som innebär att en parlamentarisk utredning ska analysera ett antal frågor som rör det offentliga belöningssystemet, allmänna flaggdagar och anslaget till kungahuset.

Det är också glädjande att detta initiativ, när det presenterades i konstitutionsutskottet, fick stöd av ytterligare partier, bortsett från en reservation som vi nyss hörde talas om från Vänsterpartiet och som rör en del av initiativet. Men bortsett från det har initiativet stöd av hela utskottet.

Jag tycker att det är en styrka för svensk demokrati att vi även ett valår när den politiska temperaturen är hög kan samla oss när det gäller frågor som om möjligt inte bör vara föremål för politisk strid.

Våra partier närmar sig uppenbarligen statsskicket från olika ideologiska utgångspunkter. Vi står dock bakom Torekovsöverenskommelsen, som innebär att monarkin bevarades men att monarken berövades all formell politisk makt och i stället fick som främsta uppgift att tillsammans med övriga medlemmar av kungahuset företräda Sverige och vara en nationell symbol.

För att statschefen och kungahuset ska kunna spela dessa roller även i framtiden måste statschefsinstitutionens legitimitet och förtroende vårdas.

I flera andra monarkier i Europa förs en diskussion om det är motiverat att avgränsa den krets av personer av kunglig börd som förväntas utföra officiella uppdrag och som därmed kan göra anspråk på att få tillgång till åtgärder som finansieras via statsbudgeten. Det är rimligt att en sådan diskussion förs även i Sverige.

Det svenska kungahuset har under de senaste åren fått betydligt fler medlemmar. Man kan konstatera att strikta regler för giftermål, enbart manlig tronföljd, hög spädbarnsdödlighet och dålig sjukvård gjorde att antalet arvsberättigade medlemmar av kungahuset inte blev så stort vid någon tidpunkt i historien. Det har nu förändrats. Kungahuset består nu av

15 personer, varav 11 har arvsrätt till tronen om man inkluderar kungen. I nästa generation därefter kan man förvänta sig ytterligare ett antal arvsberättigade personer. Om alla dessa i en framtid skulle agera som officiella företrädare för Sverige och få verksamhet finansierad av riksdagens anslag skulle det handla om en relativt stor grupp personer. Detta skulle riskera att undergräva kungahusets legitimitet och förtroende.

Vi vill därför att en parlamentarisk utredning som ett av sina uppdrag i samråd med hovet ska överväga hur riksdagens anslag till hovet kan bidra till att kungahusets officiella åtaganden främst utförs av ett begränsat antal av dess medlemmar. Vi vill att det ska utarbetas principer för hur det här ska gå till. Det är inte rimligt att se framför sig att anslaget storlek skulle öka i takt med att antalet arvsberättigade personer uppnår vuxen ålder. I stället bör man definiera vilka personer i varje släktled som i första hand bör utföra de officiella plikterna.

En annan fråga om nationella symboler som också har koppling till frågan om legitimitet rör flaggdagarna. I dag är det allmän flaggdag på statschefens, statschefens gemåls och tronföljarens respektive födelsedagar och namnsdagar. Det kan diskuteras om det finns en bred folklig förankring för så många kungliga flaggdagar, och vi är därför överens om att man i samband med nästa tronskifte bör reducera antalet flaggdagar så att endast statschefens och tronföljarens födelsedagar och namnsdagar blir flaggdagar.

Jag vill även uppehålla mig en del vid det offentliga belöningssystemet. Det handlar om ordnar, medaljer och andra utmärkelser som delas ut å Sveriges vägnar i olika former. Detta är viktiga nationella symboler och också viktiga verktyg för att, som jag var inne på inledningsvis, skapa krafter som för oss samman och som visar att vi ser och uppskattar varandra.

Det här systemet reformerades senast på 1970-talet. Då avskaffades i princip möjligheten att ge svenska ordnar till svenska medborgare. Två av ordena, Vasaorden och Svärdsorden, förklarades vilande. Vid den här tiden fick svenska medborgare ordensutmärkelser mer eller mindre med automatik om man var statstjänsteman eller officer. När man uppnådde ett visst antal tjänsteår och hade en viss tjänstegrad fick man en orden, oavsett hur man hade utfört sitt uppdrag.

Detta var självklart ett orimligt system som hade stelnat i sina former, och det var rimligt att det utsattes för omfattande kritik. Samtidigt är min uppfattning att det var ett misstag vid den tidpunkten att helt avskaffa möjligheten att ge svenska ordnar till svenska medborgare, och jag är glad att vi nu kan ändra på det förhållandet.

Det är väl ganska uppenbart att det gradvis har blivit mer och mer accepterat i vårt samhälle att enskilda individer som utför extraordinära insatser lyfts fram, uppmuntras och uppskattas för det. Idrottsgalor, musikgalor, kulturpriser, företagarpriiser, priser för bästa medmänniska och mycket annat har ju vuxit fram de senaste årtiondena, och det illustrerar just, tycker jag, värdet och vikten av att uppmärksamma enskilda som gör någonting utöver det vanliga.

Nu tror jag att de flesta är överens om att det framstår som en smula märkligt att Sveriges främsta officiella utmärkelser inte kan ges till svenska medborgare utan enbart till utländska medborgare. Skulle en utländsk soldat rädda livet på en svensk soldat i en internationell insats kan

vi belöna den utländska soldaten med en svensk orden, den finaste utmärkelsen Sverige kan dela ut. Men en svensk soldat som gör motsvarande insats kan inte få en svensk orden utan får en medalj från Försvarsmakten. Jag känner inte till någon annan stat som särbehandlar sina egna medborgare på det här sättet.

En utgångspunkt för översynen blir därmed att svenska medborgare ska kunna belönas inom ordensväsendet och att tilldelningar av utmärkelser inom Vasaorden och Svärdsorden ska återupptas. Som tidigare ser vi framför oss att det formella beslutet om utmärkelser fattas av den organisation som är huvudman för ordensväsendet, Kungl. Maj:ts Orden, men att det ska vara på förord av regeringen. I praktiken blir det alltså därmed regeringen som avgör vem som ska kunna få en orden.

Samtidigt är det viktigt att stärka den folkliga förankringen för ordensväsendet och de offentliga belöningarna i övrigt. Därmed bör man också se över möjligheterna för enskilda medborgare att nominera andra enskilda för belöning. Jag tror att det är viktigt att slå fast att det här inte handlar om att belöna en elit i Stockholm utan att det handlar om att Sverige ska visa uppskattning för människor på lokal, regional, nationell och internationell nivå som har gjort extraordinära insatser för vårt land inom kultur, Försvarsmakten, statsförvaltningen, vetenskap, mediesektorn och näringslivet.

Det kan finnas många olika insatser som förtjänar att uppmärksammas och belönas av Sverige, och det gäller då att hitta kriterier och system så att det här verkligen blir ett belöningssystem som får en bred folklig förankring och också uppmärksammar insatser och prestationer över hela landet.

Jag är övertygad om att de olika förslag som finns i det här reformpaketet innebär att vi kan stärka vår samhällsgemenskap och förtroendet för våra institutioner och därmed på olika sätt bygga ett starkare och mer sammanhållet Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 82 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman! Konstitutionsutskottets ordförande fångade verkligen in kärnan i vad det är som har drivit oss sex partier – Socialdemokraterna, Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – som har arbetat med att lägga fram ett tillkännagivande i dessa frågor.

Jag fick en reprimand från bänken – jag glömde visst Miljöpartiet. Jag ska be att få lägga till det i uppräknningen, fru talman.

Det handlar om att fokusera på sådant som är positivt och att slå vakt om och utveckla den samhällsgemenskap som vi ser att vi alla behöver. Det syftar till att se på vad som kan göras för att samhällsgemenskapens institutionella delar också kan vara i tiden anpassade.

Våra partier har närmat sig frågan om statsskicket från olika ideologiska utgångspunkter. Vi står dock bakom den kompromiss som kallas Torekovskompromissen. Den ligger som en av grunderna för regeringsformen och innebär att monarkin bevaras, samtidigt som monarken själv frånges all formell politisk makt och i stället har som sin främsta uppgift att tillsammans med andra medlemmar av kungahuset företräda Sverige och vara en nationell symbol.

Det är i det ljuset vi har funnit att det vore riktigt att avgränsa antalet medlemmar i den kungliga familjen som har tjänstgöringsplikter för att fylla den roll som regeringsformen anger. Det är på det sättet vi tycker att vi reformerar Sverige i tiden. Kungafamiljen i övrigt bör som alla vi andra tänka på studier och arbete och förena det med ett bra familjeliv och ett engagemang i samhället på det sätt som passar både läggning och ställning.

Den parlamentariska utredningen ska därför arbeta i samråd med hovet och se hur riksdagens anslag till hovet kan bidra till att kungahusets officiella åtaganden främst utförs av ett begränsat antal av dess medlemmar och utarbeta principer för detta.

Vi har också varit inne på en fråga som har tagits upp och som har en liknande karaktär. Det är frågan om allmänna flaggdagar. Vår ordförande har gått in på det, och jag vill lägga till en sak. Vi fick till det här riksmötet en motion från Yasmine Larsson, Socialdemokraterna, med ett önskemål om att vi skulle celebrera en gång i år, den 17 december, när det är 100 år sedan riksdagen fattade det principiella beslutet om att införa allmän och lika rösträtt i Sverige för kvinnor och män. Detta genomfördes sedan efter några år.

Vi tycker att det är ett värdigt sätt att celebrera. Lika dramatiskt som det som hände i Sveriges riksdag dessa dagar är det som hände i Sveriges riksdag när Norge år 1905 förklarade att man gick ur unionen med Sverige. Det stod och vägde: Skulle dessa händelser och kriser lösas med fredliga metoder, eller skulle det bli våldsanvändning?

Man lyckades att komma ifrån detta i det verkliga livet. Man lyckades även att fastlägga en stabilitet genom att både de dåvarande vänsterpartierna och de dåvarande högerpartierna gjorde kompromisser i fråga om kraven i förhandlingarna med Norge och om hur rösträttsreglerna skulle utformas.

Fru talman! Framsyntheten i detta visade sig när Sverige senare utsattes för stora prövningar och det var möjligt att bilda en samlingsregering under andra världskriget mellan de partier som både 1905 och 1918 hade satt det gemensamma vaktslåendet om fred, och därmed också om lika rättigheter, som en hjärtesak.

Därför hoppas jag att vi ska tillgodose en flaggdag i år. Det ska tillsättas en utredning. Den får väl fundera över om det ska vara så också i framtiden; det ska utredningen ha fria händer att göra. Men att vi nu når fram till detta känns som en betydelsefull manifestation av en av de mest betydelsefulla och samtidigt kritiska parlamentariskt lösta samhällskonflikterna i vårt Sveriges utveckling.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i alla dess delar. (Applåder)

Anf. 83 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu KU28 *Allmänna helgdagar m.m.* Det är ett lite ovanligt betänkande; det handlar ju om ett rent motionsbetänkande med motioner från allmänna motionstiden. Det normala är ju att man avslår det mesta, och någon enstaka gång bifaller man någonting.

Denna gång har konstitutionsutskottet tagit på sig ett något större mandat i syfte att faktiskt göra något mer än bara titta på de enskilda motionerna. Utskottet föreslår med stöd av initiativrätten tre tillkännagivanden

om en parlamentariskt sammansatt kommitté om det offentliga belönings-systemet, allmänna flaggdagar och utformningen av anslaget till hovet.

Utskottet föreslår vidare ett tillkännagivande om en tillfällig flaggdag med anledning av demokratins genombrott. Riksdagen planerar ju att fira demokratins 100-årsjubileum under de kommande fyra åren, och en flaggdag blir ytterligare ett sätt att fira det fantastiska med demokratin. Jag är inte säker på att vi har haft någon tillfällig flaggdag tidigare, men om det är någon gång som man ska sätta igång med att göra någonting är det väl just för att fira vår demokrati.

De övriga motionerna föreslår vi att man avslår. Vi hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden.

Flera tidigare debattörer har varit inne på diskussionen om de offentliga belöningsystemen, som ju har långa anor och traditioner men som inte riktigt har följt med sin tid.

Även frågan om utformningen av anslaget till hovet behöver ses över. Jag tycker att det är bra att vi nu har en möjlighet att i en utredning belysa dessa frågor och gå lite djupare.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 84 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Jag skulle kunna vara väldigt kortfattad i detta lilla anförande.

Jag vill inleda med att helt instämma i vad konstitutionsutskottets ordförande Andreas Norlén och utskottets vice ordförande Björn von Sydow har framfört när det gäller utskottets initiativ och bakgrunden till de fyra initiativ som konstitutionsutskottet nu framför i detta betänkande om allmänna helgdagar.

Vi utnyttjar den initiativrätt som riksdagens utskott har. Tillkännagivandet om en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska utreda det offentliga belöningsystemet, allmänna flaggdagar och utformningen av anslaget till hovet bygger på en överenskommelse som har träffats mellan partier i riksdagen. Det är tänkt att den närmare utformningen av dessa förslag ska presenteras i en parlamentarisk utredning och att förslagen senare ska kunna genomföras.

Tillkännagivandet om en tillfällig flaggdag med anledning av demokratins genombrott bygger på en S-motion till riksdagen. Vi har för en stund sedan här i riksdagen haft sammanträde i den grupp som arbetar med högtidlighållandet av demokratijubileet som vi ska fira från 2018 till 2021. Denna tillfälliga flaggdag skulle vara den 17 december i år, eftersom det är den dag som Sveriges riksdag fattade beslut om genomförandet av demokratin. Tanken är att firandet ska pågå till 2021, när de första kvinnliga ledamöterna tog plats i riksdagen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande med dessa fyra utskottsinitiativ om utredning av belönings-systemet, allmänna flaggdagar, anslaget till hovet och den tillfälliga flaggdagen den 17 december 2018.

(Applåder)

Anf. 85 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Även jag vill börja med att instämma i Andreas Norlén och Björn von Sydows inlägg. Det är som bekant så vi jobbar i KU.

Som tidigare sagts rör detta betänkande frågor om det offentliga belöningssystemet, flaggdagar och flaggning, men det rör också frågor om EU-flaggan, Sveriges nationalsång, nationella symboler, allmänna helgdagar, ett civilkuragepris och minnet av Harry Nordlund.

Den stora händelsen är dock onekligen att vi föreslår ett tillkännagivande om en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska utreda det offentliga belöningssystemet, allmänna flaggdagar och utformningen av anslaget till hovet. I och med detta får vi i Liberalerna anse att vår motion om en översyn av det officiella belöningssystemet för att återinföra möjligheten utdela officiella ordnar till svenska medborgare är fördelaktigt behandlad.

Den liberala motionen skrevs just för att vi tror att varje nation har behov av ett belöningssystem för att uttrycka det allmännas tack till individer som utfört tjänster av ett särskilt slag inom samhällets olika områden.

Det innebär inte att Liberalerna förespråkar en tillbakagång till riddartiden och dåtidens samhällssyn på rang och stånd. Det innebär inte heller att vi som medmänniskor inte ska hjälpa varandra om vi inte får medalj som belöning och som tack.

Det innebär däremot att vi ser att den nuvarande ordningen för statens belöningssystem är splittrad och förlegad. Sverige behöver ett genomtänkt system, som är anpassat till dagens behov, för hur individer som har utfört allmännyttiga insatser av särskilt slag ska kunna uppmärksammas. Det är till exempel helt orimligt att det inte går att dela ut ordnar till svenska medborgare, men de finns kvar att dela ut till utländska medborgare. Samtidigt ökar vår försvarsmakt ständigt sin närvaro och sin medverkan i internationella insatser.

Eftersom det i vakuumet av just svenska belöningar för svenskar har uppstått ett behov av möjligheten att premiera insatser har vi i dag ett virrvarr av olika och svårbegripliga system. Det är med detta som vi vill komma till rätta genom detta utskottsinitiativ.

Man kan också hoppas att den motion om ett tillkännagivande till regeringen om att på ett lämpligt och värdigt sätt uppmärksamma den tidigare nämnda Harry Nordlund – han var för övrigt den enda svenska pilot som dödades i en luftstrid över svenskt territorium under andra världskriget – som utskottet i dag avslår, inte hade behövt skrivas om den nu föreslagna översynen av belöningssystemet redan hade genomförts.

Herr talman! Låt mig som liberal på förekommen anledning säga att oavsett om man är republikan eller monarkist är en översyn av allmänna flaggdagar och anslaget till hovet, som utskottet nu tillkännagett, helt rimlig och nödvändig.

Jag står bakom Torekovskompromissen, vilket vi här brukar debattera huruvida jag gör eller inte. Den fungerar väl. Men vi måste kunna föra en diskussion kring hur vi avgränsar den krets i kungahuset som förväntas utföra officiella uppdrag för landet och som därmed också kan göra anspråk på både flaggdagar och medel ur statsbudgeten.

Detta visa utskott föreslår också ett tillkännagivande om en tillfällig flaggdag med anledning av demokratins genombrott. Den 17 december i

Prot. 2017/18:122

30 maj

Allmänna

helgdagar m.m.

år är det som bekant 100 år sedan riksdagen fattade beslutet att införa allmän och lika rösträtt i Sverige. Beslutet föregicks av många års hård kamp i rösträttsrörelsen, där liberaler och socialdemokrater stod på samma barrikad. Det är tack vare den kampen som jag i dag kan stå här och debattera. Därför instämmer jag i allra högsta grad med motionären om att ett högtidlighållande av hundraårsminnet av rösträttsreformen bör firas som den nationella angelägenhet det är.

Herr talman! Som skåning skulle jag kunna hålla ett långt anförande till stöd för den skånska flaggan. Men jag väljer att tills vidare föra den debatten utanför denna sal för att förhoppningsvis om några år kunna komma tillbaka med ett nytt tillkännagivande från KU, då med innebörden att den granna rödgula flaggan ska ges officiell status.
(Applåder)

Anf. 86 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! I god och mycket bred enighet föreslår konstitutionsutskottet reformer som innebär att vi stärker och samlar vårt land. Alla partier, med något undantag, är med på alla detaljerna, även vad gäller ordensväsendet. Då är frågan hur man nalkas detta. Är det mossigt eller är det en reform?

Jag vill ta mitt eget parti som exempel. Kristdemokraterna kom in i riksdagen 1991 och har inte varit med om de strider som har varit 1905, 1914 och i början på 70-talet, som ledde till Torekovsöverenskommelsen, utan vi har att ta ställning till den verklighet som är nu. Då omfattar Kristdemokraterna Torekovsöverenskommelsen med övertygelse och entusiasm och menar att det är ett bra sakernas tillstånd.

Kungen är en historisk och enande symbol som går tusen år tillbaka i vår historia. Det är inte fel, för att uttrycka det så, utan det är väldigt rätt att han, eller hon om det är en drottning, får förena vårt land ovanför alla politiska motsättningar och åsikter och representera det utåt. För detta behöver vi samla oss och utrusta kungen, eller drottningen när så är, med redskap för att kunna representera och utföra sina uppgifter på ett bra sätt.

Jag menar att man ska se denna reform som ett led i att stärka vår gemenskap med kungen som samlande symbol för landet i en tid när omvärlden är osäker. Främmande makt övar på ett aggressivt sätt, och vi har populism inom vårt eget land. Då behöver vi allt som samlar, och kungen samlar oss uppenbarligen. Och vi är allesammans enade om Torekovsöverenskommelsen, som säger att kungen inte har någon politisk makt men däremot mandatet och makten att förena oss och stå upp för Sverige gentemot vår omvärld.

Att fira en tillfällig flaggdag låter väl jättebra. Det ställer sig Kristdemokraterna, liksom övriga partier, med entusiasm bakom. Vi är stolta och tacksamma för 100 år av full demokrati. Visst fanns det delar av det tidigare. Det har många år dessförinnan funnits demokrati i mindre sammanhang, dock inte i staten. Men när nu Sverige har haft demokrati med både mäns och kvinnors rösträtt vill vi vara med och fira det, och en tillfällig flaggdag för att fira demokratins hundraårsjubileum är vi gärna med på.

Det är också rimligt att vi ser över kungahusets storlek och apanaget, att vi försöker fokusera på att ge statschefen de redskap som behövs när det handlar om apanaget och inte sprider ut det till en växande skara och därmed inflaterar statsskicket. Vi ställer oss bakom översynen.

När det gäller ordensväsendet skulle man kunna argumentera att det är mossigt. Kristdemokraterna har inte varit med om att vare sig införa, avskaffa eller begränsa det. Men vi ställer oss helhjärtat bakom den föreslagna reformen. Varför då? Jo, därför att det är bra att staten uppmuntrar, erkänner och lyfter fram människor som gör något utöver det vanliga. Hur ska man då göra det i så fall? Ska man, som med Nobelpriset, ge mycket pengar till någon som har gjort någonting speciellt? Har man verkligen gjort någonting utöver det vanliga kan det kanske inte mätas i pengar – ingen skugga över Nobelpriset. Däremot kan man på ett sätt som är allmänt vedertaget hedra med en medalj, med en orden, med en erkänsla. Vad ligger bakom detta? Jo, vår gemensamma bekräftelse att det du gjorde var bra, att vi står bakom det och vill tacka dig.

Det går inte att jämföra detta med att hedra någon med ett konstverk eller en kristallvas. Detta är på en helt annan nivå. Här handlar det om att hedra någon för berömvärda insatser, och det stärker ytterligare kungens ställning. Hur då? Jo, kungen får möjlighet att å hela statens vägnar hedra någon. Varför då? Kungen delar ut ordnarna, och det är en god sak. Han gör det med Nobelpriset, och han gör det med ordnarna men på den valda regeringens uppdrag.

Därmed tycker jag att kungen på något sätt framstår som en tydligare förenande länk bakåt i historien men också framåt inför påfrestningar som vårt land kan komma att utsättas för.

Anf. 87 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Tidigare talare har gått igenom rätt mycket i utskottsinitiativet om det offentliga belöningssystemet, flaggdagarna och begränsningen av antalet tjänstgörande i kungahuset. Jag kommer att reflektera lite ytterligare över detta.

Tidigare fanns en automatisk begränsning av kungahusets storlek genom vad vi i dag tycker väldigt föråldrade bestämmelser om arvsföljden. Dels hade vi inte kvinnlig tronföljd, dels hade vi en bestämmelse om att man inte fick gifta sig med tredje mans dotter, det vill säga någon som inte tillhörde ett furstehus. Då skulle man åka ur arvsföljden.

När man tillämpar successionsordningen på det sättet begränsas kungahuset ganska rejält. Jag kan som exempel ta Gustav VI Adolf, som hade många söner. En av dem fick till och med avstå från att gifta sig för att det skulle finnas någon prins vid sidan av vår nuvarande kung, vilket ledde till en personlig tragedi. Alla hans bröder blev av med både Serafimerorden och titlar för att de gifte sig av kärlek. Så såg successionsordningen ut. Då begränsades kungahuset automatiskt, och man hade inte bekymmer med att apanaget skulle spridas ut till för många.

När den ryske tsaren på 1800-talet såg att den ryska kejsarfamiljen växte ofantligt och att den ryska statskassan utsattes för omfattande hot av ett alltför stort kejsarhus insåg han att en begränsning var nödvändig. När vi nu ser följderna av de moderniseringar av vår successionsordning som har skett måste vi inse detsamma. Landskapen räcker snart inte till åt alla hertigar och hertiginnor, och att återerövra Finland för att få hertigdömen så att det räcker är inte en lösning. I stället ligger nog lösningen i en begränsning av kungahusets storlek.

Ska vi ha en legitimitet för vårt nuvarande statsskick, och vi står som bekant bakom Torekovsöverenskommelsen, måste vi också värna denna

legitimitet. Det kräver att vi även måste se de problem som växer fram som en följd av de förändringar som har gjorts i successionsordningen.

En annan fråga som har diskuterats är de allmänna flaggdagarna. Traditionellt sett var de allmänna flaggdagarna i huvudsak av religiös härkomst eller knutna till kungahuset. Flera partier har tryckt på om nya flaggdagar, och nyligen infördes veterandagen.

Ska vi införa nya flaggdagar som högtidlighåller lämpliga saker i samhället måste vi vara beredda att se över vilka av de traditionella kungliga och religiösa flaggdagarna vi kan avstå från. Då bör vi fundera på om det vid ett tronskifte är rimligt att pojken från Ockelbos födelsedag och namnsdag ska bli flaggdagar. Det känns inte så för en modern svensk. För systemets legitimitet är det då också rimligt att vi ser över bestämmelserna för de allmänna flaggdagarna.

Det ordensväsen som fanns fram till 1970-talet var obsolet. Blev man byrådirektör fick man en vasatrissa, steg man upp en tjänstegrad fick man ett band att sätta på tvären och steg man upp en tjänstegrad till fick man något till halsen också. Detta blev lite löjeväckande, och belöningssystemet tappade i respekt.

Runt om i världen finns dock denna typ av belöningssystem, och ganska många kommuner i Sverige delar ut medaljer. Från min tid som kommunalråd vet jag att människor som brinner för en fråga i en förening eller liknande sätter stort värde på att få en sådan medalj.

Jag har själv fått en finländsk orden för insatser för finska språket i Sverige. När den finska presidenten hörde av sig till mig om det – det gjorde inget att det var en vecka före en valdag i en stad med 20 procent finstalande; det var helt okej – var det väldigt glädjande och en erkänsla för en arbetsinsats.

Jag tror att det finns anledning att fundera över om vi inte kan uppmärksamma händelser på ett lämpligt sätt.

Som en kompensation för ordensväsendets avskaffande har det växt fram en ganska oreglerad flora av medaljer inom försvaret och regeringen. Även kungens Serafimerorden har fått en annan betydelse än vad den tidigare hade. Det finns anledning att se över hela denna flora i samband med översynen, även om det är ett ordensväsen av ett mer modernt snitt.

Jag yrkar bifall till KU:s förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 15 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU41

Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder (redog. 2017/18:NL1, redog. 2017/18:ÖN1, redog. 2017/18:SN1, redog. 2017/18:RAR1, redog. 2017/18:PN1, redog. 2017/18:VPN1 och redog. 2017/18:RAN1) föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

Kammaren beslutade kl. 15.45 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 maj

SkU17 Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter

1. utskottet

2. res. (SD, -)

Votering:

255 för utskottet

37 för res.

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 69 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res.: 33 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 14 M, 9 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

UU18 Norden

Punkt 1 (Det nordiska samarbetet m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (KD)

Förberedande votering 1:

20 för res. 3

14 för res. 4

260 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

38 för res. 2

20 för res. 3

238 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

72 för res. 1

38 för res. 2

186 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Eva-Lena Jansson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

153 för utskottet

71 för res. 1

72 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP, 18 V, 15 L

För res. 1: 71 M

Avstod: 34 SD, 20 C, 14 KD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 maj

NU16 En politik för tillväxt och utveckling i svensk industri

Punkt 1 (En politik för svensk industri)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

158 för utskottet

138 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 M, 34 SD, 20 C, 15 L, 14 KD, 4 -

För res. 1: 99 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 2 (En ny industristrategi)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 2: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:122

30 maj

NU18 Riksrevisionens rapport om det samlade stödet till solel

Punkt 2 (Övergripande om stödet till solel)

1. utskottet

2. res. 1 (M, L, KD)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

Förberedande votering 1:

38 för res. 2

20 för res. 3

238 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

100 för res. 1

38 för res. 2

158 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

138 för utskottet

100 för res. 1

58 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP, 18 V

För res. 1: 71 M, 15 L, 14 KD

Avstod: 34 SD, 20 C, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Väg- och fordonsfrågor

Punkt 2 (Självkörande fordon)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (Långa och tunga lastbilar)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C)

3. res. 3 (L, KD)

Förberedande votering:

91 för res. 2

29 för res. 3

176 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

159 för utskottet

91 för res. 2

46 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 20 MP, 2 V, 4 -

För res. 2: 71 M, 20 C

Avstod: 1 MP, 16 V, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Carl Schlyter (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Yasmine Posio Nilsson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (A-traktorer)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

257 för utskottet

38 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 5: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 8 (Övergivna fordon)

1. utskottet

2. res. 8 (M, C, L, KD)

Votering:

176 för utskottet

120 för res. 8

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 21 MP, 18 V, 4 -

För res. 8: 71 M, 20 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 10 (Obesiktigade fordon)

1. utskottet
2. res. 10 (C)

Votering:

275 för utskottet

21 för res. 10

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 34 SD, 21 MP, 18 V, 15 L, 14 KD, 3 -

För res. 10: 20 C, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 11 (Enskilda vägar)

1. utskottet
2. res. 11 (M, C, L, KD)

Votering:

175 för utskottet

121 för res. 11

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 21 MP, 18 V, 3 -

För res. 11: 71 M, 20 C, 15 L, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU16 Sjöfartsfrågor

Punkt 1 (Förslag om ändring i lagen om sjöfartsskydd)

Här hade endast yrkats bifall till utskottets förslag till beslut. Utskottets förslag innebar dock att förvaltningsuppgifter som innefattade myndighetsutövning skulle få överlåtas till utländska organ. Beslutet måste därför fattas i den ordning som föreskrevs i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Enligt denna bestämmelse kunde riksdagen besluta om en sådan överlåtelse om *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för det. Riksdagens beslut kunde också fattas i den ordning som gällde för stiftande av grundlag men beslutet föreslogs bli antaget i ett enda beslut. För bifall krävdes därför att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstade för beslutet.

Enligt RO 11 kap. 8 § andra stycket skulle ärendet avgöras genom omröstning.

Votering:

296 för bifall

53 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 99 S, 71 M, 34 SD, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD, 4 -
Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 3 (Svensk sjöfarts konkurrenskraft)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

175 för utskottet

120 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 20 MP, 18 V, 4 -

För res. 1: 71 M, 20 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 4 (Närmare om sjöfartsstödet)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

Votering:

224 för utskottet

71 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 34 SD, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD, 4 -

För res. 2: 71 M

Frånvarande: 15 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 5 (Främjande av inlandssjöfart och kustsjöfart)

1. utskottet

2. res. 3 (M, C, L, KD)

3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

121 för res. 3

38 för res. 4

136 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

120 för utskottet

120 för res. 3

56 avstod

53 frånvarande

Talmannen konstaterade att rösterna var lika delade och förklarade ärendet
bordlagt enligt 11 kap. 12 § riksdagsordningen.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP

För res. 3: 71 M, 20 C, 15 L, 14 KD

Avstod: 34 SD, 18 V, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:122

30 maj

KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU22 Följdändringar till ny förvaltningslag

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU39 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2017

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU27 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU25 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU25 Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande

Punkt 1 (Regeringens förslag)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

138 för utskottet

120 för res. 1

38 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP, 18 V

För res. 1: 71 M, 20 C, 15 L, 14 KD

Avstod: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 3 (Urval)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

241 för utskottet

38 för res. 4

15 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 70 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 14 KD

För res. 4: 34 SD, 4 -

Avstod: 15 L

Frånvarande: 15 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 4 (Riksdagens ansvar för frågor som rör tillträde till högskolan)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

257 för utskottet

38 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 14 L, 14 KD

För res. 6: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 5 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU26 Kompletterande bestämmelser om etisk granskning till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Uppföljning och utvärdering av tillämpningen av EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar)

1. utskottet

2. res. (M, C, L, KD)

Votering:

176 för utskottet

119 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 1 M, 34 SD, 21 MP, 18 V, 3 -

För res.: 70 M, 19 C, 15 L, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 3 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Maria Malmer Stenergard (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

UbU10 Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser

Punkt 1 (Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 1: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:122

30 maj

Punkt 2 (Brister i tillämpningen av skollagens bestämmelser om de stödsatser som behövs för att elever ska nå kunskapskraven)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 2: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU15 FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

Punkt 1 (FN)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

Förberedande votering 1:

40 för res. 2

20 för res. 3

236 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Sultan Kayhan (S) och Pernilla Stålhammar (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:

72 för res. 1

37 för res. 2

187 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Amne Ali (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

135 för utskottet

71 för res. 1

90 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP, 15 L

För res. 1: 71 M

Avstod: 34 SD, 20 C, 18 V, 14 KD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 2 (Eritrea)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

3. res. 7 (L)

Förberedande votering:

20 för res. 6

15 för res. 7

261 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Teres Lindberg (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

249 för utskottet

18 för res. 6

29 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 34 SD, 21 MP, 20 C, 4 -

För res. 6: 18 V

Avstod: 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 5 (Ryssland)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

3. res. 13 (L)

Förberedande votering:

37 för res. 12

15 för res. 13

244 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

243 för utskottet

37 för res. 12

16 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 14 KD

För res. 12: 34 SD, 3 -

Avstod: 15 L, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:122

30 maj

Punkt 7 (Myanmar)

1. utskottet

2. res. 16 (KD)

Votering:

244 för utskottet

14 för res. 16

38 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L

För res. 16: 14 KD

Avstod: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU32 Ramverket för finanspolitiken

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU13 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Verkställbarhet av beslut om lov)

1. utskottet

2. res. (M, C, KD)

Votering:

190 för utskottet

106 för res.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 21 MP, 18 V, 15 L, 3 -

För res.: 71 M, 20 C, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

KU16 Ändrade mediegrundlagar

Punkt 2 (Personlig integritet och grundlagsskydd)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 1: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 3 (Grundlagsförslagen i övrigt)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 4 (L)

Förberedande votering:

Kammaren antog med acklamation res. 2 som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

223 för utskottet

39 för res. 2

34 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 70 M, 20 MP, 20 C, 14 KD

För res. 2: 1 M, 34 SD, 4 -

Avstod: 1 MP, 18 V, 15 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Jenny Petersson (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Meddelarskydd i offentligt finansierad verksamhet)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

278 för utskottet

18 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 34 SD, 21 MP, 20 C, 15 L, 14 KD, 4 -

För res. 5: 18 V

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 8 (Motverka hybridkrigföring i form av propaganda)

1. utskottet
2. res. 7 (M, C, KD)

Votering:

191 för utskottet

105 för res. 7

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 21 MP, 18 V, 15 L, 4 -

För res. 7: 71 M, 20 C, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU28 Allmänna helgdagar m.m.

Punkt 1 (Översyn av det offentliga belöningssystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

277 för utskottet

18 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 71 M, 34 SD, 21 MP, 20 C, 15 L, 14 KD, 4 -

För res. 1: 18 V

Frånvarande: 15 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Punkt 6 (Flagglag)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

257 för utskottet

38 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 2: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 15 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Prot. 2017/18:122

30 maj

Punkt 12 (Allmänna helgdagar)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 4

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 21 MP, 20 C, 18 V, 15 L, 14 KD

För res. 4: 34 SD, 4 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 4 MP, 2 C, 3 V, 4 L, 2 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU41 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2018) 286 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om krav för typgodkännande av motorfordon och deras släpvagnar samt de system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, med avseende på deras allmänna säkerhet och skydd för personer i fordonet och oskyddade trafikanter, om ändring av förordning (EU) 2018/... och om upphävande av förordningarna (EG) nr 78/2009, (EG) nr 79/2009 och (EG) nr 661/2009 2016/17:186 Fortsatt giltighet av en tidsbegränsad bestämmelse i inhämtning

COM(2018) 315 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/106/EG om minimikrav på utbildning för sjöfolk och om upphävande av direktiv 2005/45/EG

COM(2018) 336 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/103/EG av den 16 september 2009 om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet

COM(2018) 340 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön

Motion

med anledning av skr. 2017/18:246 En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

2017/18:4191 av Roland Utbult m.fl. (KD)

Följande interpellationer hade framställts:

den 29 maj

2017/18:565 Tudelningen på arbetsmarknaden

av *Lotta Finstorp* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:566 Vaccination mot HPV

av *Jenny Petersson* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:567 Strandskydd och bostadsbyggande

av *Michael Svensson* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 maj

2017/18:1369 Krypterad e-post hos svenska myndigheter

av *Jan R Andersson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1370 Kostnaderna för privilegier för personer som vistas illegalt i Sverige

av *Björn Söder* (SD)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1371 Flyktingspionage i Sverige

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1372 MTR Express

av *Anders Åkesson* (C)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1373 Utbildnings lönsamhet

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2017/18:1374 Beskattning av utbildning

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1375 Återkommande trafikproblem i Mälardalen

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1376 Neddragningar inom åklagarväsendet

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 32 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 10 anf. 56 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 79 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 85 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 2 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU27	2
Anf. 1 TERESA CARVALHO (S).....	2
Anf. 2 JOHAN FORSELL (M)	3
Anf. 3 JULIA KRONLID (SD)	5
(Beslut fattades under § 18.).....	6
§ 6 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare	7
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU25	7
(Beslut fattades under § 18.).....	7
§ 7 Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande	7
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU25	7
Anf. 4 BETTY MALMBERG (M).....	7
Anf. 5 ROBERT STENKVIST (SD).....	9
Anf. 6 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	10
Anf. 7 CHRISTER NYLANDER (L).....	12
Anf. 8 ANNIKA ECLUND (KD).....	13
Anf. 9 THOMAS STRAND (S)	14
Anf. 10 BETTY MALMBERG (M) replik.....	16
Anf. 11 THOMAS STRAND (S) replik	17
Anf. 12 BETTY MALMBERG (M) replik.....	17
Anf. 13 THOMAS STRAND (S) replik	18
Anf. 14 ELISABET KNUTSSON (MP)	18
Anf. 15 BETTY MALMBERG (M) replik.....	19
Anf. 16 ELISABET KNUTSSON (MP) replik	20
Anf. 17 BETTY MALMBERG (M) replik.....	20
Anf. 18 ELISABET KNUTSSON (MP) replik	20
Anf. 19 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	20
Anf. 20 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	22
Anf. 21 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	23
Anf. 22 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	23
Anf. 23 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	24
Anf. 24 BETTY MALMBERG (M) replik.....	24
Anf. 25 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	25
Anf. 26 BETTY MALMBERG (M) replik.....	25
Anf. 27 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	26
(Beslut fattades under § 18.).....	26

§ 8 Kompletterande bestämmelser om etisk granskning till	
EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar	26
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU26.....	26
Anf. 28 BETTY MALMBERG (M).....	26
Anf. 29 THOMAS STRAND (S).....	27
(Beslut fattades under § 18.)	29
§ 9 Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser.....	29
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU10.....	29
Anf. 30 ROBERT STENKVIST (SD)	29
Anf. 31 MATILDA ERNKRANS (S).....	30
Anf. 32 ERIK BENGTZBOE (M)	32
Anf. 33 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	33
Anf. 34 DANIEL RIAZAT (V).....	36
Anf. 35 CHRISTER NYLANDER (L)	37
Anf. 36 DANIEL RIAZAT (V) replik	38
Anf. 37 CHRISTER NYLANDER (L) replik	39
Anf. 38 DANIEL RIAZAT (V) replik	39
Anf. 39 CHRISTER NYLANDER (L) replik	40
Anf. 40 ANNIKA ECLUND (KD)	40
Anf. 41 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	42
Anf. 42 ROBERT STENKVIST (SD) replik	45
Anf. 43 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	
replik	45
Anf. 44 ROBERT STENKVIST (SD) replik	46
Anf. 45 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	
replik	46
(Beslut fattades under § 18.)	47
§ 10 FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.....	47
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU15.....	47
Anf. 46 MARGARETA CEDERFELT (M).....	47
Anf. 47 MARKUS WIECHEL (SD).....	49
Anf. 48 KERSTIN LUNDGREN (C).....	52
Anf. 49 YASMINE POSIO NILSSON (V).....	54
Anf. 50 FREDRIK MALM (L)	56
Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	57
Anf. 52 FREDRIK MALM (L) replik.....	57
Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	58
Anf. 54 FREDRIK MALM (L) replik.....	58
Anf. 55 SOFIA DAMM (KD).....	58
Anf. 56 EMILIA TÖYRÄ (S)	60
Anf. 57 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	62
Anf. 58 EMILIA TÖYRÄ (S) replik.....	62
Anf. 59 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	62
Anf. 60 EMILIA TÖYRÄ (S) replik.....	63
Anf. 61 VALTER MUTT (MP)	63
Anf. 62 AMINEH KAKABAVEH (V).....	65
Anf. 63 OLLE THORELL (S)	67
(Beslut fattades under § 18.)	68
§ 11 Ramverket för finanspolitiken	68
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU32	68

Anf. 64 MARIA PLASS (M)	68
(Beslut fattades under § 18.).....	70
§ 12 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov.....	70
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU13.....	70
Anf. 65 MATS GREEN (M)	70
Anf. 66 CLASGÖRAN CARLSSON (S).....	71
(Beslut fattades under § 18.).....	71
§ 13 Ändrade mediegrundlagar.....	72
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU16	72
Anf. 67 ANDREAS NORLÉN (M).....	72
Anf. 68 JONAS MILLARD (SD).....	75
Anf. 69 ANDREAS NORLÉN (M) replik	78
Anf. 70 JONAS MILLARD (SD) replik	79
Anf. 71 ANDREAS NORLÉN (M) replik	79
Anf. 72 JONAS MILLARD (SD) replik	80
Anf. 73 PER-INGVAR JOHNSON (C)	80
Anf. 74 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	82
Anf. 75 TINA ACKETOFT (L)	84
Anf. 76 TUVE SKÅNBERG (KD)	86
Anf. 77 BJÖRN VON SYDOW (S)	87
Anf. 78 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	88
(Beslut fattades under § 18.).....	89
§ 14 Allmänna helgdagar m.m.	90
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU28	90
Anf. 79 JONAS MILLARD (SD).....	90
Anf. 80 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	91
Anf. 81 ANDREAS NORLÉN (M).....	92
Anf. 82 BJÖRN VON SYDOW (S)	94
Anf. 83 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	95
Anf. 84 PER-INGVAR JOHNSON (C)	96
Anf. 85 TINA ACKETOFT (L)	97
Anf. 86 TUVE SKÅNBERG (KD)	98
Anf. 87 HANS EKSTRÖM (S)	99
(Beslut fattades under § 18.).....	100
§ 15 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder.....	100
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU41	100
(Beslut fattades under § 18.).....	100
Ajournering.....	101
Återupptaget sammanträde.....	101
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 maj	101
SkU17 Beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter.....	101
UU18 Norden	101
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 maj	102
NU16 En politik för tillväxt och utveckling i svensk industri.....	102
NU18 Riksrevisionens rapport om det samlade stödet till solet	103
TU15 Väg- och fordonsfrågor	103

TU16 Sjöfartsfrågor	105
KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser	107
KU22 Följändringar till ny förvaltningslag	107
KU39 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2017	107
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	107
SfU27 Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd	107
SfU25 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare	107
UbU25 Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande	107
UbU26 Kompletterande bestämmelser om etisk granskning till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar	108
UbU10 Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser	108
UU15 FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik	109
FiU32 Ramverket för finanspolitiken	111
CU13 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov	111
KU16 Ändrade mediegrundlagar	112
KU28 Allmänna helgdagar m.m.	113
KU41 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder	114
§ 19 Bordläggning	114
§ 20 Anmälan om interpellationer	115
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	115
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 16.31.	116